

Vilniaus universitetas
Filosofijos fakultetas
Psichologijos institutas

Justina Kurkinaitė

Sveikatos psichologijos studijų programa
Magistro darbas

**Jautriuose kokybiniuose tyrimuose dalyvavusių asmenų psichologinės patirtys ir
subjektyvus poveikis sveikatai**

Darbo vadovė doc. Greta Kaluževičiūtė

Vilnius
2025

TURINYS

SANTRAUKA	4
SUMMARY	5
SVARBIAUSIOS SĄVOKOS	6
PRATARMĖ	7
1. ĮVADAS	8
1.1 Tyrimo objektas, aktualumas ir naujumas	8
1.2 Literatūros apžvalga.....	8
1.2.1 Kokybiniai tyrimai ir jų populiarumas	8
1.2.2 Jautrios tyrimų temos, pažeidžiami asmenys ir etika.....	10
1.2.3 Dalyvavimo kokybiniame tyrime motyvai.....	13
1.2.4 Interviu proceso reikšmė kokybiniame tyrime.....	16
1.3 Darbo tikslas ir tyrimo klausimas	18
2. METODAI.....	19
2.1 Tyrimo eiga ir imtis	19
2.2 Duomenų rinkimas ir vertinimo metodai.....	20
2.3 Duomenų analizės metodas.....	23
2.4 Tyrimo patikimumas.....	24
3. REZULTATAI	25
3.1 Vidinė motyvacija.....	25
3.1.1 Ne(pri)pažinti kokybiniai tyrimai.....	26
3.1.2 Dalyvauti skatinantis smalsumas	27
3.1.3 Realiai padėti tyrėjui	27
3.1.4 Galimybė papasakoti savo istoriją.....	28
3.1.5 Prisidėti prie mokslo.....	29
3.2 Interviu proceso kompleksiskumas.....	29
3.2.1 Nejaukumas sutikti nepažįstamą tyrėją	30
3.2.2 Įtampa, kad pokalbis būtų „vaisingas“	31
3.2.3 Išskirtinis atsivėrimas tyrėjui	32
3.2.4 Žmogiško kontakto poreikis.....	32
3.2.5 Užveriantis oficialumas.....	33
3.2.6 Intensyvios emocijos tyrimo viduryje.....	34
3.2.7 Patirties grįžimas	35
3.2.8 Įžvalga	35
3.2.9 Palengvėjimas, kad interviu baigėsi	36
3.3 Patirties apibendrinimas.....	36

3.3.1 Emocinės pagalbos nereikėjo	37
3.3.2 Po interviu – patirtis nepasibaigia	38
3.3.3 Tyrėjo nauda iš dalyvio	39
3.3.4 Grįžtamojo ryšio svarba patirties užbaigtumui	39
3.3.5 Prieš dalyvaujant – įsivertinti galimybes	40
3.3.6 Reikšminga patirtis.....	41
4. REZULTATŲ APTARIMAS	42
4.1 Rezultatų aptarimas kitų autorių tyrimų kontekste	42
4.2 Tyrimo ribotumai, privalumai ir rezultatų pritaikomumas	45
5. IŠVADOS.....	47
LITERATŪRA	48
Priedai.....	51
1 priedas. Kvietimas dalyvauti tyrime	51
2 priedas. Tyrimo dalyvio informavimo formos pavyzdys.....	52
3 priedas. Tyrimo dalyvio sutikimo formos pavyzdys	53
4 priedas. Tyrimo instrumentas	54
5 priedas. Citatų lentelė	55

SANTRAUKA

Kurkinaitė, J. (2025). *Jautriuose kokybiniuose tyrimuose dalyvavusių asmenų psichologinės patirtys ir subjektyvus poveikis sveikatai* (Sveikatos psichologijos magistro darbas). Mokslinis vadovas doc. Greta Kaluževičiūtė. Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas: Vilnius, 50 p.

Kokybiniai metodai yra geriausiai tinkantys tirti jautrias temas, t. y. tokias, kuriose gali pasireikšti stiprios ir potencialiai distresą keliančios emocijos. Kokybinis interviu – tai giluminis pokalbis, kuriuo siekiama suprasti žmogaus patirtis, nuomones ar motyvus. Tyrimo dalyvių išsikeliami įvykiai ir vaizdiniai gali iš naujo suaktyvinti jausmus bei kelti emocines reakcijas, atsiranda galimybė keistis mąstymui ir jausmams įvykio atžvilgiu. Minėtas aspektas yra kvestionuojamas, nes dalyvavimu tyrime nesiekama pasikeitimo, įžvalgų, interpretacijų ar emocinių pokyčių. Tyrimo klausimas: ką reiškia dalyvauti jautriame kokybiniame interviu ir kaip tai patiriama? Kokybiniame tyrime dalyvavo 6 asmenys, per praėjusius 3 metus dalyvavę jautriame kokybinio tyrimo interviu. Duomenys rinkti pusiau struktūruotu interviu, analizuoti pagal refleksinės teminės analizės strategiją, kurios metu išskirtos „Vidinės motyvacijos“, „Interviu proceso kompleksškumo“ ir „Dalyvavimo apibendrinimo“ temos. Tyrimo duomenimis, didžiajai daliai jautrių interviu dalyvių emocinės pagalbos nereikėjo. Pastebima, kad po interviu – patirtis nesibaigia, įvardijami grįžtamojo ryšio (rezultatų) svarbos aspektai ir įtaka patirties užbaigtumui. Ateities tyrėjams pateikiamos rekomendacijos kaip kurti kokybiškesnį tyrėjų – tyrimo dalyvių santykį jautrių interviu metu.

Raktažodžiai: *dalyvavimo interviu motyvai, interviu patyrimas, kokybinis tyrimas, refleksinė teminė analizė.*

SUMMARY

Kurkinaitė, J. (2025). *Psychological experiences and subjective health impact of individuals participating in sensitive qualitative research* (Master's thesis in Health Psychology). Scientific supervisor: assoc. prof. Greta Kaluževičiūtė. Vilnius University, Medical Academy, Faculty of Philosophy, Institute of Psychology: Vilnius. – p. 50.

Qualitative methods are best suited to investigating sensitive topics – those that may evoke strong and potentially distressing emotions. A qualitative interview is an in-depth conversation aimed at understanding an individual's experiences, perspectives, or motivations. The events and images recalled by the research participant may reactivate emotions and evoke emotional responses, creating the potential for changes in thoughts and feelings regarding the event. This aspect is questioned, as participation in research is not aimed at achieving change, insights, interpretations, or emotional shifts. The research question is: What does it mean to participate in a sensitive qualitative interview, and how is it experienced? The qualitative research involved six individuals who had participated in sensitive qualitative interviews within the past three years. Data were collected through semi-structured interviews and analyzed using a reflexive thematic analysis approach. During analysis, the themes of “Inner Motivation”, “Complexity of the Interview Process” and “Summary of Participation” were identified. The research findings indicate that the majority of participants who took part in sensitive interviews did not require emotional support. It was observed that the experience does not end after the interview – participants emphasized the importance of feedback (results) and its impact on the sense of closure. Recommendations are provided for future researchers on how to build higher-quality relationships between researchers and participants in sensitive interviews.

Keywords: *interview participation motives, experience of sensitive interviews, qualitative research, reflexive thematic analysis*

SVARBIAUSIOS SĄVOKOS

Eksperimentinė plėtra – moksliniais tyrimais ir (arba) praktine patirtimi sukaupu pažinimu grindžiama nuosekli, papildomų žinių teikianti veikla, kurios tikslas – kurti naujus produktus ar procesus arba tobulinti jau sukurtus produktus ar procesus, taip pat kurti arba iš esmės tobulinti moksliniais tyrimais ir (arba) praktine patirtimi sukaupu pažinimu grindžiamus žmogaus, kultūros ir visuomenės problemų sprendinius (Oficialios statistikos portalas, 2025; toliau – OSP).

Fundamentiniai moksliniai tyrimai – eksperimentiniai ir (arba) teoriniai pažinimo darbai, atliekami siekiant visų pirma įgyti naujų žinių apie reiškinių esmę ir (arba) stebimą tikrovę, tuo metu neturint tikslo konkrečiai panaudoti gautų rezultatų (OSP, 2025).

Interviu – pokalbis su asmeniu apie jo kilmę ir kitas asmenines bei profesines detales, pašnekovo pateiktas nuomones konkrečiomis temomis ir kt. (U.S. National Library of Medicine, n.d.).

Jautriomis temomis šio tyrimo kontekste yra laikomos tokios, kuriose gali pasireikšti stiprios ir potencialiai distresą keliančios emocijos (Mallon ir kt., 2020).

Kokybinis tyrimas – tai tyrimo metodas, kurio metu gaunami aprašomieji (neskaitiniai) duomenys, tokie kaip elgesio stebėjimai ar asmeninių patirčių pasakojimai (American Psychological Association, n.d.; toliau – APA). Kokybiniais tyrimais tiriamos sudėtingos žmogaus elgesio, požiūrių ir patirčių detalės, pabrėžiant kontekstą ir niuansus (Ahmed, 2024).

Taikomieji moksliniai tyrimai – eksperimentiniai ir (arba) teoriniai darbai, atliekami norint gauti naujų žinių ir pirmiausia skiriami specifiniams praktiniams tikslams pasiekti arba uždaviniams spręsti (OSP, 2025).

Tyrėjas – specialistai (profesionalai), dirbantys kuriant arba rengiant naujas žinias. Jie atlieka mokslinius tyrimus ir tobulina arba kuria įvairias koncepcijas, teorijas, modelius, metodikas, instrumentus, programinę įrangą ar veiklos modelius (OSP, 2025).

PRATARMĖ

2024-ųjų rudenį, kelionės traukiniu metu, atsitiktinai sutikau buvusį dėstytoją. Mums vykstant į Vilnių profesoriui pasakojau apie studijas Vilniaus universitete ir planuoto baigiamojo darbo temą. Tuo metu norėjau rašyti jautrią, moksliskai netyrinėtą ir aktualią temą „Motery, kūrusių romantinių santykių su neheteroseksualiu vyru, patirtys“. Dalinausi, kad visą vasarą ieškojau dalyvių kokybiniam tyrimui ir, nors sutikau moterų, turinčių minėtą patirtį ir galinčių tapti tyrimo dalyvėmis, pakvietus dalyvauti, visos atsisakė. Atsisakymas skambėdavo labai panašiai: „*Tai yra praėjęs mano gyvenimo etapas, apie kurį nenoriu net galvoti.*“ Tęsdami pokalbį diskutavome apie tai, kad kokybinių tyrimų temos dažnai yra jautrios ir iš tyrimo dalyvių tikimasi atsivėrimo bei gylio, tai suponuoja, jog interviu ar kito duomenų rinkimo metu galimai lydės ryškus, intensyvus emocinis fonas. Tai iš esmės susiję su pačiu kokybinių tyrimų lauku. Kaip teigia Strauss ir Corbin (1990), kokybiniais metodais siekiama geriau suprasti reiškinių, apie kurių mažai žinoma, arba išvelgti jau žinomų reiškinių naujas perspektyvas ir gauti nuodugnios informacijos apie reiškinius, kuriuos tirti kiekybiniais metodais neįmanoma.

Traukinyje vykusiam pokalbiui pasibaigus, pastebėjau, kad mintimis vis grįžtu prie to, ką aptarėme: *ką reiškia vienkartinai nepažįstamam asmeniui papasakoti savo istoriją, kai tai nėra terapinis kontekstas? Svarsčiau: kaip kokybiniuose tyrimuose dalyvaujantys asmenys jaučiasi po susitikimo su tyrėju? Ko tikimasi iš dalyvavimo? Ar po „intervencijos“ neprireikia psichologinės pagalbos?* Ir panašiai. Peržvelgiau duomenų bazes. 2022 m. straipsnyje Bredal su kolegomis analizavo vieną interesų lauką, t. y. dalyvavimo kokybiniuose tyrimuose motyvus. Kitais mano keltais klausimais straipsnių rasti nepavyko. Supratusi temos aktualumą, nusprendžiau magistro baigiamuoju darbu bandyti prisiartinti prie atsakymų į išsikeltus klausimus. Čia svarbu pastebėti, kad nors kokybinis tyrimas prasideda nuo tyrimo klausimo suformulavimo, kokybinio tyrimo klausimai yra kintantys ir lankstūs – jie vystosi, todėl pirminė idėja eigoje gali plėstis, trauktis ar visai keistis (Braun ir kt., 2015). Taigi, iš pat pradžių supratau, kad gali būti, jog ne visose interesų srityse po duomenų analizės atrasiu atsakymus.

Manau, kad pasirinkta tema suteiks naudingos informacijos visiems tyrėjams, nes prisidės prie negausių turimų žinių apie tai, ką reiškia būti dalyviu ir kas yra svarbu dalyvaujantiems.

Ypač dėkinga jaučiuosi tyrime dalyvavusiems asmenims, kurių atviras dalijimasis patirtimis bei vidiniais jausminiais išgyvenimais leido geriau pažinti tiriamą fenomeną. Ačiū, be Jūsų šio tyrimo nebūtų buvę. Padėką noriu išreikšti profesoriui dr. Kastyčiui Šmigelskui už apmąstymus keliančias diskusijas, palaikymą bei vertingas išvalgas. Lektorei dr. Mildai Kukulskienei už stiprius kokybinių tyrimų pagrindus, perteiktą susižavėjimą šia mokslinių darbų kryptimi ir pagalbą ieškant tyrimo dalyvių. Nuoširdžiai dėkoju šio darbo vadovei doc. Greta Kaluževičiūtei už tikėjimą, palaikymą ir nuolatinės konsultacijas viso baigiamojo darbo rengimo metu.

1. ĮVADAS

1.1 Tyrimo objektas, aktualumas ir naujumas

Objektas. Jautriuose kokybiniuose tyrimuose dalyvavusių asmenų psichologinės patirtys ir subjektyvus poveikis sveikatai.

Aktualumas. Kokybinių tyrimų atliekama vis daugiau ir jų metodai turėtų būti integruoti į visas mokslo sritis (Thelwall ir Nevill, 2021). Dažniausia duomenų rinkimo kokybiniuose tyrimuose forma – pusiau struktūruotas interviu (65 proc.) (Sabnis ir Wolgemuth, 2024). Nors dalijimasis emociniais išgyvenimais pasitelkiant kalbą sudaro žmonių santykių pagrindą (Murphy ir kt., 2021), interviu nėra natūralus bendravimas (Berg ir Lune, 2017). Atliekant kokybinius tyrimus dažnai laikomasi prielaidos, kad dalyvio autentiškumas gali būti atskleistas iš asmeninio naratyvo šiltoje ir empatiškoje interviu aplinkoje (Brinkmann ir Kvale, 2005). Tyrimo dalyvio išsikeliama įvykiai ir vaizdiniai gali iš naujo suaktyvinti jausmus bei kelti emocines reakcijas, atsiranda galimybė keistis pasakotojo mąstymui ir jausmams įvykio atžvilgiu (Murphy ir kt., 2021). Minėtas aspektas yra kvestionuojamas, nes dalyvavimu tyrime nesiekama pasikeitimo, įžvalgų, interpretacijų ar emocinių pokyčių (Brinkmann ir Kvale, 2005).

Naujumas. Vis daugiau tyrinėtojų pripažįsta, kad kai objektas yra konkreti žmogaus patirtis, kokybiniai metodai yra tinkamiausia žinių gavimo priemonė (Brinkmann ir Kvale, 2005). Šių tyrimų kontekste dažnai minima jautraus tyrimo sąvoka, t. y. kalbama temomis, kuriose gali pasireikšti stiprios ir potencialiai distresą keliančios emocijos (Mallon ir kt., 2020). Vertinant konkrečius projektus, privatumo ir apsaugos nuo galimos mokslinių tyrimų rizikos ir žalos teisės yra priešpastatomos visuomenės poreikiui žinoti apie svarbias socialines problemas, tai daro įtaką tam, kad mažai dėmesio skiriama individo norui perteikti savo patirtį visuomenei (Bredal ir kt., 2022). Empiriškai yra mažai diskutuojama apie asmeninius tyrimo dalyvių motyvus dalyvauti kokybiniuose tyrimuose (Bredal ir kt., 2022; Clark, 2010). Pastebima, kad analizuojant tyrimų dalyvių įsitraukimo motyvą dalyvauja ir savo nuomonę išsako tyrėjai arba analizuojami ankstesnių tyrimų duomenų masyvai bei atsakymų ieškoma jų kontekste. Straipsnių, kuriuose apie sprendimą dalyvauti tyrime kalbėtų patys dalyviai, nepavyko rasti. Taip pat išlieka neaišku kaip dalyviai jaučiasi per ir po intervencijos. Šiuo tyrimu siekta tyrinėti minėtus aspektus.

1.2 Literatūros apžvalga

1.2.1 Kokybiniai tyrimai ir jų populiarumas

Kokybinis tyrimas – tai tyrimo metodas, kurio metu gaunami aprašomieji, t. y. neskaitiniai duomenys, tokie kaip elgesio stebėjimai ar asmeninių patirčių pasakojimai (APA, n.d.). Kokybinių duomenų rinkimo tikslas yra tirti, kaip asmenys gali suvokti pasaulį iš skirtingų požiūrio taškų

(APA, n.d.). Stebima, kad tokių duomenų paplitimas auga (Thelwall ir Nevill, 2021). „Pubmed“ duomenų bazės paieškos laukelyje įvedus frazę „*Qualitative research*“, pateikiami bendri 1912 – 2019 m. sukaupiti rezultatai, t. y. 168 928 moksliniai straipsniai; įvedus terminą „*Quantitative research*“ ieška 1909 – 2019 m. aptinka 484 573 rezultatus. Palyginti nuo 2020 iki 2025 m. balandžio 24 d. „*Qualitative research*“ rezultatų skaičius yra 137 291; „*Quantitative research*“ – 204 910. Remdamiesi šiais rezultatais, galime matyti, kad iki 2019 m. kokybiniai tyrimai, lyginant su kiekybiniais, sudarė 25,8 proc., o 2020-2025 m. – 40,1 proc., taigi kokybinės prieigos populiarumas išaugo 14,3 proc. Psichologijos mokslo lauke kokybinių tyrimų skaičius 1996 m. buvo 17 981, 2019 m. – 68 510 (Thelwall ir Nevill, 2021).

Atsižvelgdami į didėjantį kokybinių tyrimų populiarumą, Thelwall ir Nevill (2021) teigia, kad metodų dėstytojai, tyrėjai, leidėjai ir kt. turėtų būti vis atviresni kokybinių duomenų vertei ir kokybinės prieigos laikyti pagrįstomis bei integruoti į visas mokslo sritis. Dažnai sutinkamos kokybinių tyrimų analizės formos yra diskurso, interpretacinė fenomenologinė, naratyvo, teminė ir grindžiamoji teorija (Thelwall ir Nevill, 2021):

- Diskurso analize siekiama suprasti, kaip žmonės vartoja kalbą norėdami sukurti ir apibūdinti tapatumus ir veiklas, nes kalba tarpininkauja ir kuria mūsų tikrovės supratimą (Starks ir Trinidad, 2007).
- Pagrindinis fenomenologinės analizės tikslas – kuo tiksliau užfiksuoti, kaip fenomeną išgyveno jį patyrę asmenys (Tomaszewski ir kt., 2020). Fenomeno aprašymą sudaro, „ką“ patyrė asmenys ir „kaip“ jie tai patyrė (Moustakas, 1994).
- Naratyvo analizė telkia dėmesį į prasmę, kurią individas suteikia patirčiai pasakojimo procese, ir atskleidžia ryšį tarp žodžių viename ar keliuose tekstuose bei santykį tarp teksto ir socialinės tikrovės (Tomaszewski ir kt., 2020). Svarbus naratyvo aspektas yra tai, kad istorija turi tam tikrą įvykį ar patirtį, kuri sukėlė pasikeitimą asmenyje arba konkrečioje situacijoje (Herman ir Vervaeck, 2019).
- Teminė analizė leidžia nustatyti, analizuoti, tvarkyti, apibūdinti ir pranešti apie duomenų rinkinyje esančias temas ir yra naudinga nagrinėjant skirtingų tyrimo dalyvių perspektyvas, išryškinant panašumus ir skirtumus bei generuojant nenumatytas įžvalgas (Nowell ir kt., 2017).
- Grindžiamoji teorija naudojama siekiant sukurti teoriją ar modelį (de la Espriella ir Gómez Restrepo, 2020).

Nepriklausomai nuo analizės tipo, duomenų rinkimo metodais gaunami nestruktūrizuoti neskaitiniai duomenys (Thelwall ir Nevill, 2021):

- interviu suteikia balsą tyrimo dalyviams ir leidžia išreikšti požiūrį savais žodžiais; toks duomenų rinkimas daugiausia populiarėja slaugos, socialiniuose ir psichologijos moksluose;

- tikslinės grupės apima diskusijas su žmonių grupėmis, tikintis, kad sąveika padės gauti daugiau naudingos informacijos;
- atvejų analizės tiria fenomeną konkrečiame kontekste, naudojant kelis įrodymų šaltinius;
- etnografija tyrinėjamos ir apibūdinamos kultūrinės grupės.

2021 m. atliktos sisteminės analizės rezultatai rodo, kad minėtų kokybinių tyrimų metodų paplitimas didėja visose 27-iose plačiose „Scopus“ duomenų bazėje pateikiamose mokslo srityse ir, nors kai kuriuose moksluose kokybiniai tyrimai reti (pvz., medžiagotyroje), pastebima, kad ir šiose srityse kokybinė prieiga pasirenkama vis dažniau (Thelwall ir Nevill).

Lietuvos Oficialios statistikos portale (toliau – OSP) galima rasti informaciją apie tai, kiek asmenų užsiima mokslo tiriamąja veikla, skiriamas lėšas bei tyrimų pasiskirstymą pagal tipus. OSP duomenimis, 2022 m. mokslo tiriamąja veikla Lietuvoje užsiėmė 26 tūkst. darbuotojų (2023). Moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra apibrėžiami kaip sisteminga kūrybinė gamtos, žmonijos, kultūros ir visuomenės pažinimo veikla ir jos rezultatų panaudojimas (OSP, 2025). Moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra apima tris veiklos sritis: 1) fundamentinius mokslinius tyrimus; 2) taikomuosius mokslinius tyrimus ir 3) eksperimentinę plėtrą (OSP, 2025). Remiantis išankstiniais duomenimis, 2023 m. bendrosios Lietuvos išlaidos moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai sudarė 1,07 proc. BVP ir siekė 772 mln. eurų: 350,5 mln. skirta taikomiesiems tyrimams, 243 mln. eksperimentinei plėtrai ir 178,5 mln. fundamentiniams moksliniams tyrimams (OSP, 2024). Informacija apie tai, kaip pasiskirsto kokybinės ir kiekybinės prieigos pasirinkimai, nedetalizuojama.

Sisteminės literatūros analizės rezultatai rodo, kad kokybiniai tyrimų metodai populiarėja globaliai ir vis dažniau yra naudojami visose mokslo srityse. Tai, kad kokybinės prieigos pasirenkamos dažniau, patvirtina ir „Pubmed“ duomenų bazės paieškos pateiktys. Tai, kaip dažnai kokybinę prieigą yra linkę rinktis Lietuvos tyrėjai, išlieka neaišku. Užsienio tyrėjai pabrėžia, kad asmenys, susiję su tyrimais, turėtų būti vis atviresni kokybinių duomenų vertei ir kokybines prieigas laikyti pagrįstomis bei integruoti į visas mokslo sritis.

1.2.2 Jautrios tyrimų temos, pažeidžiami asmenys ir etika

Kokybinių tyrimų kontekste dažnai minima jautraus tyrimo sąvoka bei tyrimo dalyvių pažeidžiamumas. Nėra vieningo supratimo, kokios temos turėtų būti laikomos jautriomis. Pažeidžiamų grupių sąrašas taip pat nėra baigtinis. Rizikas, susijusias su rengiamu tyrimu, pirmiausia apsvarto pats tyrėjas ir, dažnu atveju, etikos komisija. Moksliniuose tyrimuose vis dažniau analizuojamas atliekamų tyrimų poveikis tyrėjams bei ieškoma būdų, kaip tinkamai dalyviams suteikti grįžtamąjį ryšį apie tyrimo rezultatus.

Teigiama, kad kokybiniai tyrimai yra tinkamiausi tyrinėjant jautrias temas (Elmir ir kt. 2011). Jautriomis temomis dažniausiai laikomos tokios, kuriose gali pasireikšti stiprios ir potencialiai distresą keliančios emocijos (Mallon ir kt., 2020), tačiau vieningo supratimo, kas yra „jautri“ tema, nėra (Mallon ir Elliott, 2021). Lietuvos Respublikos Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus įsakyme rašoma, kad humanitarinių ir socialinių mokslų krypties tyrimuose temos jautrumas ir privatumo ribos pirmiausia priklauso nuo pačių tyrimo dalyvių (V-60, 2020). Jei tiriamieji žino, kokie klausimai bus sprendžiami, remiantis jiems pateikta informacija, davę informuoto asmens sutikimą, jie išreiškia norą dalyvauti moksliniame tyrime ir žino apie mokslinio tyrimo apimtį ir metodus (LR Akademinės etikos ir procedūrų kontrolierius, 2020, V-60). Dalyvaudami moksliniame tyrime tiriamieji patys reguliuoja savo dalyvavimą, vengdami situacijų ir klausimų, kurie, jų manymu, yra žalingi (LR Akademinės etikos ir procedūrų kontrolierius, 2020, V-60).

„Pažeidžiamumo“ sąvoka kinta priklausomai nuo to, kas jį apibrėžia: vyriausybės politikoje pažeidžiamais asmenimis laikomi jaunesni nei 18 m. ir psichikos sveikatos sutrikimų turintys asmenys; socialinių tyrimų etikos srityje: psichikos sveikatos sutrikimų, priklausomi nuo narkotikų ir (arba) alkoholio, ūminės arba terminalinės ligas turintys asmenys, jauni ir vyresnio amžiaus žmonės bei esantys nesaugioje namų ar darbo situacijoje (Bashir, 2020). Medicinoje pažeidžiama populiacija yra laikomos asmenų grupės, kurių pasirinkimo galimybės yra stipriai apribotos, kurie dažnai priverstinai skubunami priimti sprendimus arba kurių galimybės duoti informuotą sutikimą galimai pakenktos (U.S. National Library of Medicine, n.d.). Lietuvoje humanitarinių ir socialinių mokslų tyrimų etikos principuose pabrėžiama pagarba tiriamiesiems bei savanoriškas jų dalyvavimas, papildomas dėmesys skiriamas nepilnamečių ir asmenų, priklausančių pažeidžiamoms grupėms (pvz., paveiktiems psichologiškai, socialiai, ekonomiškai, politiškai ar kitaip, diskriminuojamiems, patrauktiems baudžiamojon atsakomybėn ar susiduriantiems su smurtu), įtraukimui į tyrimus (LR Akademinės etikos ir procedūrų kontrolierius, 2020, V-60).

Žvelgiant iš etinės pusės, įvairiuose instituciniuose susitarimuose visų pirma yra akcentuojama, kad dalyvis turi teisę į privatumą ir apsaugą nuo galimos mokslinių tyrimų rizikos ir žalos (Bredal ir kt., 2022). Žalą tiriamiesiems gali sukelti duomenų rinkimas, saugojimas ir pasekmės paskelbus mokslinių tyrimų duomenis ir/ ar rezultatus (LR Akademinės etikos ir procedūrų kontrolierius, 2020, V-60). Atkreipiamas dėmesys į psichologinės, socialinės ir finansinės žalos rizikas. Psichologinės žalos turėtų būti vengiama išlaikant tyrimo dalyvių orumą bei pagarbiai elgiantis ir etiškai paskelbiant rezultatus mokslo publikacijose (LR Akademinės etikos ir procedūrų kontrolierius, 2020, V-60). Tiesioginio ryšio su tyrimo dalyviais metu tyrėjas turi įsitikinti, kad yra laikomasi savanoriško dalyvavimo principo ir atkreipti dėmesį į susierzinimą, sumišimą, baimę ar fizinį nuovargį, nes tai gali būti pakankamas pagrindas tyrėjui nutraukti mokslinį tyrimą, net jei tiriamasis aiškiai neatsisako tęsti (LR Akademinės etikos ir procedūrų

kontrolierius, 2020, V-60). Finansinė ir socialinė žala tiriamiesiems yra labiau tikėtina, jei moksliniame tyrime nesilaikoma etikos principų, susijusių su privatumu ir duomenų apsauga, kurią reglamentuoja „Bendras duomenų apsaugos reglamentas“ (LR Akademinei etikos ir procedūrų kontrolierius, 2020, V-60). Žalos rizika yra didžiausia, jei rezultatai pateikiami neetiškai, pvz., paskelbus klaidingus rezultatus, kurie nėra pagrįsti išsamiais duomenimis ar sistetine analize. Siekiant išvengti tokių atvejų, rekomenduojama užtikrinti atvirą prieigą prie mokslo publikacijų (LR Akademinei etikos ir procedūrų kontrolierius, 2020, V-60). Už akademinės etikos principų laikymąsi mokslo publikacijose atsakingi tyrėjai (bendra autoriai), bendradarbiai, leidėjai, leidinių savininkai ir redaktoriai, recenzentai, rėmėjai (LR Akademinei etikos ir procedūrų kontrolierius, 2020, V-60).

Kai kurie mokslininkai svarsto, ar dalijimasis neigiamais/ stigmatizuojančiais tyrimo rezultatais nepadaro daugiau žalos nei naudos (Lorimer ir kt., 2011). 2017 m. atlikto tyrimo rezultatai rodo, kad 89,4 proc. asmenų, dalyvavusių tyrimuose, teigė, kad tyrėjai visada turėtų pasiūlyti susipažinti su tyrimo rezultatais (Purvis ir kt., 2017). Minimo tyrimo dalyviai diskutavo, kada ir kaip dalytis jautriomis išvadomis, galinčiomis turėti nepageidaujamą poveikį asmeniui ar grupei arba stigmatizuoti. Didžioji dalis tikslinių grupių dalyvių pasisakė, kad rezultatus vis tiek norėtų gauti, tačiau mokslininkai turėtų apsvarstyti tinkamą būdą pranešti apie jautrias išvadas (Purvis ir kt., 2017). Atsižvelgdami į tyrimo dalyvavusių asmenų išsakytas pastabas apie rezultatų pateikimą, autoriai rekomenduoja atkreipti dėmesį į: 1) dalyviui tinkančius pasidalijimo rezultatais būdus, kurie galėtų būti išvardyti informuoto sutikimo formoje (pvz., el. paštas, socialiniai tinklai ar kt.) ir teksto formatą, t. y. kalbą be akademinio ar medicininio žargono, kad suprastų įvairaus išsilavinimo dalyviai; 2) kontekstą apie pateikiamus rezultatus, pvz., paaiškinti, kad galutiniai rezultatai nebūtinai atspindi visus atskiros dalyvio patyrimus; 3) įvardijama, kad tyrimų dalyviai nori gauti naujienas apie tyrimo eigą visu tyrimo projekto laikotarpiu (Purvis ir kt., 2017).

Mokslinėje literatūroje vis dažniau analizuojama tai, kokią įtaką tyrimo procesas gali turėti tyrėjams. 2021 m. Mallon ir Elliott atliko tyrimą, kuriuo siekė išsiaiškinti, kas patiems tyrėjams yra jautru, vykdant tyrimus jautriomis laikomomis temomis, kaip: mirtis ir mirties procesas, negyvavimo gimimas, abortai, benamystė, savižudybės, psichikos sveikatos problemų patyrimas ir kt. Apskritojai stalo diskusijoje dalyvavo 12 tyrėjų iš JK. Tyrimo rezultatai rodo, kad mokslininkai, tyrinėjantys jautrias temas, patiria susitapatinimą su dalyviais, o įsitraukti į tyrimus juos motyvuoja dvejopos priežastys: 1) susitapatinimas per ankstesnę asmeninę patirtį įvyko tuomet, kai mokslininkai, iš pat pradžių suprasdami tai arba ne, įsitraukė į tyrimus temomis, kur patys turėjo asmeninį patyrimą; 2) kitas – susitapatinimas per siejančias charakteristikas įvyko, kai pradžioje tyrėjus įsitraukti skatino bendras smalsumas, tačiau tyrimo metu atsirado identifikacijos su dalyviais jausmas ir tai lėmė, kad tema paveikė juos labiau, nei jie tikėjosi. Abiem atvejais susitapatinimas su

tyrimo dalyviais lėmė padidintą emocinį jautrumą, kuris tęsėsi ilgą laiką po tyrimo. Emocinės reakcijos, kilusios tyrimų metu, buvo kaltė, pyktis, baimė ir beviltiškumo jausmas.

Jautriomis temomis dažniausiai laikomos tokios, kai gali pasireikšti stiprios ir potencialiai distresą keliančios emocijos. LR Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus įsakyme rašoma, kad temos jautrumas ir privatumo ribos pirmiausia priklauso nuo pačių tyrimo dalyvių, kurie patys reguliuoja savo dalyvavimą, vengdami situacijų ir klausimų, kurie, jų manymu, yra žalingi. Papildomas dėmesys skiriamas nepilnamečių ir asmenų, priklausančių pažeidžiamoms grupėms, įtraukimui į tyrimus. Įvardijamos galimos su dalyvavimu tyrime susijusios žalų rizikos, t. y. psichologinės, socialinės ir finansinės, bei aprašoma, kaip jų išvengti, pvz., rekomenduojama užtikrinti atvirą prieigą prie mokslo publikacijų. Tai, kaip dalyviui tinkamai sugrąžinti tyrimo rezultatus, detalizuoja Purvis su kolegomis (2017). Naujuose moksliniuose straipsniuose pastebima nauja tyrimų kryptis, kai analizuojama, kokią įtaką tyrimo vykdymas turi pačiam tyrėjui.

1.2.3 Dalyvavimo kokybiniame tyrime motyvai

Dar 2010 m. Clark pastebėjo, kad empiriškai yra mažai diskutuojama apie tai, kodėl žmonės įsitraukia į kokybinius tyrimus ir kas juos motyvuoja. Bredal su kolegomis (2022) teigia, kad vertinant konkrečius projektus privatumo ir apsaugos nuo galimos mokslinių tyrimų rizikos ir žalos teisės yra priešpastatomos visuomenės poreikiui žinoti apie svarbias socialines problemas, tai daro įtaką tam, kad mažai dėmesio skiriama individo norui perteikti savo patirtį visuomenei (Bredal ir kt., 2022). Taigi, apie asmeninius tyrimo dalyvių motyvus dalyvauti tyrimuose ir ypač apie tai, kuo patiems dalyviams atrodo naudingas pokalbis su tyrėju, žinoma nedaug (Bredal ir kt., 2022).

2010 m. Clark apklausė 13 patyrusių mokslininkų, kurie naudodami įvairias duomenų rinkimo ir analizės formas vykdė kokybinius tyrimus etninės priklausomybės, negalios, lyties, vaikystės, švietimo, atskirties ir socialinės globos paslaugų teikimo srityse. Clark (2010) siekė išsiaiškinti, kaip mokslininkai (de)konstruoja mechanizmus, skatinančius žmones įsitraukti į kokybinius tyrimus, ir įsitraukimo motyvus suskirstė į individualų ir kolektyvinį lygmenis. Individualus lygmuo apima (Clark, 2010):

- subjektyvų interesą, t. y. subjektyvų susidomėjimą tyrimo tema, kai konkretus tyrimo aspektas liečia socialinę grupę, kuriai asmuo priklauso ir/ arba analizuoja patirtį, kurią žmogus turi;
- smalsumą, kuris kyla neturint dalyvavimo tyrime patirties, pvz., ką reiškia dalyvauti tyrime bei ką tyrimas apima arba patenkina smalsumą, susijusį su akademiniu ir universitetiniu gyvenimu;
- malonų procesą, t. y. kai dalyvavimo tyrime procesą asmuo supranta kaip malonią veiklą, galinčią sukelti teigiamą emocinę reakciją;

- individo įgalinimą. Įsitraukimą gali skatinti metodai, kurie didina asmens savarankiškumą tyrimo procese ir ardo tradicines tyrimų galių hierarchijas, t. y. tyrimas atliekamas su žmonėmis, o ne „ant jų“ (angl. *to do research with people rather than on them*);
- introspekcijos interesą. Galimybė atvirai pasakoti apie asmeninį patyrimą laikoma neįprasta, tačiau saugioje aplinkoje, klausant suinteresuotam tyrėjui, siūlo kai ką potencialiai naujo ir patrauklaus tiems, kurie dalyvauja;
- socialinį lyginimąsi. Dalyvavimas gali suteikti unikalią galimybę palyginti tam tikrą savo gyvenimo aspektą su panašių, bet nesusijusių kitų asmenų patirtimis;
- terapinį interesą. Nė vienas iš tyrime dalyvavusių tyrėjų tyrimo dalyviams neskaito terapinio intereso, t. y. neteigė, kad dalyvavimas kokybiniame tyrime gali duoti ar duos terapinį efektą, tačiau tai nereiškia, kad moksliniai tyrimai negali turėti terapinio poveikio. Pasitaiko, kad asmenys, kurie neturi su kuo pasikalbėti apie tyrime analizuojamą temą, išsikalbėję nevertinančioje aplinkoje junta gerovės jausmą. Socialinio lyginimosi galimybė taip pat gali turėti terapinį efektą;
- apčiuopiamą interesą, kuris yra vienas pagrindinių noro dalyvauti motyvų. Dalyvis mano, kad tyrimas patenkins turimą interesą, pvz., bus suteikta tam tikra naudinga informacija, atsiras galimybė dalyvauti paramos grupėje ir pan.;
- ekonominį interesą, t. y. (ne)tiesioginę finansinę kompensaciją už dalyvavimą. Toks dalyvių skatinimas įsitraukti kai kurių tyrėjų vertinamas kaip abejotinas dėl etinių aspektų ir metodologinio poveikio. Pastebima, kad žmonės, kuriems atlygis pasiūlomas, nebūtinai jį priima pasyviai ir paradoksalu, bet atlygį gali traktuoti kaip nuvertinimą už sutikimą dalyvauti tyrime.

Kolektyvinis lygmuo apima:

- reprezentaciją. Dalyvavimas tyrime gali būti suvokiamas kaip galimybė atstovauti grupės, turinčios tam tikras konkrečias patirtis, interesus, pristatant juos platesnei išorinei auditorijai;
- politinį įgalinimą. Įsitraukimas į tyrimą gali būti matomas kaip būdas grupei prisiimti savarankiškesnį, aktyvesnį vaidmenį politiniame kontekste, ne tik būti atstovaujamiems;
- pasikeitimo lūkestį. Manymas, kad prisidėjimas prie mokslinių tyrimų gali turėti įtakos norimiems pokyčiams bei tikimasi, jog tai bus naudinga turintiems panašių poreikių, patirčių. Minėti įsitraukimo į dalyvavimą kokybiniame tyrime motyvai yra įvardyti iš tyrėjų pozicijos.

2022 m. Bredal su kolegomis atliko tyrimą, kuriuo siekė išsiaiškinti, kodėl žmonės nori dalyvauti kokybinių tyrimų interviu, konkrečiau – ko tikimasi iš dalyvavimo. Mokslininkai analizavo trijų Norvegijoje atliktų tyrimų – dviejų apie intymaus partnerio smurtą ir vieno apie seksualinę prievartą – iš viso 174 interviu duomenis. Rezultatai suskirstyti į tris plačias kategorijas, dalyvio orientacijas (Bredal ir kt., 2022):

- 1) „Pasakyti sau“ – dalyvis orientuotas į patį patirties atskleidimą, kurį mato kaip būdą asmeniškai tobulėti ir gyti. „Pasakyti sau“ orientaciją sudaro dvi dalys. 1) Padaryti tai tikra, padaryti tai nupasakojama: poreikis kažkam papasakoti savo istoriją, „išleisti“ į pasaulį. Interviu tampa vieta, kurioje pajuntama, jog išgyvenimas buvo tikras, apie jį verta ir prasminga kalbėti. Pats pasakojimo procesas vertinamas kaip būdas sujungti chaotiškus patyrimo fragmentus, todėl dalyvis nori papasakoti visą savo istoriją. 2) Įgarsinti, judėti pirmyn: kalbant apie gijimo procesą, pasikartojantis savos istorijos pasakojimas, gali tapti priemone sumažinti gėdą, atsiradusią dėl įvykio, todėl interviu padeda siekti šio tikslo ir gyventi toliau.
- 2) „Pasakyti kitiems“ – dalyvis orientuotas į patirties atskleidimą, kurį suvokia kaip moralinį projektą, būdą panaudoti savo patirtį gerinant aukų padėtį, išreikšti solidarumą bei atsakomybę daryti gera. Šiai orientacijai įtaką daro tyrimo dalyvių asmeninė patirtis po patirto smurto: vienišumas, jausmas, kad kiti tavęs nesupranta, ar netinkami įstaigų, kurios turėjo padėti, veiksmai. „Pasakyti kitiems“ orientaciją sudaro trys dalys: 1) padėti kitiems: papasakoti istoriją tam, kad kiti nukentėję nuo smurto žinotų, jog nėra vieni, įkvėpti kitus; 2) didinti supratimą: poreikis gerinti supratimą apie smurto reiškinių visuomenėje, taip siekiant tobulinti nukentėjusiems teikiamas paslaugas ir keisti žmonių požiūrį į smurtą patyrusius asmenis; 3) sistemos tobulinimas: orientacija į įstaigų ir vykdomų procedūrų tobulinimą, norint pagerinti nukentėjusiems teikiamų paslaugų kokybę ir prieinamumą.
- 3) „Papasakoti tyrėjui“ orientacija apima nedidelę dalį dalyvių, kurie į interviu atėjo papasakoti savo patirtį tyrėjui, neturėdami anksčiau minėtų motyvų. Orientacija labiau grindžiama asmeninių motyvų nebuvimu, tačiau neturėtų būti vertinama kaip motyvacijos trūkumas, kuris įrodomas pačiu dalyvavimu. Tyrimo autoriai pastebi, kad šie interviu buvo kitokie. Asmenys, kurie turėjo ankstesnes dvi orientacijas, interviu pradėdavo patys įvardydamiesi motyvus, kodėl pasirinko dalyvauti, ko nedarė „papasakoti tyrėjui“ atėję žmonės, kurie iškart pradėdavo kalbėti apie patirtį, patys interviu nebūdavo tokie išsamūs, buvo pasakojami ne pirmu asmeniu ir daugiau vedami tyrėjo. Tyrėjams dalyvių paklausus, kaip vertina dalyvavimo interviu patirtį, atsakydavo glausta fraze „viskas gerai“. Taigi, ryškiausias skirtumas – neaktyviai pasakojama istorija ir refleksijos stygius (angl. *absence of an actively narrating and reflecting subject*). Autoriai pastebi, kad asmenys, kurie dalyvauti tyrimuose asmeniškai pakviesti, dažnai neturi asmeninio motyvo; išryškėja neatitikimas tarp naudos, kurią gauna tyrėjas, ir naudos stokos tyrimo dalyviui, todėl šis aspektas turėtų būti apsvarstytas iš etinės pusės.

Mokslininkų manymu, žmones įsitraukti į kokybinius tyrimus skatina individualūs ir kolektyviniai motyvai (Clark, 2010). Asmenys, savanoriškai atsiliepiantys į kokybinių tyrimų kvietimus ir dalyvaujantys interviu, yra vedami kelių asmeninių, persidengiančių motyvų: istorijos papasakojimą vertina kaip būdą tobulėti bei sveikti ir suvokia tai kaip moralinį projektą, būdą

panaudoti savo patirtį gerinant aukų padėtį, išreikšti solidarumą (Bredal ir kt., 2022). Pastebima, kad tyrimuose, analizuojančiuose tyrimų dalyvių įsitraukimo motyvaciją, dalyvauja ir savo nuomonę išsako tyrėjai arba analizuojami ankstesnių tyrimų duomenų masyvai bei atsakymų ieškoma jų kontekste. Straipsnių, kuriuose apie sprendimą dalyvauti tyrime kalbėtų patys dalyviai, nepavyko rasti.

1.2.4 Interviu proceso reikšmė kokybiniame tyrime

Mokslinėje literatūroje galima rasti nemažai informacijos apie tai, kaip įvertinti kokybinių tyrimų kokybę (Lavee ir Itzhakov, 2021). Vyrauja bendras supratimas, kad pagrindinis kriterijus yra duomenų rinkimo procesas (Lavee ir Itzhakov, 2021), dažniausia jo forma – pusiau struktūruotas interviu (65 proc.) (Sabnis ir Wolgemuth, 2024). Literatūroje, kurioje aprašoma kokybinių tyrimų specifika, dėmesys paprastai sutelkiamas į interviu eigą, interviu gaires, sprendimus dėl klausimų eiliškumo, turinio, stiliaus, klausimų formuluočių ir panašiai (Lune ir Berg, 2017). Mažiau informacijos yra apie tyrėjo bei tyrimo dalyvio sąveiką bei koks yra interviu vykdytojo klausymosi gebėjimų vaidmuo, siekiant tyrimo dalyvio bendradarbiavimo (Lavee ir Itzhakov, 2021).

Dalijimasis emociniais išgyvenimais vartojant kalbą sudaro žmonių santykių pagrindą ir atlieka reikšmingą vaidmenį psichoterapijoje (Murphy ir kt., 2021). Jutiminių, vidinių bei emocinių išgyvenimų iškėlimo ir įvardijimo žodžiu procesas apima: 1) patirties aspektų suaktyvinimą ir iškėlimą; 2) įvykio ar vaizdinio organizavimą į pasakojimą, perduodamą kalba; 3) galimą istorijos aspektų persvarstymą/ reorganizaciją (Bucci, 2021). Į sąmonės lauką iškeliama įvykiai ir vaizdiniai gali iš naujo suaktyvinti jausmus pasakojančiam ir kelti emocines reakcijas tiek kalbančiajam, tiek klausančiajam (Murphy ir kt., 2021). Po patirties įgarsinimo pasakotojo mąstymas ir jausmai gali keistis, t. y. tapti kitokie, nei buvo prieš tai, nes įvykio reikšmė gali būti apsvaistyta dabartinio gyvenimo kontekste (Murphy ir kt., 2021). Yra autorių, kurie kvestionuoja minėtų procesų patyrimą kokybinio tyrimo interviu metu. Brinkmann ir Kvale (2005) įvardija, kad terapijoje pagrindinis tikslas yra paciento pasikeitimas, tyrime – žinių pažanga; terapijos metu siekiama, kad pokalbiai keltų naujas įžvalgas ar emocinius pokyčius, tačiau atliekant tiriamuosius interviu gali būti neetiška provokuoti naujas savęs interpretacijas ar emocinius pokyčius, nes dalyvis galimai to nesitiki.

Mokslinėje literatūroje galima pastebėti nevienareikšmiškus svarstymus ir apie tai, kokia laikysena yra tinkamiausia tyrėjui. Atliekant kokybinius tyrimus dažnai laikomasi prielaidos, kad dalyvio autentiškumas gali būti atskleistas iš asmeninio naratyvo šiltoje ir empatiškoje interviu aplinkoje (Brinkmann ir Kvale, 2005), tačiau duomenų rinkimas interviu metodu nėra mainai, vykstantys natūralaus bendravimo metu (Berg ir Lune, 2017). Mokslininkai teigia, kad literatūroje trūksta pripažinimo apie galios disbalansą interviu procese (Mallon ir Elliott, 2021), pvz., kad

interviewu yra instrumentinis ir vienpusis dialogas bei kai kuriais atvejais gali būti manipuliacinis dialogas (Kvale, 2004). Taip pat yra laikoma, kad pagrindinis tyrimo dalyvį įgalinantis veiksnys yra dalyvavimas interviewu (Mallon ir Elliott, 2021), tačiau jis neturi įtakos arba mažai kontroliuoja tai, kaip jo duomenys interpretuojami ir naudojami (Bashir, 2020). Brinkmann ir Kvale (2005) svarsto galios disbalanso tarp tyrėjo ir tyrimo dalyvio sušvelninimo tinkamumą šiltu, empatišku ir rūpestingu interviewu, kuris gali būti pavadintas „netikra draugyste“. Interviewu metu tyrėjas siekia gylio ir turtingų, išsamių duomenų, todėl susiduriama su dilema: siekiant gylio iškyla rizika peržengti asmens atskleidimo ribas, kita vertus, itin pagarbiai elgiantis su tyrimo dalyviu rizikuojama gauti paviršutinišką empirinę medžiagą (Brinkmann ir Kvale, 2005). Interviewu metu yra siekiama, kad tyrimo dalyvis atsisakytų vengimo taktikų (pvz., frazių, gestų, kuriais parodytų, jog nepageidauja eiti į tolimesnę temos diskusiją), tačiau nebūtų pakenkta kuriamam ryšiui ir nesijaustų spaudimo, norint išvengti duomenų falsifikacijos ar „pagražinimo“ (Berg ir Lune, 2017). Brinkmann ir Kvale (2005) pateikia interview formų pavyzdžių, kurios nemaskuoja galios santykio, t. y. psichoanalitinis interview, platoniškas dialogas (angl. *The Platonic dialogue*), angl. *Dissensus* tyrimas (išryškinantis nuomonių skirtumus) ir advokatūros tyrimas (angl. *Advocacy research*).

Naujausiuose moksliniuose tyrimuose daugiausia akcentuojama tinkamo klausymosi svarba bei reagavimo į tyrimo dalyvio pasakojimą būdai. Interviewu metu dalyviams suteikiama galimybė savais žodžiais išreikšti požiūrį, mažėja tyrėjo požiūrio primetimo tikimybė ar diskusijos apimties ribojimas (Thelwall ir Nevill, 2021). Apskritai, kokybinio tyrimo interview ir įprasto pokalbio skirtumai yra tyrėjo klausymosi intensyvumas bei raktinių žodžių, frazių, idėjų atradimas ir neverbalinių ženklų stebėjimas, siekiant įvertinti tyrimo dalyvio emocinę būseną ir kt. (Berg ir Lune, 2017). Tyrėjas, siekdamas surinkti turtingus duomenis, gali naudoti tam tikras technikas, pvz., tylos pauzes, atspindėjimą ir nepertraukiamą tyrimo dalyvio kalbos klausymąsi (Berg ir Lune, 2017). 2021 m. Lavee ir Itzhakov aprašė tinkamo klausymosi ypatumus ir parengė rekomendacijas kokybinių tyrimų interview vykdytojams, kurių laikantis galima sukurti saugią aplinką, leidžiančią tyrimo dalyviui atsiskleisti ir taip surinkti turtingesnius duomenis. Autoriai rekomenduoja:

- 1) Išvalyti mintis ir visą dėmesį skirti pašnekovui. Tinkamas klausymasis prasideda nuo pasirengimo būti „čia ir dabar“ bei koncentracijos, tuomet galima visiškai sutelkti dėmesį į pašnekovą. Svarbų vaidmenį atlieka akių kontaktas, kuris patvirtina klausytojo dėmesį. Tyrėjas turėtų susilaikyti nuo galvojimo apie tai, ką norėtų pasakyti ar papildyti, taip pat nuo kontroliavimo, nukreipimo, savo paties rūpesčių išsakymo. Praradus dėmesingumą, galima apie tai pasakyti interview dalyviui bei paprašyti pakartoti, taip tyrėjas parodo, kad pokalbis jam yra svarbus ir nenorima prarasti jokios informacijos.
- 2) Neteisti ir nevertinti pašnekovo. Klausydamasis tyrėjas turėtų nevertinti pašnekovo, susilaikyti nuo skubotų išvadų ar pokalbio turinio interpretacijos. Nevertinantis požiūris kuria saugią ir

priimančią aplinką. Geras klausymasis nėra tas pats, kas sutikimas su tuo, kas sakoma. Tyrėjas neturi prisiimti pašnekovo pažiūrų, jis turi suteikti laisvę tyrimo dalyviui tyrinėti savo suvokimą, atrasti giliai slypinčius prieštaračius ir išreikšti save. Tyrėjui svarbu atkreipti dėmesį į tai, kas vyksta jo paties viduje. Vertinančias, kritikuojančias, nesutinkančias mintis vertėtų atidėti šalin.

- 3) Pašnekovo atspindėjimas ir validacija. Geri klausytojai atspindi pašnekovo išsakomą turinį, t. y. pateikia trumpą išsakyto turinio santrauką. Atspindėjimas dalyviui rodo, kad norima jį suprasti. Validacija yra dalyvio minčių, jausmų ir elgesio priėmimas, kuris patvirtina, kad tai, apie ką kalbama, yra verta dėmesio. Validacija apima neverbalinį elgesį (pvz., linktelėjimus) ir verbalinius signalus, tokius kaip padėka už pasidalijimą patirtimi.
- 4) Prasmę formuojantys/ kuriantys klausimai. Kokybinis interviu nėra apie pašnekovo žodžių išgirdimą, svarbu suprasti, ką išsakyti žodžiai reiškia. Išskyla teisingai užduodamų, t. y. atvirų, nenurodančių galimų atsakymų ir nenukreipiančių klausimų svarbą. Klausimai turėtų būti naudingi pašnekovui, o ne patenkinantys tyrėjo smalsumą. Tinkamai suformuluoti klausimai skatina kalbantįjį išsamiai apibūdinti suteikiamą prasmę ir perspektyvą, tyrinėti „netvarką“ – atrasti prieštaračius, neaiškumus ir tai, kas buvo už suvokimo ribų. Kasdieniuose pokalbiuose žmonės skuba pateikti atsakymus į klausimus, todėl atsakymai atspindi pirmiausiai kilusias mintis, yra paviršutiniški. Tyrėjas turėtų skatinti pokalbio dalyvį skirti daugiau laiko apmąstyti, tam gali būti tinkamos tylos pauzės, kurios parodo, kad interviu nėra įprastas dviejų žmonių pokalbis, skatina atvirumą bei savęs atskleidimą.

Interviu procesas nėra natūralus bendravimas. Atliekant kokybinius tyrimus dažnai laikomasi prielaidos, kad dalyvio autentiškumas gali būti atskleistas iš asmeninio naratyvo šiltoje ir empatiškoje interviu aplinkoje. Tyrimo metu iškeliami įvykiai ir vaizdiniai gali iš naujo suaktyvinti jausmus ir kelti emocines reakcijas pasakojančiajam, atsiranda galimybė keistis pasakotojo mąstymui ir jausmams įvykio atžvilgiu. Minėtas aspektas yra kvestionuojamas, nes dalyvavimu tyrime nesiekama pasikeitimo, įžvalgų, interpretacijų ar emocinių pokyčių. Naujausioje mokslinėje literatūroje, kaip ir etikos nuostatose, visų pirma pabrėžiama pagarba dalyviui, daugiausia akcentuojama tinkamo klausymosi svarba bei reagavimo į tyrimo dalyvio pasakojimą būdai. Išlieka neaišku, kokias reakcijas kelia skirtingos tyrėjo laikysenos ir kaip jas vertina patys tyrimo dalyviai.

1.3 Darbo tikslas ir tyrimo klausimas

Darbo tikslas: tyrinėti jautrių kokybinių tyrimų dalyvių psichologines patirtis ir subjektyvų su sveikata susijusį poveikį.

Tyrimo klausimas: ką reiškia dalyvauti jautriame kokybiniame interviu ir kaip tai patiriama?

2. METODAI

2.1 Tyrimo eiga ir imtis

Moksliniai projektai turi teikti kiek įmanoma daugiau socialinės ir mokslinės naudos, keldami kiek įmanoma mažesnę galimą žalą tyrimo dalyviams. Laikantis minėtos nuostatos, prieš pradedant magistro baigiamojo darbo tyrimą etiniai aspektai aptarti su darbo vadovu. Tyrimo dalyvio informavimo ir sutikimo formose bei kvietime dalyvauti tyrime stengtasi pabrėžti konfidencialumą, galimybę bet kada pasitraukti iš tyrimo, taip pat 10 d. po interviu davimo datos keisti nuomonę dėl suteiktų duomenų naudojimo baigiamajame darbe ir jų analizės. Formose nurodyta, kad tyrimo dalyvis su tyrėja susitiks interviu pokalbio, kurio numatoma trukmė yra iki 1 val. Grindžiant tyrimo aktualumą, sąmoningai stengtasi skaityti kuo mažiau informacijos, susijusios su tyrimo tema, tam, kad būtų išvengta išankstinės nuomonės apie dominantį fenomeną susidarymo ir tai nedarytų įtakos pokalbių su tyrimo dalyviais metu bei surinktų duomenų analizei.

Kvietimas dalyvauti tyrime (1 priedas) paskelbtas 2024 m. spalio 23 d. socialinėse platformose „Instagram“ ir „Facebook“, vėliau kvietimu dalintasi pakartotinai. Asmeninėse socialinėse paskyrose pasidalintais kvietimais dalijosi ir kiti asmenys, 13-ka tą darė savanoriškai; į dvi moteris, tuo metu turinčias 13,6 ir 7,4 tūkst. sekėjų, buvo kreiptasi su prašymu pasidalyti informacija apie atliekamą tyrimą. Susidomėjimas buvo nepakankamas, atsiliepė vienas asmuo. Pasikonsultavus su buvusiu dėstytoju, LSMU profesoriumi, nutarta pasinaudoti idėja kreiptis pagalbos į pažįstamas kokybinius tyrimus vykdančias tyrėjas (kreipiausi į tris) su prašymu, kad kvietimu pasidalintų su asmenimis, dalyvavusiais jų vykdytuose tyrimuose. Taip atsiliepė antras žmogus. Toliau ieškota būdų tyrimo dalyviams rasti. Norint didinti pamačiusiųjų kvietimą skaičių, kvietimas skelbtas įvairiose „Facebook“ grupėse, pvz., „Psichologija“, kurioje tuo metu buvo apie 58 tūkstančius narių, „LPS LGBT+ psichologijos grupė“, kurioje buvo apie 650 narių ir panašiose, kuriose manyta esant didesnei tikimybei pasiekti galimai kokybiniuose tyrimuose dalyvavusius asmenis. Šis būdas davė rezultatų – atsiliepė keturi dalyviai.

Dalyvių įtraukimo į tyrimą kriterijus buvo vienas – kviesti asmenys, dalyvavę kokybinio tyrimo interviu ne anksčiau nei prieš 3 m. Vėliau, interviu metu, pastebėta, kad visi tyrimo dalyviai turi dalyvavimo jautriuose tyrimuose patirtis, tai tapo dar vienu visus dalyvius jungiančiu aspektu. Du dalyviai taip pat turėjo ir dalyvavimo kitokio pobūdžio kokybiniuose tyrimuose patirtis, tačiau gebėjo aiškiai atskirti, apie kurią tyrimo patirtį reflektuoja, tai padėjo tiksliau analizuoti tyrimo duomenis. Šiuo tyrimu imties homogeniškumo nebuvo siekiama. Atliekant kokybinius tyrimus imties homogeniškumo nesiekiama, nes tyrimo tikslas nėra palyginti skirtingas grupes, o labiau stengiamasi atskleisti bendrus ypatumus ir tendencijas (Šmigelskas ir kt., 2020).

Dalyvauti tyrime pakviesti 6 savanoriškai atsiliepę asmenys, kurių tyrėja asmeniškai nepažinojo. Dalyvių demografiniai duomenys pateikiami 1 lentelėje. Asmenis, dalyvavusius tyrime, sieja tai, kad visi per praėjusius 3 m. dalyvavo socialinių mokslų krypties kokybinių tyrimų interviu. Svarbu pastebėti tai, kad tyrimo dalyviai Joris ir Ana buvo pakviesti dalyvauti tyrimuose ir asmeniškai pažinojo tyrėjus. Likusios dalyvės kvietimus dalyvauti tyrimuose pastebėjo „Facebook“ platformoje ir tyrėjų asmeniškai nepažinojo. Pusė tyrimo dalyvių – Smiltė, Joris ir Marija – yra skaitę tyrimų, kuriuose dalyvavo, rezultatus. Duomenų rinkimo metu dalyvių amžius buvo tarp 21 – 38 m.

1 lentelė. Demografiniai tyrimo dalyvių duomenys.

Pakeistas vardas	Amžius interviu metu (m.)	Tyrimų, kuriuose dalyvavo per praėjusius 3 m., skaičius	Interviu būdas	Profesija	Temos, apie kurią kalbėjo jautraus kokybinio tyrimo metu, keliamos emocijos (0 – visiškai nekelianti emocijų, 10 – ypač emocionali)
Smiltė	21	2	Nuotoliu	Psichologijos studentė	5 ir 9,5
Ema	22	1	Gyvai	Psichologijos studentė	7
Fausta	24	1	Gyvai	Psichologijos studentė	9
Joris	29	3	Gyvai	Socialinių mokslų krypties studentas	8-9
Ana	29	1	Gyvai	Rašytoja	6
Marija	38	2	Jautrus – gyvai; Kitas – nuotoliu	Žmogiškieji ištekliai	10

Interviu vykdyti šiokiadieniais, pirmasis – 2024 m. gruodžio 16 d., paskutinis – 2025 m. sausio 8 d. Planuojant interviu datas bei laiką, visų tyrimo dalyvių teirautasi, koks susitikimas priimtinesnis: gyvai ar nuotoliu. Visi dalyviai išreiškė norą interviu vykdyti nuotoliu. 5 interviu vyko per „Zoom“ platformą, vienas „Microsoft Teams“. Prieš interviu tyrimo dalyviams būdavo išsiunčiamos *Tyrimo dalyvio informavimo* ir *Sutikimo formos* (2, 3 priedai), prašant dokumentus pasirašyti ir atsiųsti iki pokalbio. Suplanavus būsimus pokalbius būdavo pateikiamos gairės, į kurias rekomenduota atsižvelgti tam, kad dalyviai jaustųsi galintys susitelkti bei saugiai ir atvirai kalbėti: privati, rami erdvė be pašalinių asmenų ir kt. Penki tyrimo dalyviai interviu metu buvo savo namuose, vienas darbo vietoje, visi – netrukdomi pašalinių asmenų. Prieš ir po interviu rašytas tyrėjo dienoraštis, kur pasižymėti iškylantys jausmai, mintys, idėjos ir išankstinės prielaidos.

2.2 Duomenų rinkimas ir vertinimo metodai

Pasirinktas tyrimo modelis – **kokybinis tyrimas**, nes vis daugiau tyrinėtojų pripažįsta, kad kai objektas yra konkreti žmogaus patirtis, kokybiniai metodai yra tinkamiausia žinių gavimo priemonė (Brinkmann ir Kvale, 2005). Šiame tyrime taikyta **refleksinė teminė analizė** pagal Braun ir Clarke

(2006; 2019). Tai yra psichologiniuose kokybiniuose tyrimuose plačiai naudojamas analizės metodas, kuris turėtų būti laikomas savarankišku metodu (Braun ir Clarke, 2019).

Teoriniu atžvilgiu teminė analizė yra lankstus metodas, todėl Braun ir Clarke (2019) pabrėžia, jog tyrėjas, siekdamas užtikrinti tyrimo skaidrumą, turėtų reflektuoti apie savo pasirinkimus, t. y. taikyta 1) konstrukcionistinė ar esencialistinė paradigma, 2) indukcinė ar (ir) dedukcinė orientacija, 3) latentinis ar (ir) semantinis kodavimas. Kokybiška refleksinė teminė analizė – tai ne „teisingas“ procedūrų vykdymas, o apgalvotas ir reflektyvus tyrėjo įsigilinimas į turimus duomenis bei įsitraukimas į analitinį procesą (Braun ir Clarke, 2019).

Kaip jau minėta, teminė analizė gali būti esencialistinis arba realistinis metodas, pranešantis apie tyrimo dalyvių patirtis, reikšmes ir tikrovę; arba konstrukcionistinis, analizuojantis įvykius, tikroves, reikšmes, patirtis ir kt., kaip visuomenėje veikiančių įvairių diskursų padarinius. Šiame darbe laikytasi **esencialistinės paradigmos bei indukcijos**. Indukcinis metodas reiškia, kad duomenų kodavimo procese tyrėjas nesivadovauja egzistuojančiais kodavimo rėmais ir išankstinėmis nuostatomis (Braun ir Clarke, 2006). Norint išvengti išankstinių nuostatų, literatūros apžvalga atlikta baigus duomenų analizės procesą. Išskirtos temos mažai susijusios su konkrečiais klausimais, kurie buvo užduoti dalyviams, nes yra susijusios su pačiais duomenimis (Braun ir Clarke, 2006). Duomenų analizės metu galima laikytis semantinio arba latentinio kodavimo. Semantiniu požiūriu duomenys skirstomi taip, kad išryškintų semantinį turinį, t. y. tai, ką dalyvis pasakė; latentinis lygmuo peržengia semantinį turinį ir apima interpretacinį darbą: pradeda identifikuoti idėjas, prielaidas, konceptualizacijas, kurios formuoja semantinį duomenų turinį (Braun ir Clarke, 2006). Šiame darbe duomenys analizuoti **latentiškai**.

Kodavimo procese, interpretuojant ir koduojant duomenis, reikšmingas nuolatinis prielaidų, kurias daro tyrėjas, kvestionavimas (Braun ir Clarke, 2019). Kokybinis tyrimas yra apie prasmes ir prasmių, kurios visuomet susijusios su kontekstu, kūrimą (Braun ir Clarke, 2019). Temos yra analitiniai rezultatai, gauti dėl kodavimo ir pasyviai iš duomenų ar kodavimo neatsiranda, nes pačiuose duomenyse jų nėra, temas atpažįsta ir atrenka tyrėjas (Braun ir Clarke, 2019). Norėdami pabrėžti aktyvų tyrėjo vaidmenį, Braun ir Clarke (2019) šį procesą vadina „kūrimu“, „konstravimu“ arba „generavimu“. Taigi, temos yra interpretacinio pobūdžio pasakojimai apie duomenis, kuriems įtaką daro tyrėjo teorinės prielaidos, analitiniai ištekliai bei įgūdžiai ir patys duomenys (Braun ir Clarke, 2019). Tai yra ilgo, aktyvaus, mąslaus ir refleksyvaus įsigilinimo į turimus duomenis rezultatas (Braun ir Clarke, 2019). Rezultatai yra duomenų, analizės proceso ir tyrėjo subjektyvumo sankirta, tačiau tyrėjo subjektyvumas suprantamas kaip šaltinis (Braun ir Clarke, 2019).

Tyrimo **instrumentas – pusiau struktūruotas interviu**. Tai interviu tipas, kurio metu tyrėjas yra numatęs tam tikrus klausimus ar temas, kurios bus aptartos interviu metu (Girdzijauskienė, 2006). Vykstant pokalbiui tyrėjas leidžia respondentui inicijuoti naujas temas ir plėsti esamas

(Payne, 1999). Tyrimo instrumentas rengtas skaitant Girdzijauskienės metodinę knygą „Kokybinis interviu“ (2006) bei Bearman (2019) straipsnį apie tai, kaip tinkamai formuluoti pusiau struktūruoto interviu klausimus, norint surinkti gausius ir turtingus duomenis analizei. Stengtasi formuluoti atsiskleisti skatinančius klausimus, kurie būtų aiškiai suprantami, neteikiantys prielaidų ar menamų atsakymų. Tikslas buvo sukurti aplinkybes prasmingiems ir išsamiesiems dalyvių prisiminimams. Prieš pradėdant interviu, dalyviams tyrėja šiek tiek papasakodavo apie save ir atliekamą tyrimą, kvietė tikslintis neaiškumus, pabrėždavo, kad nors pokalbis įrašomas, tačiau bus prieinamas tik tyrėjai bei retais atvejais darbo vadovei ir bus sunaikintas po baigiamojo darbo gynimo. Po tyrimo pristatymo buvo pasiteiraujama demografinių duomenų. Prieš užduodant pagrindinius klausimus tyrimo dalyviai buvo skatinami įsijausti į tam tikrus prisiminimus, pvz.: „Prašysiu pasakoti ramiai, neskubant. Pradėkite nuo ten, kur jums atrodo tinkama.“ Parengtą interviu (4 priedas) sudarė 4 pagrindiniai klausimai, pradėdant nuo mažiausiai jautraus ir einant link asmeniškėsnių išgyvenimų:

1. *Prisiminkite ir papasakokite aplinkybes ar situaciją, kaip sužinojote apie vykdomą tyrimą, kuriame nusprendėte dalyvauti?*
2. *Kiek asmeniškai svarbi bei paliečianti Jums buvo tema, apie kurią kalbėjote?*
3. *Koks buvo Jūsų įspūdis susipažinus su tyrimo rezultatais?*
4. *Jei galėtumėte pakeisti kuriuos nors savo su dalyvavimu tyrime susijusius pasirinkimus praeityje, ką darytumėte kitaip?*

Kiekvienam pagrindiniam tyrimo klausimui buvo paruošti tikslinamieji. Interviu eigoje taip pat užduoti ir suasmeninti, į pasakojamą situaciją nukreipti tikslinamieji klausimai, norint kuo geriau suprasti unikalias tyrimo dalyvių patirtis ir paliekant laisvės inicijuoti naujas kryptis, tačiau tuo pačiu stengiantis nenutolti nuo pagrindinės tyrimo temos. Interviu pabaigoje buvo užduodamas papildomas klausimas: „Galbūt skyriau nepakankamai dėmesio kitiems jums svarbiems dalykams. Jei taip, ką norėtumėte pridėti?“ Ir baigiamasis klausimas: „Ką galėtumėte patarti žmogui, kuris svarsto apie dalyvavimą kokybinio tyrimo interviu?“

Interviu metu surinkta garsinė medžiaga, transkribuota tyrėjos, nes transkribavimas leidžia geriau pažinti duomenis (Braun ir Clarke, 2006). Duomenys vesti į „Microsoft Word“ programą. Transkriptuose tikrieji dalyvių vardai ir kita identifikuojanti informacija pakeisti. Transkriptuose pasakojimai užfiksuoti identiškaip, kaip kalbėjo tyrimo dalyviai. Pasižymėtos tyrimo dalyvių išsakomų minčių metu išskylančios emocijos, pauzės, kiti kalbos ypatumai. 2 lentelėje pateikti ženklai, kurie buvo naudoti neverbalinei kalbai pažymėti.

Braun ir Clarke (2006) neišskiria rekomenduojamos interviu trukmės pabrėždami, kad svarbiausia surinkti turtingus ir išsamius duomenis, reikalingus visapusiškai išnagrinėti tyrimo temą. Kuriant kvietimą dalyvauti tyrime, nurodyta standartinė interviu trukmė (45 – 60 min.), tačiau

kai kurie interviu truko ilgiau. Vidutinė visų interviu trukmė siekė 1 val. 4 min. (trumpiausio – 43 min., ilgiausio – 1 val. 23 min.).

2 lentelė. Ženkla neverbalinei kalbai pažymėti.

Žymėjimas	Žymėjimo reikšmė
..	Trumpa pauzė
[pauzė]	Ilgesnė pauzė
(juokiasi)	Emocinė reakcija ir kita svarbi neverbalinė informacija
apsikeis..	Iki galo neišstartas žodis
vat..	Ištesia žodį
ant tiek	Ištaria žodžius pabrėžtinai

2.3 Duomenų analizės metodas

Šiuo tyrimu siekta įgyti gilesnį žinojimą apie tai, ką reiškia dalyvauti jautriame kokybiniame interviu ir kaip tai patiriama. Taikyta refleksinė teminė analizė pagal Braun ir Clarke (2006; 2019). Duomenų analizė atlikta vadovaujantis 6 teminės analizės žingsniais (Braun ir Clarke, 2006):

1. **Susipažinimas su medžiaga.** Transkribuojant, pakartotinai skaitant duomenis pasižymėtos pirminės išskylančios idėjos.
2. **Pirminių kodų generavimas.** Interviu duomenys buvo skirstomi prasminiais vienetais, suteikiant kodą, atspindintį išsakytą mintį. Pirminė interviu medžiaga suskirstyta į 725 turinio vienetų, kodavimo pavyzdys pateikiamas 3 lentelėje.

3 lentelė. Pirminių prasminių kodavimo vienetų pavyzdys.

Nr.	Tekstas, suskaidytas į reikšminius vienetus	Kodas
1.	<i>Tai, tiesiog, tu turi kontaktą su žmogumi, i.. atrodo, kad jisai natūraliai tikrai tavimi domisi, ką tu nori pasakyti, kad kiekviena detalė svarbesnė, tas žmogus už jos užsikabina. Tai.. tiesiog, jautiesi daug labiau išgirstas kaip žmogus, kai dalyvauji tokiame tyrime, negu kai dalyvauji kiekybiniam.</i>	Kokybinis tyrimas: unikalus kontaktas su žmogumi
2.	<i>A.. tai va. Tai iš anksto daug nežinojau, po to žinojau daugiau, po to tyrimo. Negaliu sakyti, kad tapau kažkokia ten ekspertė, kaip čia yra, kaip čia ateity galėčiau daryti tokį tyrimą.</i>	Dalyvavimas suteikė aiškumo, kaip vyksta kokybinis tyrimas
3.	<i>bet bent jau pamačiau e.. kaip galima .. kaip čia išsireikšti? E.. kaip galima apeidinėti tam tikras vietas, kad kartais tasai klausimas, kurį tu užsidavei, galbūt jis jau bus atsakytas prieš tai. Galbūt tau iškils naujas klausimas ir taip turi po truputėlį laviruoti ir nebūti robotukas užsikirtęs ties kažkokia sistema, kurią tu sukūrei .. bet gebėt, va taip, situacijai pamanevuoti. Jo, tai tiek.</i>	Kokybinis tyrimas reikalauja tyrėjo laviravimo klausimais/ eiga

3. **Temų paieška.** Gretinti panašūs kodai, ieškant pasikartojančių temų. Tyrimo dalyvių citatoms priskirtos atskiros spalvos, koduota medžiaga atspausdinta, sukarpyta ir rankiniu būdu grupuota pagal kodų panašumą. Vėliau, gyvai matant bendrą vaizdą ir pakartotinai skaitant konkrečių prasminių grupių vienetų, atliktas pakartotinis grupavimas į 56 pirmines potemes. Iš pradžių beveik visi sukoduoti pirminiai prasminiai vienetai buvo priskirti pirminėms potemių grupėms, tačiau šiame etape prasidėjo tinkamiausios medžiagos atranka ir didžioji dalis pagrindinės minties neišsąskaidančių citatų pašalintos.

4. **Temų peržiūra.** Pakartotinai peržiūrėta, ar teminiai pavadinimai atspindi citatų latentinį turinį. Kurtas pirminis potemių sąsajų žemėlapis.
5. **Temų pavadinimų generavimas.** Išryškėjus potemių tarpusavio ryšiams, potemių grupėms suteikti teminiai pavadinimai. Atskiroje lentelėje pasižymėtos ryškiausios citatos, jas apjungiančios potemės ir temų pavadinimai (5 priedas).
6. **Aprašymas.** Vykdyta citatų atranka, atrenkant geriausiai temą ir potemę atspindinčius tyrimo dalyvių pasisakymus, jungiant juos papildant turiniu, padedančiu skaitytojui geriau suprasti išsakytą mintį. Darbe pateikiamas išsamus viso duomenų rinkinio teminis aprašymas. Aptarimo skiltyje gauti rezultatai susieti su mokslinės literatūros duomenimis.

2.4 Tyrimo patikimumas

Patikimumo (angl. *trustworthiness*) sąvoka kokybiniuose tyrimuose apima patikimumą, perkeliamumą, priklausomumą ir patvirtinamumą (Ahmed, 2024). Siekiant užtikrinti tyrimo patikimumą, buvo vadovaujama Ahmed (2024) išskirtais kriterijais:

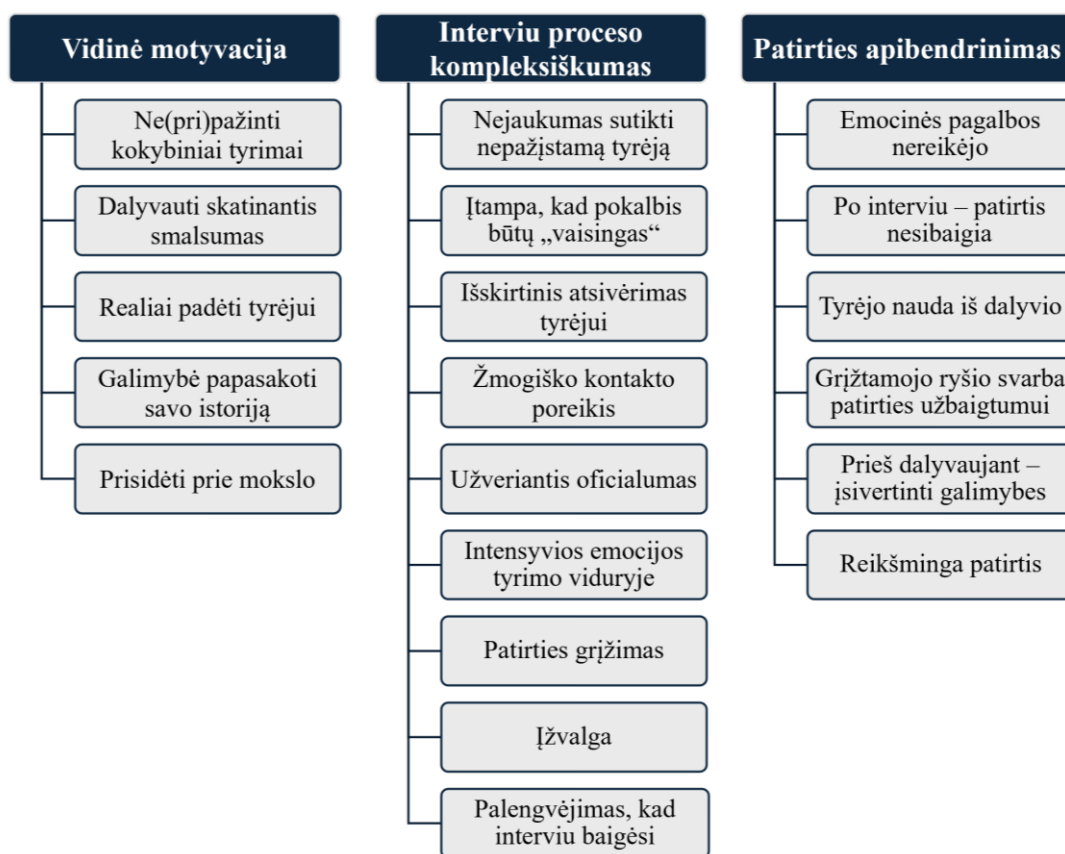
- **patikimumą** (angl. *credibility*) didina 1) tyrėjo – dalyvio pasitikėjimas ir ryšys, kuriam esant surenkami turtingesni duomenys, geriau suprantama dalyvių perspektyva; 2) tyrėjas tyrimo metu stebi asmeninius nusistatymus ir išankstines nuostatas, tai padeda sumažinti galimus iškraipymus; 3) naudojama trianguliacija, keli duomenų šaltiniai/ metodai (pvz., interviu ir stebėjimas) tam, kad patvirtinti informaciją iš skirtingų pusių;
- **perkeliamumas** (angl. *transferability*) galimas kai tyrėjas pateikia 1) išsamų kontekstinę informacijos aprašymą apie tyrimą, dalyvius ir metodus; 2) atrankos strategijas ir kriterijus. Minėti aspektai reikalingi tam, kad skaitytojais galėtų įvertinti išvadų pritaikomumą už tyrimo konteksto ribų;
- **priklausomumas** (angl. *dependability*) apibrėžiamas išsamiai aprašant tyrimo procedūras ir priimtus sprendimus. Tai padeda užtikrinti skaidrumą, leidžia kitiems pakartoti tyrimą arba įvertinti išvadų patikimumą laikantis tų pačių procedūrų ir suprantant priimtų sprendimų loginį pagrindą;
- **patvirtinimas** (angl. *confirmability*) užtikrinamas 1) bendradarbiaujant su kolegomis ar ekspertais, peržiūrint interpretacijas ir išvadas, tai mažina tyrėjo šališkumą, didina objektyvumą; 2) viso tyrimo metu rašant refleksyvų tyrėjo dienoraštį, kuriame stebimos besikeičiančios mintys, šališkumas ir apmąstymai. Ši praktika didina skaidrumą ir suteikia įžvalgų apie tyrėjo subjektyvumą.

Be minėtų aspektų, pratarmėje taip pat aprašytas tyrimo fenomeno pasirinkimo motyvas.

3. REZULTATAI

Rezultatų analizės metu vykdytas visų 6 interviu sugretinimas ir išskirtos potemės, kurios apjungtos į 3 pagrindines temas: 1) vidinė motyvacija, 2) interviu proceso kompleksiskumas ir 3) patirties apibendrinimas. Toliau kiekviena tema aprašoma plačiau, iliustruojama tyrimo dalyvių citatomis, kurios išskirtos *kursyvu*, tyrimo dalyvių kalba netaisyta. Po citatos skliausteliuose nurodomas tyrimo metu dalyviui priskirtas vardas ir originalaus interviu transkripto eilutė. „<...>“ nurodo, kad ištrauka paimta iš sakinio dalies ar dalis teksto praleista. Refleksinės teminės analizės rezultatai pateikiami 1 schemeje.

1 schema. „Jautriuose kokybiniuose tyrimuose dalyvavusių asmenų psichologinės patirtys ir subjektyvus poveikis sveikatai“ temos ir potemės.

3.1 Vidinė motyvacija

Šio tyrimo dalyviai kalbėjo apie tai, kad kokybiniai tyrimai jiems buvo menkai pažįstamas metodas. Dalyviai įvardija, jog universitete pabrėžiama kiekybinių tyrimų svarba, o kokybiniai traktuojami kaip menkavertiškesni ir į šios tyrimų rūšies niuansus dažnai nesigilinama. Vienas iš dalyvavimą kokybinio tyrimo interviu skatinusių motyvų buvo būtent smalsumas: kaip vyks tyrimas, kokie bus užduodami klausimai ir/ arba naudojami metodai bei noras patirti patį dalyvavimo procesą, smalsaujant, ką tai gali duoti asmeniui ir kur tai nuves. Pamačius kvietimą į

tyrimą dažnai kildavo kvestionavimas apie tai, kiek žmonės yra linkę dalyvauti ir atskleisti savo išgyvenimus, todėl dalyvavimą skatino ir noras padėti tyrėjui, t. y. ne tik peržiūrėti kvietimą ir pasidžiaugti vykdomu tyrimu, o paimiti ir realiai sudalyvauti. Pasirinkimas dalyvauti kokybinio tyrimo interviu matomas kaip galimybė įgarsinti savo patirtį, tokiu būdu sumažinant patirties svorį ir tikintis augti kaip asmeniui, pvz., iškomunikavus patirtį – sau pačiam įrodyti vidinę stiprybę. Dar vienas išryškėjęs motyvas – noras prisidėti prie mokslo plėtros aktualia, reikalinga tema. Dalyvavimas suvokiamas kaip būdas prasmingai panaudoti savo patirtį, manant, kad tai prisidės prie panašius išgyvenimus patiriančių žmonių gerovės. Temą sudaro 5 potemės, kurias jungia bendri bruožai, aprašyti 2 schemeje: 1) ne(pri)pažinti kokybiniai tyrimai, 2) dalyvauti skatinantis smalsumas, 3) realiai padėti tyrėjui, 4) galimybė papasakoti savo istoriją, 5) prisidėti prie mokslo. Potemės aprašomos plačiau.

2 schema. 1 temos „Sprendimas dalyvauti“ potemės ir bendri jų bruožai.

Ne(pri)pažinti kokybiniai tyrimai	• nuvertinamas metodas; • nepakankamos žinios įgyjamos universitete; • nepažinumas, lemiantis nesusipratimus
Dalyvauti skatinantis smalsumas	• kokie bus užduodami klausimai ir/ arba naudojami metodai; • noras patirti dalyvavimo procesą: ką man tai duos?
Realiai padėti tyrėjui	• noras padėti tyrėjui; • ne tik peržiūrėti kvietimą ir pasidžiaugti vykdomu tyrimu, o dalyvauti; • Kvestionavimas, kiek žmonės yra linkę dalyvauti, pasakoti savo išgyvenimus
Galimybė papasakoti savo istoriją	• galimybė įgarsinti savo patirtį; • būdas sumažinti patirties svorį; • asmeninio augimo motyvas
Prisidėti prie mokslo	• noras prisidėti prie mokslo plėtros, tyrinėjamos temos pažangos; • būdas įprasminti ir panaudoti savo patirtį; • galimybė padėti kitiems, panašius išgyvenimus patiriantiems

3.1.1 Ne(pri)pažinti kokybiniai tyrimai

Penki iš šešių tyrimo dalyvių kalba apie tai, kad kokybiniai tyrimai yra menkai pažįstamas bei nuvertinamas metodas. Keturi šio tyrimo dalyviai (Smiltė, Ema, Fausta ir Joris) yra socialinių mokslų atstovai ir trys iš jų pabrėžė tai, jog, jų nuomone, kokybiniai tyrimai yra Lietuvoje nuvertinamas metodas: „<...> ta mokslisškumo prasme, visą laiką būna sakoma, kad ten kokybiniai: nu tai čia labai subjektyvu, ten, ką tu sužinosi pakalbines ten aštuonis žmones, ar ten 10, ar panašiai, tai.. Viduj labai visą laiką susinervinu (per šypsena), kai taip kalba, nes manau, kad, nu, tai labai geras metodas yra.“ (Joris, 168-171). Tyrimo dalyviai taip pat įvardija, kad studijuodami universitete daugiausia žinių gavo apie kiekybinius tyrimus ir buvo raginami tokius atlikti, tuo tarpu kokybiniai tyrimai liko nepažinti: „<...> kadangi studijuoju (universiteto pavadinimas), pas mumis nėra kalbama apie kokybinius tyrimus, pas mus vien tiktai kiekybiniai labai akcentuojami <...>“ (Smiltė, 94-96). Tyrimo dalyvė Marija, kuri nėra socialinių mokslų atstovė, dalijasi, kad prieš dalyvavimą interviu nežinojo, jog yra tyrimų rūšis, kai susitinkama su tyrėju: „Žinojau, kad yra

tokios anketos internetinės, bet iki pačio pirmo tyrimo nežinojau, kad vyksta gyvi susitikimai su žmonėmis, kalbantis, imant interviu. Tai vat to dalyko nežinojau. Apie anketas tiktai.“ (Marija, 143-145). Menkai pažįstama kokybinio tyrimo metodika bei eiga turi įtakos ir tam tikriems nesusipratimams: „<...> būna žmonių, kur iš viso nei jie susiję, nei jie dalyvavę, nei jie supranta, kas tie tyrimai yra. Jie paskui, jie gal net nežino, kad jų, kad tu iš viso paimsi citatas kažkokias, kad tu jas naudosį kažkokiam tekste, kaip tas tekstas atrodoys.“ (Joris, 638-641). Apie tai kalba ir Fausta, kuri pokalbio su tyrėju metu suprato, kiek dalyvių atsisako dalyvauti po to, kai išsiaiškina specifinius kokybinio tyrimo niuansus: „<...> labai daug kas norėjo dalyvauti <...> kai jiems pasakė, kad bus įrašoma, labai daug žmonių atkrito.“ (Fausta, 136-138).

3.1.2 Dalyvauti skatinantis smalsumas

Penki iš šešių tyrimo dalyvių įvardijo, kad dalyvavimą visų pirma skatino smalsumas, kaip tyrėjas tirs reiškinį, pvz., kokie bus užduodami klausimai: „*kokie čia klausimai, kaip čia, apie ką reikės kalbėti?*“ (Marija, 311). Kitas išryškėjęs aspektas – profesinis smalsumas: „<...> *pamatyt tiesiog, kaip tai vyksta. Nes niekada nebuvo mačius kokybinių tyrimų.*“ (Fausta, 485). Jorį, kuris turi tyrimų vykdymo patirties, taip pat domino ir kokybinių tyrimų atlikimo inovatyvumas Lietuvoje bei kokius metodus pasitelkia tyrėjai: „<...> *įdomumas tiesiog yra, kaip žmonės veda tuos interviu ir ko klausia, ir kokią metodą naudoja.*“ (Joris, 147-148). Jis atkreipia dėmesį į tai, ar ir kaip tyrimų vykdytojai pristato bei užtikrina svarbius su kokybiniais tyrimais susijusius aspektus: kur bus naudojami surinkti duomenys, kas turės prieigą prie asmens duomenų bei transkribuos, kaip bus užtikrinamas konfidencialumas, kokių formatu pasirodys darbas bei koks terminas yra naudojamas įvardyti tyrimo dalyviui. Tyrimo dalyvė Ema taip pat yra buvusi tyrėjos vaidmenyje, todėl ją skatino noras įgyti dalyvavimo patirtį: „*Įdomumas ten dar buvo, kad tiesiog vat, kaip čia man bus toj .. dalyvio, tarkim, rolėj.*“ (Ema, 488). Intriguoja ir tai, koks bus asmeninis dalyvavimo tyrime rezultatas: „<...> *man įdomu, kas gausis iš to, nu, kas iš to tyrimo bus? M.. kokia ta patirtis?*“ (Ema, 167).

3.1.3 Realiai padėti tyrėjui

Visi šio tyrimo dalyviai kaip vieną iš sprendimo dalyvauti kokybinio tyrimo interviu priežasčių arba motyvų įvardija norą padėti tyrimo autoriui. Tyrimo dalyvis Joris, neformaliame kontekste bendraudamas su tyrimų vykdytojais, suprato turintis tyrimams reikalingas patirtis ir pasisiūlė padėti: „*Tai išsikalbėjom tokiame neformaliame kontekste ir vat abiem jom padėjau tiesiog įgyvendinant m.. tuos savo tyrimus.*“ (Joris, 107-108). Jis turėjo lūkestį: „<...> *tiesiog, savo dalyvavimu padėti žmonėms, kurie daro tyrimus kokybinius. Ir tiesiog tokia nu pagalba, koleginei pagalba, bendražmogiška pagalba.*“ (Joris, 174-175). Tyrimo dalyvė Ema įvardija, kad sprendimą

dalyvauti lėmė ne tik noras padėti, tačiau ir manymas, kad dėl analizuojamos temos jautrumo tik nedaugelis atsiliepia į kvietimą: „<...> ir aš tada pasižiūrėjau ten ir pasidalinimus ten tų.. to kvietimo ir aš supratau, kad nu blemba, nelabai kas eina (per šypseną). Tipo, matyt, tokia jautri tema, kad tiesiog, nu.. per sunku gal žmonėm. <...> Tai.. kažkaip galvoju, nu jeigu aš atitinku, tai kodėl ne?“ (Ema, 60-65). Prisimindami kvietimą dalyvauti tyrime, tyrimo dalyviai reflektuoja apie kilusį svarstymą, kiek šiandien žmonės apskritai yra linkę dalytis savo patirtimi: „<...> nežinau, kiek šiais laikais žmonės linkę dalintis, kiek linkę pasakoti.“ (Marija, 112-113). Taip pat apie lydinį sprendimą tapti dalyviu, tai yra realiai prisidėti, o ne tik peržiūrėti ir pasidžiaugti, kad tokie tyrimai vyksta: „<...> nesinori, kad tai tiesiog būtų tokia, kad nu, kaip dauguma, turbūt, kad pamato Facebook`e: „O, kietai, kad čia daro“ ir toliau skrolins, bet kažkaip norėjosi sustot ir.. ir pasižiūrėt man.“ (Ema, 104-106).

3.1.4 Galimybė papasakoti savo istoriją

Visi šio tyrimo dalyviai kalba apie tai, kad norėjo įgarsinti savo patirtį. Dalyvavimą kokybinio tyrimo interviu skatina lūkestis būti išklaustam: „Nu tai vat būti išgirstai.“ (Fausta, 130). Viduje laikant reikšmingą, tačiau retai įgarsinamą patyrimą, interviu tampa erdve išsipasakoti žmogui, kuris yra nuoširdžiai suinteresuotas: „<...> iki tol įdomu būdavo tik gydytojai, a.. ir antras kartas, kai įdomu buvo a.. tam pašnekovui, tai vat būtent prakti.., tas, tas studentas, tas žmogus, kuris rašo baigiamąjį darbą. <...> Tai vat tas, kad kažkam įdomu klausytis apie tavo patirtį.“ (Marija, 176-180). Galimybė atverti istoriją kelia ne tik pasitenkinimą, tai yra būdas iškalbant sumažinti juntamą patirties svorį: „<...> nudžiugau, kai mane pakvietė pasidalinti situom. Kad paleisiu e.. kažkaip jo, išleisti e.. iš savęs šitą istoriją, išpasakot e.. ir ne tik detales, kaip viskas atsitiko, bet ir apie savo jausmus.“ (Ana, 132-134). Galimybei papasakoti istoriją dalyvis gali priskirti ir ypatingą reikšmę. Pavyzdžiui, tyrimo dalyvė Smiltė sako, kad interviu jai buvo unikali galimybė skaudžią patirtį perkelti iš terapeuto kabineto, taip įrodant sau savo stiprybę: „<...> tą patirtį vat naudojavau sau. Nu, su terapeuto pagalba, bet tai buvo apie darbą su.. su savimi. O.. tas interviu, toks kaip ir įrodymas, jog aš pasiekiau pakankamai toj terapijoj, aš suaugau galbūt pakankamai, aš parefleksavau pakankamai, kad aš galėčiau ta patirtim šiek tiek objektyviau dalintis ne vien tiktai mano naudai <...>“ (Smiltė, 522-525). Galimybė atskleisti savo patirtį ir vidinius išgyvenimus turėjo unikalią prasmę ir Emai: „nes.. aplinkui žmonės kažkaip yra linkę interpretuot tą patirtį už mane. Ir man čia gal buvo toks šansas .. kažkaip sakyt stop, nu čia mano vieta yra pasakyt, kaip aš jaučiuosi ir.. kaip aš tą patyriau. <...> erdvė pažvelgt giliau į tą ir kažkaip įnešt savo matymą tos savos istorijos.“ (Ema, 83-85; 88-89). Taigi, galimybė kalbėti apie savo patyrimą kelia ne tik pasitenkinimo jausmą, dalyvio pasiryžimas atverti istoriją gali turėti daug gilesnę asmeninę reikšmę.

3.1.5 Prisidėti prie mokslo

Penki iš šešių tyrimo dalyvių įvardija, kad dalyvavimą tyrime skatina noras prisidėti prie mokslo plėtros: „<...> *džiaugsmą, kad iš viso vyksta ten tyrimas toksai*“ (Ema, 487-488). Ypač tada, kai tema atrodo aktuali, savo dalyvavimu norima prisidėti prie tam tikrų reiškinių normalizavimo, keisti požiūrį į juos ir gilintis į žmonių patirtis apskritai: „<...> *manau, kad prieš kokius 30-40 metų tai niekas tokio tyrimo nedarytų, nes tai būtų visiška stigma. Bet dabar, kai mes taip atvirai galim apie tai šnekėt, man labai smagu yra, kad.. tai yra kažkaip, nežinau, sunormalizuojama <...> man patinka, kad pagaliau yra domimasi tuo ir taip aktyviai e.. gilinamasi į tas patirtis žmonių.*“ (Fausta, 88-93). Patirties atskleidimas tyrėjui tampa būdu įprasmingi, panaudoti savo patirtį: „<...> *nes turiu tokią patirtį, kuri šiaip, nu, aš jos niekur nepanaudosiu daugiau.*“ (Ana, 96-97). Dėl dalyvių suteiktos informacijos vykstanti mokslo plėtra traktuojama kaip galimybė padėti kitiems, panašias patirtis išgyvenantiems: „<...> *tas jausmas, kad mano patirtis, kad ir kokia skaudi ji bebūtų, gali kažkam pasitarnauti <...>*“ (Smiltė, 298). Dalyvavimas kokybiniame tyrime, kurio metu yra analizuojama, asmeniškai svarbi tema – kuria prasmės jausmą, ne tik dėl to, kad gali prisidėti papasakodamas savo istoriją, bet ir todėl, kad šioje srityje vyksta pažanga: „<...> *į šitą sritį yra gilinamasi, yra daromi tyrimai, yra daromi dalykai, bandoma suprasti žmones, kurie turi (įvardina reiškinį). <...> ta pažanga, vadinasi, jinai eina į priekį, dėl to yra ir smagu, dė.. m.. ir įsimintina, ir ir jauti tą vertę ir naudą.*“ (Marija, 200-202).

3.2 Interviu proceso kompleksiskumas

Tyrime dalyvavę asmenys kalba apie lydinčią nežinios prieš tyrimą jausmą bei pasireiškiančią nejaukumą prieš susitikimą su nepažįstamu tyrėju: gyvai arba vaizdo skambučiu. Dalyvis prieš tyrimą ir paties tyrimo metu apskritai gali būti linkęs kvestionuoti savo tinkamumą dalyvauti, svarsto, ar jo atsakymai tyrėjui bus tinkami. Noras, kad pokalbis būtų produktyvus, kelia įtampą, atsiranda lūkestis patikti tyrėjui, išryškėja sąmoningumo išlaikymo svarba, kad istorijos elementai netaptų dirbtinai pastiprinti. Kokybinio tyrimo interviu reikalauja išskirtinio atsivėrimo tyrėjui, kuris gali kelti pažeidžiamumo jausmą. Nors šis ypatumas gali atrodyti nemalonus, tačiau tyrimo dalyviai įvardija, kad tai yra unikali galimybė nuoširdžiai, be pagražinimų papasakoti apie savo intymiausius išgyvenimus, nesibaiminant, kaip tai paveiks tyrėją. Toks patyrimas gali plėsti savęs pažinimo ribas. Kalbant jautria, asmeniškai liečiančia tema pabrėžiama natūralaus, žmogiško ryšio su tyrėju svarba, nes tinkamas kontaktas skatina norą atsiverti bei leidžia pasijusti žmogumi, kuris rūpi, o ne informacijos teikėju. Šiame tyrime dalyvavę asmenys detalizuoja, kad tyrėjas, kuris negirdi dalyvio poreikių, slepia visas savo reakcijas, daugiausia koncentruojasi į tyrimo vykdymo protokolą ir kt., vertinamas kaip šaltas, neįsitraukęs ir oficialus. Minėta oficiali tyrėjo laikysena yra

priešprieša jautriai temai atverti reikalingam jaukumui. Dalyviai taip pat mini intensyvias, dažnai besikeičiančias, įvairaus spektro emocijas, patirtas interviu proceso metu. Tyrėjui gilinantis į pateikiamą istoriją, stebimas ir detalių bei netikėtų, atrodytų, visiškai pamirštų prisiminimų grįžimas. Jungiantis minėtiems dalyvavimo kokybinio tyrimo interviu patirties elementams gali būti patiriama įžvalga, t. y. apie save atskleidžiama kažkas svarbaus ir naujo. Dar vienas galimas dalyvavimo interviu rezultatas – patirties įsitvirtinimas, suvokimas, kad „tai nutiko man“. Tyrimo dalyviai įvardija, kad dėl pokalbio metu vyravusio intensyvaus emocinio fono, interviu pasibaigus, juto palengvėjimą. Išskirtos 9 potėmės, kurias jungiantys bendri bruožai pažymėti 3 schemeje: 1) nejaukumas sutikti nepažįstamą tyrėją, 2) įtampa, kad pokalbis būtų „vaisingas“, 3) išskirtinis atsivėrimas tyrėjui, 4) žmogiško kontakto poreikis, 5) užveriantis oficialumas, 6) intensyvios emocijos tyrimo viduryje, 7) patirties grįžimas, 8) įžvalga bei 9) palengvėjimas, kad interviu baigėsi. Kiekviena potėmė aprašyta detaliau.

3 schema. 2 temos „Interviu proceso kompleksiskumas“ potėmės ir bendri jų bruožai.

Nejaukumas sutikti nepažįstamą tyrėją	• gyvas ar nuotolinis – susitikimas reikalauja drąsos; • nežinios jausmo patyrimas prieš tyrimą; • mintis, kad teks atsiverti nepažįstamajam
Įtampa, kad pokalbis būtų „vaisingas“	• kvestionavimas: ar esu tinkamas dalyvis? • dvejonės ir noras patikti tyrėjui: ar tinka mano atsakymai? • savikontrolės svarba: nepagražinti istorijos
Išskirtinis atsivėrimas tyrėjui	• sudėtingų, emociškai įkrautų išgyvenimų atskleidimas; • nešališkam klausytojui istorija pateikiama be „filtrų“; • pažeidžiamumo patyrimas: kiek galiu būti atviras kitam?
Žmogiško kontakto poreikis	• lūkestis tyrėjui: būk natūralus – tai kuria ryšį, skatina atvirumą; • matyk mane kaip žmogų, ne informacijos šaltinį; • gyvai vs. nuotoliu
Užveriantis oficialumas	• „oficialus“ tyrėjas: negirdi dalyvio poreikių („tu“ vs. „Jūs“), slepia visas savo reakcijas, daugiausia koncentruojasi į tyrimo vykdymo protokolą ir kt.; • oficiali tyrėjo laikysena – priešprieša jautriai temai atverti reikalingam jaukumui
Intensyvios emocijos tyrimo viduryje	• (ne)tikėtas emocinis proveržis; • įvairaus spektro, besimainančios emocijos tyrimo metu
Patirties grįžimas	• tyrėjui gilinantis į pateikiamą istoriją – grįžta netikėti prisiminimai, detalės; • klausimas sau: kodėl buvau tai pamiršęs?
Įžvalga	• netikėtas fragmentų susijungimas, kuris veda į kažko naujo apie save atskleidimą, t. y. įžvalgos patyrimą; • patirties įsitvirtinimas: „tai nutiko man“
Palengvėjimas, kad interviu baigėsi	• nemalonus emocinis intensyvumas; • palengvėjimo jausmas interviu pasibaigus

3.2.1 Nejaukumas sutikti nepažįstamą tyrėją

Keturi iš šešių, t. y. visi šio tyrimo dalyviai, kurie interviu metu susitiko su iki tol nežinomu tyrėju (Joris ir Ana tyrėjus pažinojo), įvardija nejaukumą susitikti su nepažįstamuoju. Tyrimo dalyvė Marija pamena prieš tyrimą lydėjusį nerimą, susijusį ne tik su tuo, kaip seksis tyrime, tačiau ir kvestionavimą, koks bus tyrėjas: „I. ir kas čia per tyrimai, ir kokie čia klausimai, kaip čia, apie ką reikės kalbėti? Tiesiog tos nežinios, toks labai didelis a.. jausmas. Ir, ir tu žmogaus nepažįsti, nes

žinutėse tu nepamatai, iš tikrųjų, tikro žmogus, nes e.. tiesiog, tai ten e.. raidės tos negyvos surašytos.“ (Marija, 311-313). Šis nerimastingumo patyrimas pastebimas nepriklausomai nuo asmenybės bruožų ar susitikimo pobūdžio, t. y. susitikimas vyksta gyvai ar nuotoliu. Smiltė įvardija save kaip gan nedrąsią, todėl dalyvavimą vertina kaip drąsų žingsnį: „*Tai jau čia buvo didžiausi plojimai vien už tai, kad aš su svetimu žmogum susitikau, susiskambinau per Zoom`ą ir kažką pašnekėjau.*“ (Smiltė, 439-441). Fausta, kuri apibūdina save kaip lengvai bendraujančią ir linkusią į ekstraversiją, taip pat sako, kad susitikimas reikalauja drąsos: „*Ir kažkiek bijojau, nes vis tiek tai yra nepažįstamas žmogus. Aš moku su žmonėm bendraut, viskas gerai <...> kažkaip įveikiau tą baimę <...>*“ (Fausta, 131-133). Jaudulys lydi ir dėl suvokimo, kad šiam nepažįstamajam teks pasakoti intymiausias savo istorijos dalis, visiškai atsiverti: „*<...> prisimenu, į tą intervą atėjau ir aš taip galvoju: o aš to žmogaus gyvenime nemačiau ir aš jam dabar tipo pasakosiu kaip aš čia (įvardina patirtį) ar kažką tokio, nu nes aš vis tiek turėjau tą pasakot.*“ (Ema, 152-154). Susitinkant gyvai – keliama daugiau klausimų apie tai, kas tas tyrėjas, todėl pabrėžiama jaukios, saugios, tinkamos susitikimo vietos svarba.

3.2.2 Įtampa, kad pokalbis būtų „vaisingas“

Keturi iš šešių šio tyrimo dalyvių išsakė norą, kad jų suteikta informacija tyrėjui būtų naudinga, šis noras kėlė įtampą ir kvestionavimą: ar mano atsakymai tinka? Ar esu tinkamas tyrimui, kuriame dalyvausiu? Tyrimo dalyvė Ema, kuri turi žinių apie kokybinių tyrimų specifiką, nerimą pajuto dar prieš tyrimą, manydama, kad gali iškreipti imtį: „*<...> aš suprantu, kad aš nesu idealus tas dalyvis <...>*“ (Ema, 220-221). Įtampą kelia susirūpinimas dėl būsimų atsakymų tinkamumo tyrėjui ir tyrimui: „*Dar pamenu, kad buvo labai nuogąstavimas gal toks, kad ar tikrai mano atsakymai tiks?*“ (Smiltė, 413-414). Susirūpinimas nedingsta ir paties tyrimo metu. Įtampa dėl atsakymų tinkamumo atsispindi kalboje, tiesioginiame teiravimesi: „*<...> ir buvo tikrai ne ne vieną kartą klausimas, ar aš čia tinka mano atsakymai? Jo. Tinka mano atsakymas? Ar viskas gerai su juo?*“ (Smiltė, 418-419). Stebimas noras patikti ir pateikti tyrėjui tai, ko galbūt jis tikisi: „*<...> aš galvoju: nu iš viso šito punto mano .. atsakymų, gal jin ras ko jin ieško, vos ne. Kad tipo, „gal kažkas jai patiks šičia <...>*“ (Ema, 407-408). Ryškėja gebėjimo pasakyti tyrėjui, kad nebeturi ko pridurti, svarba, ypač tylos pauzių metu, kai dalyviui gali pasirodyti, kad tyrėjas dar ko nors tikisi: „*Kartais jaučiausi taip, kad nelabai turiu ką jau atsakyti, ir tada jausdavau tokį kaip ir įspaudimo į kampą jausmą. Kad atrodo, tai gal man dabar sukurt kažką, kad čia įdomu būtų. Tada galvoji: ne, nieko tu čia nekurk, pasakyk, kad neturi ką atsakyti ir viskas.*“ (Fausta, 346-348). Suvokiant, kad nederėtų pagražinti, tačiau patiriant vidinę įtampą, kyla dvejopi jausmai, reikalinga savikontrolė, nepasiduodant norui pateikti istoriją patraukliau: „*<...> norėjau ir būt ir geras pašnekovas tame.. tame interviu, ir kuo išsamiau papasakot, ir a., ir kažkokios naudingos informacijos suteikt, ir a..*

ką galėtų panaudot <...> geriau stengtis tiesiog sakyti, kaip, kaip yra, kaip jautiesi, kaip pasakot, bet atsimenu, kad kažkaip tai stengiausi, kad būtų e.. vaisingas tas pokalbis.“ (Ana, 179-183).

3.2.3 Išskirtinis atsivėrimas tyrėjui

Visi šio tyrimo dalyviai įvardija, kad dalyvavimas kokybinio tyrimo interviu yra unikali patirtis, kuri išsiskiria tuo, kad tyrimo dalyviui suteikiama erdvė išsamiai, nuodugniai ir atvirai papasakoti apie asmeniškai liečiančią, svarbią bei jautrią temą: „<...> *ten buvo labai jau taip asmeniškai ir am.. ir ir, nu jo, tokia .. atveri ten, atveri tą savo .. jo, sielą kažkam tai papasakoji.*“ (Joris, 383-384). Šio tyrimo dalyviai įvardija, kad dalykai, apie kuriuos kalbėjo interviu metu, sudėtingi, svarbūs ir emociškai įkrauti. Išgyvenimai yra tokie, kuriems galimai reikalinga specialisto pagalba: „<...> *tu suvoki, kad čia gal kitiems žmonėms tik pas psichologą, atrodo, eit tipo <...>*“ (Ema, 154-155). Smiltė teigia, kad interviu metu su tyrėja kalbėjosi tema, kuri buvo pagrindinė lankymosi terapijoje priežastis: „<...> *buvo pagrindinis mano vaikščiojimas pas terapeutę. E.. pagrindinė tema ir jinai sukosi, sukosi, sukosi ir sukasi dar dabar <...>*“ (Smiltė, 162-163). Interviu organizatorę dar prieš atsivėrimą informavo apie temos keliamą emocinį sužadinimą: „<...> *gal net ir aš pati.. tyrimo tą vedėją, šita, įspėjau, kad sakau: aš galiu verkti, nes aš esu jautrus žmogus, tai yra jautri tema <...>*“ (Smiltė, 204-205). Dalyviai įvardija, kad interviu metu atsiranda unikali galimybė papasakoti savo realius išgyvenimus, be mąstymo, kaip nuoširdus pasakojimas paveiks tyrėją: „<...> *skirtingiems žmonėms pasakodami apie tą patį dalyką, mes pateikiame visą laiką skirtingai. Nes vieniems mes pateiksim su mažiau kažkokių emocijų, dėl to, kad bijosim, kaip jie sureaguos <...> draugeliams pateiksim su mažiau to gal svorio <...>*“ (Fausta, 510-512). Pasakojimo pritaikymo, sušvelninimo paskirtis – apsaugoti klausantįjį, tyrime šio „filtro“ nelieka ir atskleidžiama daug daugiau detalių nei įprastai: „<...> *tu sakai, dalykus ten tipo, kur tu nu vienetam žmonių tikrai taip nu.. iš.. nu, aš esu tarkim sakius faktus tuos, bet nu nežinau.. turbūt tipo, aš tai atsižvelgiu, kitam žmogui turbūt, nu tą visą istoriją mano žinot, nu tai bliamba, nu apkrauni, tikrai. Nu emociškai sunku yra tą padaryti. Ir aš nemanau, kad jiems dar būtiniausiai reikia tą žinot.*“ (Ema, 168-171). Interviu metu dėl išskirtinio atvirumo lydi pažeidžiamumo jausmas: „<...> *jautiesi taip labiau pažeidžiamas, nes tu daliniesi <...> tam tikrais jautriais galbūt dalykais.*“ (Marija, 132-136). Leidimas sau būti pažeidžiamu prieš tyrėją sukuria galimybę geriau pažinti save: „<...> *gera patirtis ir ir pasitikrint ir kaip save supranti, ir kaip a.., ir kiek gali pažeidžiamas jaustis su kitu žmogum.*“ (Ana, 128-129).

3.2.4 Žmogiško kontakto poreikis

Penki iš šešių tyrimo dalyvių pabrėžia, jog kalbant asmeniškai tema ypač svarbu justai tinkamai užmegztą kontaktą su tyrėju, žmogišką ryšį. Šį elementą gali padėti sustiprinti pasirinkimas interviu

vykdyti gyvai. Tyrimo dalyvė Smiltė interviu dalyvavo nuotoliu ir teigia, jog jei šiandien galėtų pakartoti dalyvavimą tyrime, važiuotų susitikti su tyrėja: „<...> būtų visai smagu buvę .. tą antrąją pokalbį atlikti gyvai. E.. vien dėl to emocinio kontakto, nes iš vienos pusės tas kompiuteris mane gelbėja, aš bet kada galėjau ten, nežinau, užsimutint ir nosį išsipūst ir šiaip toks, truputėlį atskirtis gaunasi nuo.. nuo e.. interviu ėmėjos.“ (Smiltė, 393-395). Svarbus ne tik fizinis artumas. Tyrėją norisi matyti natūralų, įsitraukusį, reaguojantį kaip realiame gyvenime, nes nenatūralus elgesys kuria atsitraukimo, atstūmimo reakciją: „Man atrodo, čia toks apsimestinis dalykas, nes tipo, ten, tarkim, aš išvažiuoju, ji baigė tą intervą ir ten atsisėdo taip ramiai ir pff.. (vaizduoja, kad tyrėja atsikvepia). Nu ir tipo, ir aš suprantu, ant kiek tai yra žmogiška, bet tai tu ir būk tokia interve. Man tai tipo, dar geriau. Aš ten laisviau galiu ten kalbėt <...>“ (Ema, 333-336). Laisvai bendraujantis tyrėjas, nevengiantis šiek tiek nukrypti nuo temos dalyviui leidžia pasijausti ne informacijos šaltiniu, o žmogumi, kuris rūpi: „<...> kai nuklysti, em.. gal daugiau to ryšio sukuri, nes labiau pradedi pažinti tą žmogų <...> tada toksai labiau didesnis pasitenkinimas tikriausiai ten to, to, to, ne to tyrimo pačio, bet to bendravimo, tos, tos skirtos valandos. <...> tu jauties ne tik, kad tu atėjai, kad iš tavęs nori informacijos, bet kartu į tave žiūri kaip į žmogų, nu, pavadinkim <...>“ (Marija 329-332; 344-345). Minimasis neoficialus kontaktas, t. y. tyrėjo, kaip žmogaus, pamatymas svarbus tam, kad dalyvis galėtų laisvai jaustis ir atsiverti. Užmezgus tinkamą ryšį, pajutus artumą, atsiranda galimybė atsiverti: „<...> tu turi kontaktą su žmogumi, i.. atrodo, kad jisai natūraliai tikrai tavimi domisi, ką tu nori pasakyti, kad kiekviena detalė svarbesnė, tas žmogus už jos užsikabina. Tai.. tiesiog, jautiesi daug labiau išgirstas kaip žmogus, kai dalyvauji tokiame tyrime <...>“ (Fausta, 106-108).

3.2.5 Užveriantis oficialumas

Keturi iš šešių tyrimo dalyvių kalbėjo apie oficialią tyrėjo laikyseną, kuri lemia dalyvio pasakojamos istorijos išsamumą ir jauseną tyrimo metu. Oficiali tyrėjo laikysena visų pirma suprantama kaip priešprieša asmeniškai liečiančiai temai atverti reikalingam jaukumui: „<...> įsirežė tas toks, kad .. nu ta tema, man atrodo, labai priešprieša tarp tos temos ir jos būvio tame. <...> įsirežė tie techniškesniai.“ (Ema, 416-418). Tyrimo dalyvė Ana, dalyvavusi draugės vedamame interviu, sako suvokusi, kad kalbasi su artimu žmogumi, tad kaip ir nebūtų ko jaudintis, tačiau pastebėjo pokalbiui įtakos turinčias tyrimo aplinkybes, tokias kaip interviu įrašymas, ir mena, jog formalumas kėlė įtampą, jaudulį, sutrikimą: „<...> formalumas pokalbio, e.. toks labai įpareigojantis, pasirodė. <...> galbūt pradžioje tikėjaisi šiek tiek familiaresnio pokalbio paties, nu, pačios formos. Tai toks, gal dėl to jaučiausi šiek tiek e.. nervinga ir ir ir i.. kažkaip prieš tai nenumačius, ir, ir neapgalvojus šito faktoriaus, kad gali būti nepatogu, kad gali būt nedrąsu, kad gali būt e.. kažkaip, nu jo, nepatogu.“ (Ana, 185-189). Šio tyrimo dalyviai Joris ir Ema akcentuoja

poreikį bendraujant jaustis kuo laisviau ir natūraliau, nesukuriant distancijos kreipiniu „Jūs“: „<...> aš sakau: gal galime kažkaip pereiti prie „tu“? Ir jinai .. tarsi neišgirdo šito dalyko, ane? Ir vis tiek liko toj savo tokioj, vat „Jūs“ atmosferoj <...>“ (Joris, 346-347). Tyrimo dalyviai taip pat pastebi ir atitolimą, sąlygojantį neempatišką, bejausmį reagavimą: „<...> po kiekvieno mano atsakymo, ten visą laiką padėkodavo: „ačiū už jūsų atsakymą, taigi dabar sekantis klausimas būtų“ ir taip labai viskas..“ (Joris, 277-278). Nesulaukiant tyrėjo reakcijų pokalbis traktuojamas kaip šaltas, neįtraukiantis ir negyvas: „<...> tas ir pokalbis negyvas kažkoks, ne.. ne.., gali žmogus neatsverti <...>“ (Marija, 347-348); „Jis toks labai vienpusis, nu kaip.. nu kaip terapijoj, kad būtų. E.. į tavo žiūrį lediniu veidu ir klausosi <...>“ (Ana, 70-72). Tyrimo dalyvė Ema įvardija ir tai, kad tyrėjos reagavimo stoka sukėlė intensyvias emocines reakcijas, sumišimą ir manymą, kad tyrėja jos nesupranta. Laukdama tyrimo rezultatų, spėlioja, kaip bus pateikta jos istorija: „<...> tu tikiesi: nu va čia bus juoda ant balto parašyta, ką aš patyriau. Ir dabar aš taip kažkaip galvoju: o gal nebus, tipo, gal bus susieta su kažkuo, kas nu nebuvo iš.. iki galo mano <...>“ (Ema, 506-508). Veikiant minėtiems faktoriams: atsiradus atstumo jausmui, nesulaukiant tyrėjo reakcijų ar jaučiantis neišgirstam po prašymo kreiptis „tu“, nukenčia atsivėrimo lygmuo: „<...> kalbu ir aš galvoju: vau, aš taip tvarkingai kalbu, kad tipo, kad ten naudojavau gal porą keiksmazodžių, nes aš šiaip esu linkęs keiktis žmogus, bet tarkim, be tarmės kalbėjau <...> jaučiau, kad aš kalbu apie tokius a.. asmeninius dalykus, aš iki galo negaliu būt asmeniškai .. tarkim, nu, kad tipo .. vos ne aš, vos ne aš realiu laiku nuasmeninu tą savo medžiagą kažkokią tipo. <...> gaila dėl to, kad kad tie tipo, išsamumas mažėjo ten interviu metu, ten palaipsniui.“ (Ema, 336-346; 556-557).

3.2.6 Intensyvios emocijos tyrimo viduryje

Keturi iš šešių tyrimo dalyvių teigia, kad kalbantis jautria, asmeniškai liečiančia tema – įvyksta intensyvus emocinis sužadėjimas. Neretai pasirodo ašaros: „Ir aš papasakojau žmogui, ten pasakojau, pasakojau, ane, ten nežinau, kartais ir apsiverki per tuos interviu, jeigu jautri tema, ar dar kažką <...>“ (Joris, 246-247). Emocinis atsakas kyla tyrėjui užduodant tikslinamuosius, į gylį vedančius klausimus: „Aš pamenu, kad tikrai buvo viduryje jau interviu, nes, nu atrodo, kad tik spaudė, spaudė, aš jau ten vis laikiausi, laikiausi ir tada kažko užklausė ir nu tiesiog pasipylė e.. nepilnu užsikūčiojimu, bet tiesiog apsiašarojau.“ (Smiltė, 195-198). Emocinis proveržis kai kuriems dalyviams buvo netikėtas. Tyrimo dalyvė Fausta sako, kad prieš tyrimą nenumanė verksianti: „<...> pamenu, kad tikrai labai susigraudinau, apsiverkiau, tada nusiraminau, davė man servetėlę, žinai. E, bet tiesiog nesitikėjau, kad vėl iššauks man tokias emocijas <...>“ (Fausta, 281-282). Faustos teigimu, ašaros turėjo teigiamą efektą – palengvėjimo jausmą: „<...> paskui buvau dėkinga, kad tai įvyko. Net buvo kažkoks katarsis, buvo kažkoks .. kažkokia galimybė vat paimiti ir išjaust tą pyktį.“ (Fausta, 300-301). Emocinį intensyvumą nebūtinai atspindi ašaros ar kita

konkrečiai įvardyta jausena tyrimo metu. Tyrimo dalyvė Ema prisimena interviu proceso metu išgyventą emocijų sąmyšį: „<...> *aš jaučiau, kad aš negaliu taip normaliai atsisėst ir papasakot, tipo, visos savo istorijos, be kažkokių komplikacijų. Nu, tipo, man kažkoki papildomi jausmai kilo .. ten vienu momentu tai net biškį pykčio jaučiau, liūdesio kažkiek <...> vienu momentu ir visai laimę jaučiau, kad nu tokį pasididžiavimą, kad atėjau <...>*“ (Ema, 481-483; 486-487).

3.2.7 Patirties grįžimas

Keturi iš šešių tyrimo dalyvių kalba apie tai, kad interviu proceso metu gali tekti sugrįžti į periodus, kurie gali būti nemalonūs ir prisiminti nesinori. Kalbant asmeniškai svarbia tema, kyla vidiniai išgyvenimai: „<...> *tau reikia prisiminti, kada tau (įvardina temą), kai tu negalėjai ten, pavyzdžiui, mokytis, ar ten, kiek tu ten tų vaistų įritai.*“ (Marija, 224-225). Tyrėjui gilinantis į istoriją, klausiant apie detales, į sąmonės lauką iškyla išstumti prisiminimai: „<...> *bepasakojant e.. atsirado vis kažkokių tai detalių, kurias aš buvau išvis pamiršęs, kad jos buvo atsitikę, ir gal ten nei karto kažkam tai pasakodama, neminėjau jų <...> gilesnis pokalbis, ta aplinka kažkaip a.. ištraukė tuos momentus, kuriuos aš buvau pamiršusi – visiškai.*“ (Ana, 197-200). Grįžę prisiminimai gali nustebinti tyrimo dalyvį, jam kyla klausimas, kaip ir dėl kokių priežasčių tai buvo pamiršta: „<...> *atsimenu, kad pati pasakoju ir galvoju: kaip aš galėjau tokius dalykus pamiršt? Kaip aš galėjau tokius dalykus užkast kažkur? Bet va užkasdavau, tai.. tokia ir nuostaba buvo, ir nuostabos jausmas.*“ (Fausta, 374-376). Tyrimo dalyvė Ema pamena, kad viena iš noro dalyvauti kokybinio tyrimo interviu priežasčių buvo galimybė atskleisti turėtą patirtį iš savo perspektyvos. Iki tol jos istoriją mėgdavo interpretuoti aplinkiniai. Ir ne taip, kaip ji tą jautė. Ema sako, kad nors dalyvavimo lūkestis buvo galimybė pateikti savo matymą, tačiau nepavykus su tyrėja užmegzti tinkamo kontakto lydėjo pasikartojantis naratyvo nepriėmimo jausmas: „<...> *aplinka, kai linkus buvo mano jau patirtį interpretuot kažkaip, aš galvojau, kad čia gal bus erdvė, ne tam, nu priešingam poveikiui. Bet jaučiau, kad galbūt tas pats poveikis buvo. Kad jin ir interpretavo .. kaip interpretavo, tarkim, žmonės anksčiau kažkaip, nu ir ir kurie, kas nesijautė man teisinga, tarkim.*“ (Ema, 441-444).

3.2.8 Įžvalga

Penki iš šešių tyrimo dalyvių įvardija, kad interviu metu atsakinėjant į užduodamus klausimus patyrė įžvalgą, t. y. sužinojo, atskleidė kai ką naujo, svarbaus apie save. Dalyviai dalijasi, kad tyrėjų klausimai skatino savirefleksiją: „<...> *tikrai nesitikėjau terapijos, bet .. vėlgi, tam tikra prasme, tai buvo, nes tikrai paskatino reflektuot tie klausimai <...>*“ (Smiltė, 424-425). Žvelgiant į patirtį iš kitos perspektyvos, prasideda tam tikrų, pavienių fragmentų susisiejimas: „<...> *aš buvau fragmentais tipo galvojus apie tą patirtį <...>*“ (Ema, 364). Jis veda į įžvalgos patyrimą: „<...> *aš*

kalbu ir aš tą suvokiu, tipo, kad aš ten.. kokius 10 metų, čystai ten turiu kažkokius, nu tipo, kažkas vos ne negerai su manimi. <...> Ir tu galvoji: blemba, aš.. man viskas gerai buvo trumpiau negu viskas blo.. nu ne.. ne viskas blogai, bet kažkas blogai buvo, tarkim. <...> man realiu laiku toks netekties jausmas atėjo, nes aš suvokiu, kiek aš būčiau galėjus sau duot, jeigu aš nebūčiau, pavyzdžiui, patyrus tų dalykų, ten.“ (Ema, 360-363; 375-377). Įžvalgos patyrimas tyrimo dalyviams kėlė įvairias reakcijas. Nuo išgąščio, kurį lėmė patirties, kaip savo gyvenimo dalies įtvirtinimas ir pripažinimas: „<...> a.. toks gal net truputėlį .. galėjo .. aha, čia kažkaip išgąsdint, kad gal taip, nu, toks: „man šitas atsitiko“, žinai <...>“ (Ana, 211-212). Iki savo nueito kelio ir stiprybės suvokimo, atjautos sau: „<...> prisiminimai apie skausmą ir apie sudėtingas situacijas i.. kelia tokią, galbūt, atjautą sau, kad, nu vat, kiek tu.. kiek tu atlaikei ten tų dienų. E.. kiek, kiek reikėjo padaryti ir ir nenuleisti rankų, ir eiti, siekti tikslų, ir baigti mokslus, ir susirasti darbus, ir dirbti, ir darbe siekti tikslų. Tai galbūt atjauta sau, kad nu – šaunuolė (juokiasi), kad kad kad, kad padarei tai.“ (Marija, 232-236).

3.2.9 Palengvėjimas, kad interviu baigėsi

Keturi iš šešių šio tyrimo dalyvių įvardija, kad interviu proceso metu tenka grįžti į prisiminimus, kurie gali kelti nemalonių emocijų: „Gal sakyčiau apie sveikatą kalbant, tai tikrai nėra tas džiaugsmas kažkoks (per šypseną), tai yra tiesiog am.. m.. prisiminimas apie skausmą. Kaip tai įvardinti.“ (Marija, 219-220). Juntant intensyvius išgyvenimus gali kilti noras atsitraukti, pradedama abejoti priimtu sprendimu dalyvauti: „<...> vidury tyrimo galvoji: ar aš gerai padariau, kad aš čia atėjau? Nes .. jau po truputėlį intensyvėja dalykai ir aš nežinau, ar aš noriu šitų emocijų dabar.“ (Fausta, 294-296). Tyrimo metu lydintis emocinis intensyvumas lemia tai, kad po dalyvavimo reikia atsikvėpti, nurimti: „<...> ir aš taip išėjau tokia: fūūū, tipo kaip po sapno, kur tu atsikeli ir tu galvoji: ką aš čia dabar sapnavau?“ (Ema, 491-492). Todėl interviu pabaiga sukuria palengvėjimo jausmą: „<...> palengvėjimas, kad visa tai baigėsi <...>“ (Smiltė, 316).

3.3 Patirties apibendrinimas

Šiame tyrime dalyvavusių asmenų teigimu, tyrėjo įvardijama galimybė kreiptis emocinės pagalbos vertinama kaip apdairumas ir rūpestingumas, tačiau patiems pagalbos neprireikė. Išsakomas pastebėjimas, kad pasibaigęs interviu nėra dalyvavimo kokybiniame tyrime patirties pabaiga: tyrimo metu kilęs emocinis sužadinimas nuslopsta, tačiau vėliau lydi noras susipažinti su tyrimo rezultatais, nes be rezultatų lieka neužbaigtumo jausmas, dėl kurio norisi rasti tyrėją arba savarankiškai ieškoma tyrimo. Taip pat suvokiamas santykio nelygiavertiškumas – tyrėjas gauna naudą iš dalyvio istorijos, ryškėja lūkestis, jog tyrėjas dalyvio pasakojimui bus itin atidus. Šio tyrimo dalyviai išsamiai apibūdina tai, koks yra svarbus grįžtamasis tyrėjo ryšys, patenkinamas

gaunant tyrimo rezultatus. Tyrėjui neįvardijus, kad grįžtamąjį ryšį suteiks, kai kurie dalyviai suinteresuotumą išreiškia patys, nes žino, kad gavę galutinį produktą galės patenkinti smalsumą palyginę savo ir kitų dalyvių patyrimus, pamatyti savo istorijos interpretaciją, įsitikinti, kad interviu metu suteikta informacija pateikta konfidencialiai, kur konkrečiai buvo panaudota ir kt. Visi minėti aspektai reikalingi tam, kad patirties procesas įgautų tam tikrą baigtumą. Asmenims, svarstantiems apie dalyvavimą kokybinio tyrimo interviu, šio tyrimo dalyviai prieš dalyvavimą rekomenduoja įsivertinti pasirengimo patirties atskleidimui galimybes. Įvardijama ir tai, kad nepriklausomai nuo to, buvo gauti tyrimo rezultatai ar ne, patirtis vertinama teigiamai ar neigiamai, dalyvavimas suvokiamas kaip reikšmingas, patirtis – išskirtinė, procesas – kaip galimybė geriau pažinti save per tyrimo metu vykstančią savirefleksiją. Temą sudaro 6 potėmės, kurias sieja bendri bruožai, aprašyti 4 schemeje: 1) emocinės pagalbos nereikėjo, 2) po interviu – patirtis nesibaigia, 3) tyrėjo nauda iš dalyvio, 4) grįžtamojo ryšio svarba patirties užbaigtumui, 5) prieš dalyvaujant – įsivertinti galimybes ir 6) reikšminga patirtis. Tekste potėmių turinys atskleidžiamas išsamiau.

4 schema. 3 temos „Patirties apibendrinimas“ potėmės ir bendri jų bruožai.

Emocinės pagalbos nereikėjo	• emocinės paramos po interviu nesinorėjo; • emocinės pagalbos kontaktų nurodymas vertinamas kaip rūpestingumas
Po interviu – patirtis nesibaigia	• tyrimo metu kilęs emocinis sužadinimas nuslopsta; • vėliau lydi noras susipažinti su tyrimo rezultatais; • be rezultatų – patirtis nesibaigia: norisi rasti tyrėją arba savarankiškai ieškoma tyrimo
Tyrėjo nauda iš dalyvio	• suvokiamas santykio nelygiavertiškumas: tyrėjas gauna naudą iš dalyvio istorijos; • tikimasi/ manoma, kad tyrėjas bus itin atidus dalyvio pasakojimui
Grįžtamojo ryšio svarba patirties užbaigtumui	• pasidalinimas rezultatais kuria abipusiškumo jausmą, nes kitokios gražos dalyvis neturi; • negavus rezultatų: neaiškumas, kur ir kaip buvo panaudoti dalyvio atskleisti duomenys
Prieš dalyvaujant – įsivertinti galimybes	• įsivertinti pasirengimą patirties atskleidimui; • nesitikėti pagalbos, apsvarstyti turimus resursus; • suprasti, kad patirtis gali būti visokia
Reikšminga patirtis	• išskirtinis tyrimas, įsimintina patirtis; • galimybė geriau pažinti save per savirefleksiją

3.3.1 Emocinės pagalbos nereikėjo

Penki iš šešių tyrimo dalyvių teigia, kad po dalyvavimo interviu emocinės pagalbos neprireikė, tačiau tokios pagalbos galimybės suteikimas vertinamas kaip tyrėjo apdairumas ir rūpestingumas. Interviu metu lydėjusios intensyvios emocijos po išsiskyrimo su tyrėju nuslopsta: „<...> nebuvo tokio poreikio niekur kreiptis. Tiesiog, pasišnekėjau, išsišnekėjau a.. su žmogumi, kuris mane supranta, nusibraukiau ašaras ir keliavau toliau.“ (Smiltė, 512-513). Tam, kad interviu metu sužadintos emocinės reakcijos prarastų krūvį, padeda tinkamas, atliepiantis tyrėjo elgesys: „Ir servetėlės davė, ir atsakydavo, ir pasijuokdavo kartu, ir.. kažkaip empatiškai atreaguodavo <...> Tiesiog labai padėjo, padėjo, kad gražiai uždarė viską. Visą procesą.“ (Fausta, 472-473; 395-396).

Užmegztas kontaktas su tyrėju sukuria jaukią ir draugišką pokalbio atmosferą, tai prisideda prie to, kad pagalba tampa nereikalinga: „<...> *ten .. toks labai draugiškas pokalbis, tai i.. nebūtų buvę reikėję, nei prieš, nei po, nei nei nei kažkaip, kažkokios tai papildomos pagalbos.*“ (Marija, 101-102). Keli šio tyrimo dalyviai įvardija gavę pagalbos linijų kontaktus, kiti negavo arba nepamena. Pagalbos linijų suteikimas vertinamas kaip rūpestingumas bei geresnis pasiruošimas nenumatytiems atvejams: „<...> *nebūtinai, kad aš skambinčiau, ir kad nebūtinai man būtų norėjęsi, bet tai būtų suteikę tokio biškį, nu, tarsi užtvirtinimo. Tarsi toks vat cherry on top (juokiasi) <...>*“ (Joris, 522-523).

3.3.2 Po interviu – patirtis nepasibaigia

Keturi iš šešių tyrimo dalyvių kalbėjo apie tai, kad pokalbio metu kilęs sužadinimas palaipsniui nuslopsta, tačiau patirties užbaigtumui norisi susipažinti su tyrimo rezultatais, nes to nepadarius keliamas klausimas: kas nutiko, kad rezultato negavau? Iškyla poreikis pačiam susisiekti su tyrėju bei ieškoma būdų savarankiškai susirasti tyrimą. Tyrimo dalyvė Smiltė, norėdama pabrėžti interviu poveikio laikinumą, sugretina jį su terapija, kurios metu į aptartą temą toliau yra aktyviai gilinamasi: „<...> *pirma mintis a.. kyla apie tęstinumą. <...> žinau, kad aš dabar paverksiu (terapijoje), a.. ir kad.. aš dar sugrįšiu paverkt kitą savaitę, o su interviu taip nebus.*“ (Smiltė, 233-235). Šio tyrimo dalyviai įvardija, kad interviu metu sužadinimą sukėlusioje temoje užsiveria, kartais netrukus po pokalbio: „<...> *pamiršti galų gale pats, tavo pačio darbai.. ne.. ne.. kažkaip neaktualu tai tampa.*“ (Joris, 544-545). Kartais nusiraminiui prireikia daugiau laiko: „*Ir tas dvi savaites jo, aš ten taip stipriai labai galvojau, paskui pamažėjo <...>*“ (Ema, 500). Ir nors mąstymas apie interviu patirtį slopsta, jis nuslopsta ne iki galo ir kartkartėmis iškyla į sąmonės paviršių, kvestionuojant, kokie yra tyrimo rezultatai. Nesusipažinus su galutiniu produktu kyla įvairių svarstymų apie tai, kodėl tyrėjas nesusisiekia: „<...> *gal tiesiog tyrėja pamiršo, gal .. nežinau, nenorėjo, gal jinau mano patirties neįdėjo į tą darbą ir tiesiog ne.. nu.. dėl to nenori pasidalinti (atsidūsta, tarsi „ech“)*“ (Smiltė, 436-438); „<...> *gal aš ne taip savo e-mailą parašiau? Nu bet ne, normaliai aš jį parašiau. Jis turi mano Facebook`ą <...> tai atrodo, nu per tenais kažką pasakyti. Bet nė.. jokios žinios.*“ (Fausta, 411-413). Šis neužbaigtumo jausmas neapleidžia ir kursto norą pačiam susisiekti su tyrėju: „<...> *aš visus tuos metus laukiau kažkokios žinios ir taip ir neatėjo tas tyrimas. Tai.. jo. Tai aš nežinau, gal jis net nedarė jo, gal jis nerašė, gal pasiėmė akademines, neįsivaizduoju, bet paskui aš jį matydavau universiteto kiemelyje, bet kažkaip galvoju: nu neprieisiu ir neklausiu, kur tyrimas (per šypseną)?*“ (Fausta, 401-404). Įvardijamas noras pasiekti užbaigtumo jausmą, kuris galimas tik išvydus rezultatai: „*Vien dėl to, kad nu tipo, čysto įdomumo, kaip ten bus, tipo, pateikta, nes aš jaučiu galvočiau: ar taip, ar taip, tipo. Jeigu neskaityčiau, tai nebūtų, kad aš: uoi, neskaitysiu, uždarysiu šita temą. Pas mane taip nebūna. Aš tipo vis tiek būsiu, tipo, toj minty.*“

(Ema, 528-530). Pakartotinai grįžtant mintims apie dalyvavimą interviu ir nesulaukiant rezultatų iš tyrėjo kuriamas planas, kokiais būdais pačiam būtų galima susirasti tyrimą, pvz., ieškant duomenų bazėse. Tyrimo dalyvis Joris aiškiai prisimena, kad tyrėja žadėjo atsiųsti straipsnį, bet to nepadarė: „<...> kažkada sėdėjau prie kompo ir galvoju: o davai paieškosiu, ar yra tas straipsnis išėjęs ir ir ar jis publikuotas yra (per šypsena). <...> ir aš radau tą straipsnį.“ (Joris, 292-294). Ema ir Fausta vis dar turi lūkestį rezultatus surasti: „<...> gal kažkada ir atkasiu, gal kažkada pasieks mane ten per .. ieškant tyrimų kažkokių, lietuviškų.“ (Fausta, 418).

3.3.3 Tyrėjo nauda iš dalyvio

Penki iš šešių tyrimo dalyvių minėjo suprantantys, kad tyrėjo ir tyrimo dalyvio santykis nėra lygiavertiškas, nes tyrėjas iš dalyvio pasakojimo gauna konkrečią naudą. Smiltė apie savo patyrimą, kuriuo dalijosi interviu metu, buvo pasakojusi ir terapeutui. Norėdama išryškinti patirties atvėrimo vertę ji sako: „<...> terapeutas neturi to kažkokio labai didelio asmeninio, asmeninės naudos iš mano patirties dalijimosi, nes <...> jis darbo iš to nerašo.“ (Smiltė, 261-262). Tyrimo dalyviai tikisi iš tyrėjo vertinimo ir atidumo jų istorijai: „<...> iš jos to balso tono, aš galvoju, kodėl jin tokia užsipisus, tipo, kas jai yra? Nesuprantu. M.. tokia tipo, atrodo, man čia reikia, o ne jai <...>“ (Ema, 314-316). Dalyviai supranta, kad savo pasakojimu neša naudą organizatoriui: „<...> kai tu rašai iš to, iš žmogaus patirties darbą, tu.. jeigu aišku tau rūpi tas darbas, esi .. įsipareigoji kaip ir klausyt šiek tiek atidžiau galbūt, negu terapeutas, kuris už 50 minučių pasiims 50 eurų ir .. susitiks tuoj su kitu klientu.“ (Smiltė, 273-275). Jau prieš einant į tyrimą yra numanoma, kad turima informacija bus pravarti: „<...> tiek patirties, kiek turėjau, tikrai žinojau, kad bus labai vertinga.“ (Fausta, 62-63). Šie duomenys, iš kurių bus atliktas tyrimas, duos naudą tyrėjui: „Ir tyrėjas susirenka tą informaciją, tada jau ten žodžiu, daro savo analizę, publikuoja straipsnius, publikuoja monografijas, dalyvauja konferencijose.. <...> gauna konkrečią naudą, ane?“ (Joris, 232-234). Tyrimo dalyviai suvokia nelygiavertį tyrėjo ir tyrimo dalyvio santykį: „Aš atskleidžiu informaciją, vat sakau, pasakoju, bet man tai nieko iš to, kaip ir (šypsosi) <...>“ (Joris, 396). Tyrimo dalyviui, kitaip nei tyrimo organizatoriui, negaunant konkrečios naudos, geranoriškas dalyvio pasidalijimas informacija gali būti traktuojamas kaip paslauga.

3.3.4 Grįžamojo ryšio svarba patirties užbaigtumui

Visi šio tyrimo dalyviai įvardijo tai, koks yra svarbus grįžtamasis tyrėjo ryšys, patenkinamas gaunant tyrimo rezultatus. Visų pirma, viena iš sutikimo dalyvauti kokybiniame tyrime priežasčių gali būti noras susipažinti su kokybinio darbo išvadomis. Ypač aktualu tai tampa kalbant tema, apie kurią nėra daug žinoma, ir tyrimo dalyviui norisi savo patirtį palyginti su kitų patirtimis: „<...> mane ir labiausiai, tikriausiai, domino po to pamatyt visą tą darbą. Kad tai kokie tie rezultatai, su

kuo aš galiu tokias bendras sąsajas rast, su kitais žmonėmis.“ (Fausta, 70-72). Tyrimo organizatoriui pačiam nepasiūlius suteikti grįžtamojo ryšio, kai kurie tyrimo dalyviai suinteresuotumą išreiškia patys, norėdami įsitikinti, kad galės susipažinti su rezultatu. Šio tyrimo dalyvė Smiltė dalijasi prisiminimu, jog pirmą kartą dalyvaudama kokybinio tyrimo interviu buvo suinteresuota gauti rezultatus, tačiau jų paprašyti nedrįso, džiaugiasi tą padariusi antro dalyvavimo metu: „<...> kai sudalyvavau tam antrajam, paprašau autorės, kad man atsiųstų savo bakalauro darbą.“ (Smiltė, 131-132). Tyrėjui tinkamai reaguojant į prašymą kuriamas abipusiškumo jausmas, o neužtikrintumas kuria kvestionavimą apie tai, kur ir kaip suteikta informacija bus naudojama: „<...> ta mano patirtis jau atiduota ir dar labiau, tipo, kažkaip užslaptinta, nu, kur aš nežinau, ar aš turėsiu prieigą, pavyzdžiui, prie jos.“ (Ema, 525-526). Išsakoma mintis ir apie tai, kad pasitaiko, jog prieš interviu tyrėjas yra suinteresuotas pritraukti dalyvį, skatina jį dalyvauti tyrime norėdamas gauti jam reikalingą informaciją apie tiriamą reiškinį, tačiau po susitikimo nėra suinteresuotas komunikuoti ir suteikti grįžtamąjį ryšį: „Dažnai būna, kad tyrėjai kalbasi, kalbasi su žmonėmis, ten ane, viskas labai: ten interviu paimsim, padarysim, ten tarkim, suteikia man visą informaciją, kur tie duomenys bus panaudoti ir panašiai, bet tada aš .. m.. iki, aš aš nežinau to galutinio rezultato.“ (Joris, 189-191). Grįžtamasis ryšys dalyviui yra svarbus ne tik minėtam smalsumui patenkinti, bet ir leidžia užsitikrinti saugumą matant, kaip buvo užtikrintas konfidencialumas bei kokia yra atskleistos istorijos interpretacija: „Ir aš nežinau, kur žmonės galiausiai tuos duomenis panaudoja ir kaip juos interpretuoja.“ (Joris, 191-192). Tyrimo dalyvis Joris pabrėžia svarbą to, kaip tyrėjas turėtų žvelgti į savo tyrimo dalyvius: „<...> tyrimo dalyvį traktuoti kaip žmogų, kuris skiria savo laiką, emocinius resursus, dirba tą emocinį darbą, galime pavadinti, – tai yra kalba, dėlioja mintis, atveria kažkokias traumines patirtis, gyvenimiškas patirtis.“ (Joris, 593-595). Po tyrimo likusi nežinia neleidžia atsirasti patirties užbaigtumo jausmui ir gali būti traktuojama kaip neatsidėkojimas. Priešingai, pakartotinis tyrėjo susisiekimas su dalyviu ir pasidalijimas galutiniu rezultatu kuria teigiamą patirtį ir yra vertinamas kaip grąža: „Tai patenkinau galbūt tą savo smalsumą, kadangi gavau rezultatus, tai toksai grįžtamasis ryšis. E.. tai tikrai buvo įdomu paskaityt, nes aš nuo iki visą tą darbą perskaičiau.“ (Marija, 252-254).

3.3.5 Prieš dalyvaujant – įsivertinti galimybes

Pusė šiame tyrime dalyvavusių asmenų teigia, kad prieš dalyvaujant kokybinio tyrimo interviu vertėtų apsvarstyti savo pasirengimą patirties atskleidimui. Tyrimo dalyviai kalba apie tai, kad prieš tyrimą įsivertino savo galimybes atsiverti ir turimus resursus, jei po dalyvavimo pasijustų psichologiškai prastai: „Tai.. kažkaip tuo metu pagalvojau nu, kad man asmeniškai, nu manęs emociškai nesutrikdys jeigu aš nueisiu. <...> atsižvelgiau į save, nu pasaugau save, kad ten ar .. ar galėčiau, ar kažką, ir tuo lab.. tuo labiau, kad ašėjau tuo metu asmeninę terapiją, tai aš žinojau,

kad aš jeigu ką turėčiau ant ko atkrist, pavyzdžiui <...>“ (Ema, 99-103). Apgalvojamas skirtumas tarp jautrios temos narstymo tyrime ir terapijoje, stengiamasi atsieti psichologinės pagalbos poreikį: „<...> aš žinojau, kad aš dėl šitos temos labai daug pagalbos ieškau ir aš neketinau tos pagalbos ieškoti iš vat tyrimo vedėjos.“ (Smiltė, 220-222). Įvertinti, kad dalyvavimas gali turėti ir netikėtų pasekmių: „Atrodo, kad: galiu sudalyvauti ir sudalyvausiu, pradėdi kalbėt ir jau tau ten, nu, tikrai žaizda kažkokia atsiveria ir ir tampa nebejauku ir nemalonu, ir tada tu ten užsidarai, užsirakini visas <...>“ (Joris, 629-631). Apibendrinami dalyviai sako, kad prieš einant į interviu vertėtų turėti omenyje, kad patirtis gali būti visokia: „<...> visaip gali būt, kad nu gali būt arba labai gerai, arba labai blogai, arba per vidurį, tipo.“ (Ema, 599-600).

3.3.6 Reikšminga patirtis

Penki iš šešių šio tyrimo dalyvių teigia, kad dalyvavimas interviu buvo reikšminga, įsimintina patirtis. Tyrėjo užduodami klausimai skatino į temą pažvelgti iš kitos, naujos perspektyvos: „<...> tai yra unikali patirtis, tu niekada negali žinoti, kokia mintis iškils, koks galbūt klausimas, kur tave a.. patį nuves ta, būtent tas interviu. Galbūt niekur, bet galbūt paskatins, nežinau, kažką padaryt.“ (Smiltė, 477-479). Dalyvavimas interviu „kažką padaryti“ paskatino Aną, kai pokalbio metu tyrėja iškėlė mintį, jog galbūt būtų verta apie patirtį pasikalbėti su profesionalu: „Ir čia turbūt, neužilgo po to ir pradėjau lankyti terapiją <...>“ (Ana, 260). Naujas situacijos matymas dalyvaujančiajam gali kelti nuostabą: „<...> atsimenu interviu metu, net galvojau kažkaip: eina sau, kaip įdomu, kad vat aš šitą sakau, kad.. tipo kalbu apie tokius dalykus.“ (Ema, 132-133). Kokybinio tyrimo ypatumai, pvz., realus susitikimas su tyrėju, juntamas dėmesys, sureagavimas į pateikiamus atsakymus, pasitikslinimai ir kt., patirtį daro reikšmingą: „<...> kaip kitų, aš galbūt net neprisimenu, kur tu anketas, suspaudi ten tuos mygtukus, nes nesukelia jokios emocijos, tiesiog – padėdi, pasidalini, o šitie du tyrimai buvo tikrai tokiu .. apie mane.“ (Marija, 210-212). Prie išskirtinio dėmesio prisideda galimybė reflektuoti, ji įgalina geriau pažinti save: „<...> labai priklauso nuo temos, jeigu ten kokybinis tyrimas <...> susiję su kažkokiu tai savęs pažinimu arba, nu, psichologija, tai visada už ir parekomenduočiau draugam.“ (Ana, 280-282). Tyrimo dalyvė Smiltė dalyvavimo patirtį saugo ne tik prisiminimuose, gavusi rezultatus, turi juos iki šiol, nes jie yra asmeniškai reikšmingi: „Ir tikrai buvo labai įdomu, paskaityt ir .. kažką tikrai reiškia, jeigu aš jo (tyrimo) vis dar neištryniau.“ (Smiltė, 323-324). Ema, kuri dalyvavimo kokybiniame tyrime patirtį vertina neigiamai, sako, kad vis tiek nesigaili dalyvavusi: „<...> aš vis tiek turbūt būčiau dalyvavus, tipo, tai nėra, kad nu, nes tai vis tiek kažką tai man davė <...>“ (Ema, 558-559).

4. REZULTATŲ APTARIMAS

4.1 Rezultatų aptarimas kitų autorių tyrimų kontekste

Empiriškai yra mažai diskutuojama apie asmeninius tyrimo dalyvių motyvus dalyvauti kokybiniuose tyrimuose (Bredal ir kt., 2022; Clark, 2010). Šiame tyrime kalbėdami apie dalyvavimo motyvus dalyviai nurodė lūkestį pažinti nepripažintus kokybinius tyrimus, smalsumą, norą padėti tyrėjui, galimybę papasakoti savo istoriją ir prisidėti prie mokslo. Dalyviams kokybiniai tyrimai buvo menkai pažįstamas metodas. Įvardinta, jog universitete pabrėžiama kiekybinių tyrimų svarba, o kokybiniai traktuojami kaip menkavertiškesni ir į šios tyrimų rūšies niuansus dažnai pakankamai nesigilinama. Mokslininkai nurodo, kad vis daugiau tyrinėtojų pripažįsta, jog kai objektas yra konkreti žmogaus patirtis – kokybiniai metodai yra tinkamiausia žinių gavimo priemonė (Brinkmann ir Kvale, 2005) ir jų populiarumas didėja (Thelwall ir Nevill, 2021). Teigiama, kad susiję su tyrimais asmenys turėtų būti vis atviresni kokybinių duomenų vertei ir kokybines prieigas laikyti pagrįstomis bei integruoti į visas mokslo sritis (Thelwall ir Nevill, 2021). Dar vienas dalyvavimą kokybinio tyrimo interviu skatinusių motyvų buvo smalsumas: kaip vyks tyrimas, kokie bus užduodami klausimai ir/ arba naudojami metodai bei noras patirti patį dalyvavimo procesą, smalsaujant ką tai gali duoti asmeniui ir kur tai nuves. Šis motyvas atsiskleidė ir Clark (2010) tyrime, kuriame rašoma, kad jei asmuo neturi dalyvavimo tyrime patirties, noras patirti tyrimo procesą didina smalsumą: ką reiškia dalyvauti tyrime bei ką tyrimas apima. Norą dalyvauti gali lemti galimybė įgarsinti savo patirtį, tokiu būdu sumažinant patirties svorį ir tikintis augti kaip asmeniui, pvz., iškomunikavus patirtį – sau pačiam įrodyti vidinę stiprybę. Šie aspektai pastebimi ir kituose tyrimuose. Asmenys, neturintys su kuo pasikalbėti apie tyrime analizuojamą temą, išsikalbėję priimančioje aplinkoje – junta gerovės jausmą (Clark, 2010). Savanoriškai atsiliepiantys tyrimų dalyviai istorijos papasakojimą vertina kaip būdą tobulėti ir sveikti (Bredal ir kt., 2022). Bredal su kolegomis (2022) taip pat pastebi, kad interviu dalyviai dalyvavimą suvokia kaip moralinį projektą, būdą panaudoti savo patirtį gerinant aukų padėtį (tyrime analizuoti nuo smurto nukentėjusių duomenys) ir išreikšti solidarumą. Panašus, noro prisidėti prie mokslo, motyvas išryškėjo ir šiame tyrime. Dalyviai išsakė norintys prisidėti prie mokslo plėtros aktualia, reikalinga tema. Dalyvavimas gali būti suvokiamas kaip būdas prasmingai panaudoti savo patirtį, manant, kad tai prisidės prie panašius išgyvenimus patiriančių žmonių gerovės. Clark (2010) duomenimis, dalyvių įsitraukimą į tyrimus gali skatinti dalyvavimo, kaip suvoktos galimybės atstovauti grupės, turinčios tam tikras konkrečias patirtis, interesus, pristatant juos platesnei išorinei auditorijai. Tyrimų dalyviai taip pat gali manyti, kad įsitraukimas į tyrimus gali prisidėti prie norimų pokyčių aplinkoje bei tikisi, kad tai bus naudinga ir tiems, kurie turi panašius poreikius, patirtį. Šio tyrimo dalyvių motyvus dalyvauti kokybinio tyrimo interviu lyginant su kitų autorių

atradimais – stebimi persidengiantys aspektai, kas rodo, kad tyrimas papildo jau turimas mokslines žinias.

Šio tyrimo dalyviai teigė, kad susitikti su nepažįstamu tyrėju reikia drąsos. Jaudulys dalyvius lydėjo tiek prieš gyvus, tiek ir prieš nuotolinius interviu, tačiau susitinkant gyvai, kilo daugiau klausimų apie tai, koks žmogus yra tyrėjas, iškilo jaukios, saugios bei tinkamos susitikimo vietos svarba. Tai, kokią įtaką gali daryti susitikimo vieta, 2020 m. aprašė Bashir, analizavusi kokybinių tyrėjų susitikimų su pažeidžiamoms grupėms priklausančiais tyrimo dalyviais patirtis. Autorė pabrėžia vyraujančią nuostatą, kad dėl turimų žinių ir užimamos pozicijos tyrėjas bendraudamas su tyrimo dalyviu turi daugiau galios. Siekiant sumažinti šią persvarą, tyrimo dalyviams bandoma suteikti daugiau kontrolės, pvz., interviu atliekant dalyvio namuose (Bashir, 2020). Tyrimo metu tyrėjų buvo prašoma prisiminti sudėtingiausią, daugiausiai nerimo kėlusį interviu. Rezultatai rodo, kad kokybinio interviu atlikimas tyrimo dalyvio namuose gali lemti tyrėjo pažeidžiamumą jausmą, kuris gali prasidėti susiduriant su sunkumais randant nurodytą vietą, išvydus pačių namų būklę ar juose esančius simbolius (pvz., pornografinio turinio plakatus ant sienų) ar vertinant dalyvių elgesį kaip nenusipėjimą (pvz., interviu agresyviai nusiteikusio tyrimo dalyvio namuose, už užrakintų durų). Atsižvelgiant į tai, kad kokybinio interviu metu svarbiausia yra tyrėjo ir tyrimo dalyvio sąveika (Lavee ir Itzhakov, 2021), o interviu vieta daro įtaką abiejų pusių patogumo bei saugumo patyrimui, galime teigti, jog interviu lokacija turėtų būti kruopščiai apsvarstyta.

Tyrimo dalyviai įvardijo interviu metu pasireiškiančią įtampą dėl pateikiamų atsakymų tinkamumo, produktyvaus pokalbio lūkestį ir norą patikti tyrėjui. Dalyviai išryškina sąmoningumo ir gebėjimo pasakyti tyrėjui, kad nebeturi ką pridurti, svarbą tam, kad istorijos elementai netaptų dirbtinai pastiprinti, ypač tylos pauzių metu, kai dalyviui gali pasirodyti, kad tyrėjas dar ko nors tikisi. Šis reiškinys aprašomas ir kitų autorių. Berg ir Lune (2017) teigia, jog idealiu atveju interviu metu tyrėjas turėtų padėti tyrimo dalyviui perteikti tyrimui reikalingą informaciją beveik monologo pavidalu. Pasitaiko, kad dalyvis į klausimus atsako vienu žodžiu arba trumpais teiginiais, todėl tyrėjas, siekdamas surinkti turtingus duomenis, gali naudoti tam tikras technikas, pvz., nepatogias, iki 45 s. trunkančias tylos pauzes. Pastebima, kad tyrimo dalyvis, norėdamas atrodyti bendradarbiaujantis, gali pateikti gausius, bet nereikšmingus atsakymus ar dezinformaciją, tai tampa iššūkiu tyrėjui (Berg ir Lune, 2017). Taigi, tyrėjas turi apeiti tyrimo dalyvio vengimo taktikas (pvz., frazes, gestus, kuriais parodo, jog nepageidauja eiti į tolimesnę temos diskusiją) nepažeisdamas socialinių bendravimo normų ir nepaskatindamas duomenų falsifikacijos ar „pagražinimo“ (Berg ir Lune, 2017). Autoriai aprašo dramaturginį interviu modelį, kuris gali būti vienu iš būdų, siekiant apeiti minimas kliūtis. Apibendrinant galime teigti, kad interviu metu tyrimo dalyviams gali kilti įtampa dėl to, kad tiesiog nebeturi ką pasakyti. Siekiant sumažinti šią įtampą ir išskylančią duomenų

falsifikacijos tikimybę, tyrėjas, pvz., interviu pradžioje galėtų normalizuoti atsakymo neturėjimą ir įvardyti galimybę tai išreikšti.

Šiame tyrime išryškėjo tyrimo dalyvių suvokimas, kad tyrėjo – dalyvio santykis nėra lygiavertiškas, nes tyrėjas iš dalyvio pasakojimo gauna konkrečią asmeninę naudą, pvz., publikuoja straipsnius, monografijas, dalyvauja konferencijose ir pan. Tyrimo dalyviui, kitaip nei tyrimo organizatoriui, negaunant konkrečios naudos, dalyvio pasidalijimas informacija gali būti traktuojamas kaip paslauga. Mallon ir Elliott (2021) tyrimo rezultatuose įvardyti persidengiantys aspektai pateikiami iš tyrėjų perspektyvos. Kalbėdami apie galios dinamiką tyrėjai įvardijo, kad įtampą ir nusivylimą jiems kelia suvokimas, jog gauna naudą iš dalyvio: iš gautos informacijos rašo darbus, įgyja laipsnius, daro akademinę karjerą ir pan. Mokslininkai išsako, kad literatūroje trūksta pripažinimo apie galios disbalansą interviu procese (Mallon ir Elliott, 2021). Kvale (2004) išskyrė asimetriškas interviu galios charakteristikas: 1) tyrėjas turi mokslinę kompetenciją ir apibrėžia interviu situaciją: inicijuoja pokalbį, nustato interviu temą, pateikia klausimus ir kritiškai seka atsakymus bei nutraukia pokalbį; 2) interviu vyksta kaip vienpusis dialogas, tyrėjo vaidmuo – klausti, o pašnekovo – atsakyti; 3) tiriamasis interviu yra instrumentinė priemonė, tarnaujanti tyrėjo tikslams, t. y. suteikia apibūdinimus, naratyvus, tekstus, kuriuos tyrėjas vėliau interpretuoja ir pateikia ataskaitą pagal savo tyrimo interesus; 4) interviu gali būti manipuliacinis dialogas, kai tyrėjas nori gauti tam tikrą informaciją, dalyviui nežinant, ko tyrėjas siekia ir 5) socialinių mokslų tyrimuose tyrėjas paprastai turi interpretacijos monopolį – išskirtinę privilegiją interpretuoti ir pranešti, ką dalyvis turėjo omenyje. Gali būti, kad galios disbalansas interviu procese daro įtaką tam, kad susipažinimas su tyrimo rezultatais dalyviams tampa toks reikšmingas.

Visi tyrime dalyvavę asmenys įvardijo, koks svarbus yra grįžtamasis tyrėjo ryšys, patenkinamas gaunant tyrimo rezultatus. Purvis ir kolegų (2017) atlikto tyrimo duomenys rodo, kad 89,4 proc. asmenų, dalyvavusių tyrimuose, nurodė, kad tyrėjai visada turėtų pasiūlyti supažindinti su tyrimo rezultatais. Tai, kad rezultatų noras gali būti viena iš sutikimo dalyvauti kokybiniame tyrime priežasčių pastebima ir kitų autorių darbuose. Clark (2010) teigia, kad dalyvio manymas, kad tyrimas patenkins turimą interesą, yra vienas pagrindinių noro dalyvauti motyvų. Šiame tyrime išryškėjo tai, kad rezultatų noras gali būti susijęs su poreikiu palyginti savo patirtį su kitų žmonių patirtimis. Dalyvavimas tyrime gali suteikti unikalią galimybę palyginti tam tikrą savo gyvenimo aspektą su panašių, bet nesusijusių kitų asmenų patirtimis; pastebima, kad tokia socialinio pasilyginimo galimybė gali turėti ir terapinį efektą (Clark, 2010). Bashir (2020) įvardija, kad dalyvis neturi įtakos arba mažai kontroliuoja tai, kaip jo duomenys interpretuojami ir naudojami. Šį aspektą šio tyrimo dalyviai nurodė kaip vieną iš grįžtamojo ryšio poreikio priežasčių, nes rezultatai įgalina sužinoti, kur buvo naudojama suteikta informacija, leidžia įsitikinti konfidencialumu ir pamatyti atskleistos istorijos interpretaciją. Mokslinių tyrimų etikos principuose rašoma, kad

pagarbos dalyviui principas yra įgyvendinamas sudarant sąlygas sužinoti apie mokslinio tyrimo rezultatus (LR Akademinės etikos ir procedūrų kontrolierius, 2020, V-60). Duomenų, kaip dažnai rezultatais yra pasidalijama Lietuvoje, rasti nepavyko. JAV atliktame tyrime paskaičiuota, kad rezultatus gavo mažiau nei trečdalis (31,3 proc.) tyrimuose dalyvavusių asmenų (Purvis ir kt., 2017). Šio tyrimo metu buvo išsakyta mintis, kad nesulaukus rezultatų lydi nežinios jausmas, tuo tarpu pakartotinis tyrėjo susisiekimas ir pasidalijimas galutiniu rezultatu yra vertinamas kaip grąža. Tai siejasi su kito tyrimo duomenimis, kuriame sakoma, kad įvairiuose tyrimuose dalyvavę asmenys įvardija, kad dėl suteiktos informacijos susipažinimą su rezultatais prilygina teisei į nuosavybę. Pasidalijimas vertinamas kaip aukštesnės mokslinio tyrimo kokybės rodiklis bei gali paskatinti tolimesnį dalyvavimą, didinti pasitikėjimą, kuriamą tarp tyrėjo ir dalyvio, tačiau 62,5 proc. tyrimuose dalyvavusių asmenų nurodė, jog jiems nebuvo suteikta galimybė paprašyti tyrimo išvadų arba dalyviai jų prašė, bet negavo (Purvis ir kt., 2017). Apibendrinant galima teigti, kad dalyviams tyrimų rezultatai yra itin svarbūs. Tyrėjams, atliekantiems tyrimus, vertėtų atkreipti dėmesį į šį poreikį ir, pvz., informuoto sutikimo pasirašymo metu pasidomėti apie dalyvio lūkesčius ir, jei rezultatų norima, pasiteirauti apie tinkamus grįžamojo ryšio suteikimo būdus.

4.2 Tyrimo ribotumai, privalumai ir rezultatų pritaikomumas

Atlikus tyrimą, išvelgiami šio darbo ribotumai, pvz., nehomogeniška imtis. Keturi šio tyrimo dalyviai yra socialinių mokslų atstovai. Dalyvaudami tyrime, šie asmenys turėjo dalyvavimo ir kokybinių tyrimų vykdymo patirties. Nors kai kurie dalyviai pirma dalyvavo kokybinių tyrimų interviu, nei įgijo metodologinių žinių ar vykdymo patirtį, reflektuodami vykusiuose interviu, turimų žinių nesiekė atsieti. Išmanydami kokybinių tyrimų specifiką, dalyviai žinojo, į ką kreiptinas dėmesys, ir pokalbių metu tikslingai įvardydavo niuansą ir asmeninį to niuanso patyrimą; šis gebėjimas ženkliai skyrėsi nuo likusių dviejų dalyvių, kurie neturėdami specifinių žinių reflektavo apie savo patirtis bendrąja prasme. Šie skirtumai tikriausiai ir darė įtaką tam, kad su socialinių mokslų atstovais interviu vidutiniškai truko 74 min., tuo tarpu su kitais dalyviais – 43 min. Vis tik socialinių mokslų atstovų gebėjimas reflektuoti iš tyrėjo ir dalyvio perspektyvų vertinamas kaip padėjęs geriau suprasti, ką reiškia patirti dalyvavimo fenomeną „iš vidaus“ ir gauti išsamesnių įžvalgų.

Ribotumus papildė tai, kad šio kokybinio tyrimo kontekste buvo koncentruojamasi į dalyvių patirčių panašumus. Šis tyrimas leidžia geriau suprasti asmenų, kurių dalyvavimo jautriuose kokybiniuose tyrimuose patirtys buvo sėkmingos tuo atžvilgiu, jog po dalyvavimo interviu neprireikė psichologinės pagalbos. Svarbu paminėti, kad viena tyrimo dalyvė, kuri dar prieš dalyvaudama interviu apsvairstė savo resursus ir manė, kad tyrimas jos nepaveiks, vėliau patirtį vis tik aptarė terapijoje. Taigi, rezultatai neapima patirčių, kurias gali turėti asmenys, kuriems po

dalyvavimo interviu prireikia pagalbos. Dėl šios priežasties ateities tyrimuose būtų aktualu tyrinėti asmenų, kuriems po dalyvavimo kokybinio tyrimo interviu prireikė emocinės pagalbos, patirtis.

Kalbant apie privalumus, su visais tyrimo dalyviais pavyko užmegzti dalyvio – tyrėjo santykį ir pokalbiai buvo gilūs bei išsamūs. Teminė analizė leido suprasti, kokie gali būti jautriuose kokybiniuose tyrimuose dalyvavusių asmenų grupės psichologinių išgyvenimų panašumai. Turimais duomenimis, Lietuvoje ar užsienyje nėra atlikta tyrimų, kuriuose analizuojamas jautraus kokybinio tyrimo interviu patyrimas iš dalyvio perspektyvos. Bredal (2022) ir Clark (2010) teigimu, empiriškai yra mažai diskutuojama apie asmeninius tyrimo dalyvių motyvus dalyvauti kokybiniuose tyrimuose. Šio tyrimo duomenis lyginant su užsienio autorių atradimais randama panašumų ir naujų aspektų, tai rodo, kad tyrimas papildoma turimas mokslines žinias.

Atsižvelgiant į tyrimo rezultatus, išskiriamos kelios rekomendacijos ateities tyrėjams, kurių laikantis galima prisidėti prie kokybiškesnio duomenų turinio ir tyrėjo – dalyvio santykio kūrimo:

- 1) Tyrimo rezultatai rodo, kad po interviu patirtis nesibaigia, įvardytas grįžamojo ryšio (rezultatų) poreikis patirties užbaigtumui. 89,4 proc. asmenų, dalyvavusių tyrimuose, teigė, kad tyrėjai visada turėtų pasiūlyti supažindinti su tyrimo rezultatais; dalyviui tinkantys pasidalijimo būdai galėtų būti išvardyti informuoto sutikimo formoje (pvz., el. paštas, socialiniai tinklai ar kt.) (Purvis ir kt., 2017).
- 2) Tyrėjas, siekdamas surinkti turtingus duomenis, gali naudoti nepatogios tylos pauzes (Berg ir Lune (2017)). Tyrime išryškėjo, kad interviu dalyviai buvo linkę kvestionuoti savo atsakymų tinkamumą ir turi produktyvaus pokalbio lūkestį. Įvardyta sąmoningumo, gebėjimo pasakyti tyrėjui, kad nebeturi daugiau ką pasakyti, svarba tam, kad istorijos elementai netaptų dirbtinai pastiprinti – ypač tylos paūzių metu, kai dalyviui gali pasirodyti, kad tyrėjas dar ko nors tikisi. Siekiant sumažinti dalyvio juntamą įtampą, tyrėjas, pvz., interviu pradžioje galėtų normalizuoti atsakymo neturėjimą ir paskatinti galimybę tai išreikšti.

5. IŠVADOS

Dalyvavimas jautriame kokybinio tyrimo interviu reiškia: vidinę motyvaciją, t. y. norą pažinti nepripažintus kokybinius tyrimus, smalsumą, būdą padėti tyrėjui, galimybę papasakoti savo istoriją ir prisidėti prie mokslo. Interviu proceso kompleksiskumo patyrimas apima nejaukumą sutikti nepažįstamą tyrėją bei įtampą, kad pokalbis būtų „vaisingas“, išskirtinį atsivėrimą tyrėjui, žmogiško kontakto poreikį, užveriantį oficialumą, intensyvias emocijas tyrimo viduryje, patirties grįžimą, įžvalgą bei palengvėjimą, kad interviu baigėsi. Apibendrinant patirtį: tyrimo dalyviams emocinės pagalbos nereikėjo, tačiau po interviu patirtis nesibaigia, suvokiama tyrėjo gaunama nauda iš dalyvio, iškeliamą grįžtamojo ryšio svarba patirties užbaigtumui, rekomenduojama prieš dalyvaujant tyrime įsivertinti galimybes, apibendrinama, kad dalyvavimas buvo reikšminga patirtis.

LITERATŪRA

1. Ahmed, S. K. (2024). *The pillars of trustworthiness in qualitative research*. *Journal of Medicine, Surgery, and Public Health*, 2, Article 100051. <https://doi.org/10.1016/j.glmedi.2024.100051>
2. American Psychological Association. (n.d.). *Qualitative research*. In *APA Dictionary of Psychology*. <https://dictionary.apa.org/qualitative-research>
3. Bashir, N. (2020). The qualitative researcher: The flip side of the research encounter with vulnerable people. *Qualitative Research*, 20(5), 667–683. <https://doi.org/10.1177/1468794119884805>
4. Bearman, M. (2019). Focus on methodology: Eliciting rich data: A practical approach to writing semi-structured interview schedules. *Focus on Health Professional Education: A Multi-Professional Journal*, 20(3), 1–11. <https://doi.org/10.11157/fohpe.v20i3.387>
5. Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
6. Braun, V., & Clarke, V. (2019). Reflecting on reflexive thematic analysis. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 11(4), 589–597. <https://doi.org/10.1080/2159676X.2019.1628806>
7. Braun, V., Clarke, V., & Rance, N. (2015). How to use thematic analysis with interview data. In A. Vossler & N. Moller (Eds.), *The counselling and psychotherapy research handbook* (pp. 183–197). SAGE Publications. <https://doi.org/10.4135/9781473909847>
8. Bredal, A., Stefansen, K., & Bjørnholt, M. (2022). Why do people participate in research interviews? Participant orientations and ethical contracts in interviews with victims of interpersonal violence. *Qualitative Research*, 24(2), 287–304. <https://doi.org/10.1177/14687941221138409>
9. Brinkmann, S., & Kvale, S. (2005). Confronting the ethics of qualitative research. *Journal of Constructivist Psychology*, 18(2), 157–181. <https://doi.org/10.1080/10720530590914789>
10. Bucci, W. (2021). Overview of the referential process: The operation of language within and between people. *Journal of Psycholinguistic Research*. <https://doi.org/10.1007/s10936-021-09759-2>
11. Clark, T. (2010). On ‘being researched’: Why do people engage with qualitative research? *Qualitative Research*, 10(4), 399–419. <https://doi.org/10.1177/1468794110366796>
12. de la Espriella, R., & Gómez Restrepo, C. (2020). Grounded theory. Teoría fundamentada. *Revista Colombiana de Psiquiatría (English Ed.)*, 49(2), 127–133. <https://doi.org/10.1016/j.rcp.2018.08.002>

13. Elmir, R., Schmied, V., Jackson, D., & Wilkes, L. (2011). Interviewing people about potentially sensitive topics. *Nurse researcher*, 19(1), 12–16.
<https://doi.org/10.7748/nr2011.10.19.1.12.c8766>
14. Girdzijauskienė, S. (2006). *Kokybinis interviu: Metodiniai nurodymai*. Vilnius: VU Specialiosios psichologijos laboratorija.
15. Herman, L., & Vervaeck, B. (2019). *Handbook of narrative analysis*. University of Nebraska Press.
16. Kvale, S. (2005). The dominance of dialogical interview research. *Impuls*, 1, 5–13.
17. Lavee, E., & Itzchakov, G. (2021). Good listening: A key element in establishing quality in qualitative research. *Qualitative Research*, 23(3), 614–631.
<https://doi.org/10.1177/14687941211039402>
18. Lietuvos Respublikos Akademinės etikos ir procedūrų kontrolierius. (2020). Įsakymas Nr. V-60 „Dėl atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimo gairių tvirtinimo“. Vilnius.
19. Lorimer, K., Gray, C. M., Hunt, K., Wyke, S., Anderson, A., & Benzeval, M. (2011). Response to written feedback of clinical data within a longitudinal study: A qualitative study exploring the ethical implications. *BMC Medical Research Methodology*, 11, 10.
<https://doi.org/10.1186/1471-2288-11-10>
20. Lune, H., & Berg, B. L. (2017). *Qualitative research methods for the social sciences* (9th ed.). Pearson.
21. Mallon, S., & Elliott, I. (2021). What is ‘sensitive’ about sensitive research? The sensitive researchers’ perspective. *International Journal of Social Research Methodology*, 24(5), 523–535. <https://doi.org/10.1080/13645579.2020.1857966>
22. Mallon, S., Borgstrom, E., & Murphy, S. (2020). Unpacking sensitive research: A stimulating exploration of an established concept. *International Journal of Social Research Methodology*, 24(5), 517–521. <https://doi.org/10.1080/13645579.2020.1857965>
23. Moustakas, C. (1994). *Phenomenological research methods*. Sage.
24. Murphy, S., Melandri, E., & Bucci, W. (2021). The effects of story-telling on emotional experience: An experimental paradigm. *Journal of Psycholinguistic Research*, 50(1), 117–142.
<https://doi.org/10.1007/s10936-021-09765-4>
25. Nowell, L. S., Norris, J. M., White, D. E., & Moules, N. J. (2017). Thematic analysis: Striving to meet the trustworthiness criteria. *International Journal of Qualitative Methods*, 16(1), 1–13.
<https://doi.org/10.1177/1609406917733847>
26. Oficialiosios statistikos portalas. (2023). *Lietuva skaičiais (2023 m. leidimas). Moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra*. <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize>

27. Oficialiosios statistikos portalas. (2024). *Išlaidos MTEP*. <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize>
28. Oficialiosios statistikos portalas. (2025). *Statistikos terminų žodynas*. <https://osp.stat.gov.lt/statistikos-terminu-zodynas>
29. Payne, S. (1999). Interview in qualitative research. In A. Memon & R. Bull (Eds.), *Handbook of the psychology of interviewing* (pp. 89–102). John Wiley.
30. Purvis, R. S., Abraham, T. H., Long, C. R., Stewart, M. K., Warmack, T. S., & McElfish, P. A. (2017). Qualitative study of participants' perceptions and preferences regarding research dissemination. *AJOB Empirical Bioethics*, 8(2), 69–74. <https://doi.org/10.1080/23294515.2017.1310146>
31. Sabnis, S. V., & Wolgemuth, J. R. (2024). Common misconceptions and good practices in qualitative research in school psychology. *Journal of School Psychology*, 106, 101328. <https://doi.org/10.1016/j.jsp.2024.101328>
32. Starks, H., & Trinidad, S. B. (2007). Choose your method: A comparison of phenomenology, discourse analysis, and grounded theory. *Qualitative Health Research*, 17(10), 1372–1380. <https://doi.org/10.1177/1049732307307031>
33. Strauss, A., & Corbin, J. (1990). *Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques*. Sage Publications.
34. Šmigelskas, K., Lukoševičiūtė, J., Argustaitė-Zailskienė, G., & Kukulskienė, M. (2020). *Psichologijos studijų rašto darbų rengimo vadovas: Mokomoji knyga*. Kaunas: Dakra.
35. Thelwall, M., & Nevill, T. (2021). Is research with qualitative data more prevalent and impactful now? Interviews, case studies, focus groups and ethnographies. *Library and Information Science Research*, 43(3), Article 101094. <https://doi.org/10.1016/j.lisr.2021.101094>
36. Tomaszewski, L. E., Zarestky, J., & Gonzalez, E. (2020). Planning qualitative research: Design and decision making for new researchers. *International Journal of Qualitative Methods*, 19, 1–11. <https://doi.org/10.1177/1609406920967174>
37. U.S. National Library of Medicine. (n.d.). Interview. In *Medical Subject Headings (MeSH)*. National Institutes of Health. <https://meshb.nlm.nih.gov/record/ui?ui=D017203>
38. U.S. National Library of Medicine. (n.d.). *Vulnerable Populations*. In *Medical Subject Headings (MeSH)*. National Institutes of Health. <https://meshb.nlm.nih.gov/record/ui?ui=D035862>

Priedai

1 priedas. Kvietimas dalyvauti tyrime

Jei per pastaruosius 3 metus dalyvavote kokybinio
tyrimo interviu

KVIEČIU DALYVAUTI
PSICHOLOGINIAME TYRIME

Asmenų, dalyvavusių kokybinių tyrimų interviu, patirtys

Dalyvauti verta, nes prisidėsite prie psichologijos
mokslinės žinių bazės gerinimo - Jūsų interviu
pagrindu (iki 1 val.), laikantis griežtų
konfidencialumo reikalavimų bus rengiamas
magistro baigiamasis darbas.

Mielai atsakysiu į kylančius klausimus,
susisiekite: Justina Kurkinaitė
justina.kurkinaite@fsf.stud.vu.lt

**Vilniaus
universitetas**

Darbo vadovė:
doc. Greta Kaluževičiūtė
greta.kaluzeviciute@fsf.vu.lt

2 priedas. Tyrimo dalyvio informavimo formos pavyzdys

TYRIMO DALYVIO INFORMAVIMO FORMA

Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto Sveikatos psichologijos magistro II kurso studentė Justina Kurkinaitė magistro baigiamojo darbo rengimo metu atliks tyrimą, skirtą tyrinėti asmenų, dalyvavusių kokybinio tyrimo interviu, patirtis. Kviečiami dalyvauti asmenys, per praėjusius 3 m., dalyvavę kokybinio tyrimo interviu.

Tyrimo dalyvis su tyrėja susitiks interviu pokalbiui (trukmė apie 1 val.). Interviu pokalbis bus įrašomas garso įrašymo priemone, tačiau garso įrašas bus prieinamas tik tyrėjai ir darbo vadovui. Tyrimo metu surinkti duomenys bus naudojami baigiamajame darbe, visi asmeniniai duomenys ir kita identifikuojanti informacija bus pakeista, užtikrinamas konfidencialumas. Jei po interviu nuspręstumėte, kad nenorite, jog Jūsų interviu metu pateikti duomenys būtų naudojami tyrime, turėsite galimybę per 10 dienų po interviu davimo dienos susisiekti su tyrėja ir informuoti apie pasitraukimą. Norėdami sužinoti grįžtamąjį ryšį, galite kreiptis į tyrimą atliekančią studentę. Galimi nepatogumai – Jūsų skiriamas laikas.

Norėdami dalyvauti ar sužinoti daugiau apie tyrimą, rezultatus ar iškilus neaiškumams, galite susisiekti su tyrėja Justina Kurkinaite el. paštu justinakur@gmail.com.

Tyrimo dalyvis(-ė) .....

(parašas)

Studentė .....

Justina Kurkinaitė

(parašas)

Darbo mokslinis vadovas .....

doc. Greta Kaluževičiūtė

(parašas)

3 priedas. Tyrimo dalyvio sutikimo formos pavyzdys

TYRIMO DALYVIO SUTIKIMO FORMA

Sutinku dalyvauti Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto Sveikatos psichologijos studentės Justinos Kurkinaitės atliekamame tyrime „Asmenų, dalyvavusių kokybinio tyrimo interviu, patirtys“. Suprantu, kad interviu bus įrašinėjamas ir surinkti duomenys bus naudojami magistro baigiamajame darbe, neatskleidžiant asmenybės, taip pat galėsiu susipažinti su tyrimo rezultatais.

Tyrimo dalyvio(-ės)

(parašas)

4 priedas. Tyrimo instrumentas

1. Demografiniai duomenys: 1) amžius; 2) profesija/ pagr. veiklos; 3) prieš kiek laiko dalyvavo interviu; 5) savanoriškai atsiliepė/ buvo pakviesta/-as; 6) keliuose tyrimuose dalyvavo; 7) dalyvavo gyvai/ nuotoliu?

2. I tema: Prisiminkite ir papasakokite aplinkybes/ situaciją, kaip sužinojote apie vykdomą tyrimą, kuriame nusprendėte dalyvauti?

- Ką jums reiškė šis kvietimas dalyvauti tyrime?
- Ką iki to laiko žinojote apie kokybinių tyrimų interviu? (Pirmą kartą dalyvavo?)
- Koks buvo Jūsų lūkestis iš dalyvavimo tyrime?

3. II tema: Kiek asmeniškai svarbi bei paliečianti Jums buvo tema, apie kurią kalbėjote?

- Jeigu paprašyčiau prisiminti ir papasakoti vieną, labiausiai įsiminusį interviu momentą, koks momentas tai būtų?
- Kuo šis momentas Jums buvo ypatingas?
- Keliais balais dešimtbalėje sistemoje įvertintumėte temą, apie kurią kalbėjote interviu metu, keliamas emocijas Jums, kai 0 – visiškai nekelianti emocijų, 10 – ypatingai emocionali?
- Kaip apskritai jautėtės paties tyrimo metu?
- Kaip jautėtės po tyrimo?

4. III tema: Koks buvo Jūsų įspūdis susipažinus su tyrimo rezultatais?

- Kokius jausmus sukėlė?
- Ar buvote informuota/-as apie psichologinės pagalbos galimybes? Jei taip, kiek aktuali buvo suteikta informacija?

5. IV tema: Jei galėtumėte pakeisti kuriuos nors savo su dalyvavimu tyrime susijusius pasirinkimus praeityje, ką darytumėte kitaip?

- Apibūdinkite koks yra skirtumas tarp to, kaip įsivaizdavote tyrimą ir įgytos patirties sudalyvavus?

6. Papildomas klausimas: Galbūt skyriau nepakankamai dėmesio kitiems Jums svarbiems dalykams. Jei taip, ką norėtumėte pridėti?

7. Baigiamasis: Ką galėtumėte patarti žmogui, kuris svarsto apie dalyvavimą kokybinio tyrimo interviu?

5 priedas. Citatų lentelė

Tema	Potėmė	Tyrimo dalyvių citatos
Vidinė motyvacija	Ne(pri)pažinti kokybiniai tyrimai (5/6)	Smiltė, 94-96: „<...> kadangi studijuoju [universiteto pavadinimas], pas mumis nėra kalbama apie kokybinius tyrimus, pas mus vien tiktai kiekybiniai labai akcentuojami <...>“ Fausta, 161-166: „<...> norėjau savo magistrą daryti kokybinį, bet tada mano buvęs vadovas pasakė, kad: tai jeigu šitoj temoj kokybinių nėra, tai gal ir neturi būt. Ir, aš taip pagalvojau: tai jo, mes kažkada mikrobanginės neturėjom, tai kam mes mikrobangę kūrėm? Nu toks.. man tokia logika, kur tiesiog, vat tie statistikai, kai kurie, kurie yra taip susikoncentravę į kiekybinius tyrimus, jie taip bijo kokybinių tyrimų, ir jiems taip atrodo, kad tai yra nereikalinga, kad čia jokių statistinių mes negalime vesti išvadų.“; 136-138: „<...> labai daug kas norėjo dalyvauti <...> kai jiems pasakė, kad bus įrašoma, labai daug žmonių atkrito.“; 448-451: „<...> žmonės visiškai nenorėjo šnekėti. Tai kyla klausimas, kodėl iš viso ateina dalyvauti į tokį tyrimą, gal nėra, nu, kad jie net nesupranta, kur jie ateina? Tiesiog žmonės, kurie ne.. niekada nėra studijavę, nežino, kas tas kokybinis. Gal įsivaizduoja, kad tas interviu, bus kažkokie uždari klausimai.“ Joris, 168-171: „<...> ne iki galo pripažintas metodas Lietuvoj. Em.. ta moksliskumo prasme, visą laiką būna sakoma, kad ten kokybiniai: nu tai čia labai subjektyvu, ten, ką tu sužinosi pakalbinęs ten aštuonis žmones, ar ten 10, ar panašiai, tai.. Viduj labai visą laiką susinervinu (per šypseną), kai taip kalba, nes manau, kad, nu, tai labai geras metodas yra.“; 638-641: „<...> būna žmonių, kur iš viso, nei jie susiję, nei jie dalyvavę, nei jie supranta kas tie tyrimai yra. Jie paskui, jie gal net nežino, kad jų, kad tu iš viso paimsi citatas kažkokias, kad tu jas naudosį kažkokiam tekste, kaip tas tekstas atrodys..“ Ana, 106-108: „Nieko. Aš visada girdėdavau uni.. universitete, kad šnekėdavo ten: kokybiniai, kiekybiniai tyrimai. E.. aš pati kiekybinį dariau, kai bakalaurą savo rašiau. Tai.. ne.., nu, nelabai, nežinojau. Šiaip – net neįsivaizdavau, kaip vyks viskas. Nežinojau.“ Marija, 143-145: „Žinojau, kad yra tokios anketos internetinės, bet iki pačio pirmo tyrimo, nežinojau, kad vyksta gyvi susitikimai su žmogumi, kalbantis, imant interviu. Tai vat to dalyko nežinojau. Apie anketas tiktai.“
	Dalyvauti skatinantis smalsumas (5/6)	Smiltė, 305-306: „<...> aš atėjau su smalsumu tokiu. O tai kas dabar bus? Man įdomu a.. kaip vyksta tas tyrimas.“ Ema, 488: „Įdomumas ten dar buvo, kad tiesiog vat, kaip čia man bus toj .. dalyvio, tarkim, rolėj.“ Fausta, 485: „<...> pamatyt tiesiog, kaip tai vyksta. Nes niekada nebuvau mačius kokybinių tyrimų.“ Joris, 147-148: „<...> įdomumas tiesiog yra, kaip žmonės veda tuos interviu, ir ko klausia, ir kokį metodą naudoja.“ Marija, 114-115: „<...> esu labai žingeidus žmogus, tai mėgstu bandyti ir man pačiai įdomu, kas tai yra per nauji tokie dalykai, nauji tyrimai, kas vyksta <...>“
	Realiai tyrėjui padėti (6/6)	Smiltė, 147-149: „A.. tai tiesiog norėjau padėti a.. tyrimo autoriam. Kaip čia – žinau kaip sunku susirinkt tiriamuosius, tai tiesiog norėjau pabūt tas.. tas tiriamasis, kuris galbūt sudalyvaus tyrime ir dėl jo vienu žingsneliu, tas tyrimas, bus arčiau pabaigos.“ Ema, 60-65: „<...> ir aš tada pasižiūrėjau ten ir pasidalinimus ten tų.. to kvietimo ir aš supratau, kad nu blemba, nelabai kas eina (per šypseną). Tipo, matyt, tokia jautri tema, kad tiesiog, nu.. per sunku gal žmonėm. <...> Tai.. kažkaip galvoju, nu jeigu aš atitinku, tai kodėl ne?“ Fausta, 139-143: „Tai.. gerai, kad aš irgi sudalyvavau, nes aš, iš tikrųjų, nu sudalyvavau tam tyrime, ne tik pasižadėjau. Tai.. tada supranti, kad, nu, kiekvieno balsas yra labai svarbus kokybiniam tyrime, nes tų žmonių neatsiliepia per .. per daugiausiai. <...> tai norėjosi prisidėti apskritai prie kokybinio tyrimo, bet, bent kažkokio padarymo.“ Joris, 174-175: „<...> tiesiog, savo dalyvavimu padėti žmonėms, kurie

		daro tyrimus kokybinius. Ir tiesiog tokia nu pagalba, koleginė pagalba, bendražmogiška pagalba.“ Ana, 96: „Aš pasijaučiau galinti padėti draugei <...>“ Marija, 110-113: „Man tai vertybinis dalykas, e.. vien, – pirmas dalykas – tai yra pagalba a.. jaunajai kartai <...>, pagalba studentams, e.. pasidalinant galbūt vertinga informacija, nežinau, kiek šiais laikais žmonės linkę dalintis, kiek linkę pasakoti.“
	Galimybė papasakoti savo istoriją (6/6)	Smiltė, 522-525: „<...> ir aš tą patirtį vat naudoju sau. Nu, su terapeuto pagalba, bet tai buvo apie darbą su.. su savimi. O.. tas interviu, toks kaip ir įrodymas, jog aš pasiekiau pakankamai toj terapijoje, aš suaugau galbūt pakankamai, aš parefleksavau pakankamai, kad aš galėčiau tą patirtį šiek tiek objektyviau dalintis ne vien tik tai mano naudai <...>“ Ema, 83-85: „nes.. aplinkui žmonės kažkaip yra linkę interpretuoti tą patirtį už mane. Ir man čia gal buvo toks šansas .. kažkaip sakyti stop, nu čia mano vieta yra pasakyti, kaip aš jaučiuosi ir.. kaip aš tą patyriau.“; 88-89: <...> erdvė pažvelgti giliau į tą ir kažkaip įnešti savo matymą tos savos istorijos.“ Fausta, 130: „Nu tai vat būti išgirstai.“; 376: „Ir šiaip, tiesiog pasitenkinimas, kad .. kad gali apie tai kalbėti. Kad tavęs klausosi <...>“ Joris, 124-125: „Tai.. šiaip man patinka kalbėti, tiesiog man patinka dalintis, nežinau, pasakoti apie save, apie savo kažkokio ten gyvenimo dalykus.“ Ana, 132-134: „<...> nudžiugau kai mane pakvietė pasidalinti šituom. Kad paleisiu e.. kažkaip jo, išleisti e.. iš savęs šitą istoriją, išpasakoti e.. ir ne tik detales, kaip viskas atsitiko, bet ir apie savo jausmus.“ Marija, 176-180: „<...> iki tol įdomu būdavo tik gydytojai, a.. ir antras kartas, kai įdomu buvo a.. tam pašnekovui, tai vat būtent prakti.., tas, tas studentas, tas žmogus, kuris rašo baigiamąjį darbą. <...> Tai vat tas, kad kažkam įdomu klausytis apie tavo patirtį.“
	Prisidėti prie mokslo (5/6)	Smiltė, 298: „<...> tas jausmas, kad mano patirtis, kad ir kokia skaudi ji bebūtų, gali kažkam pasitarnauti <...>; 525-526: „<...> bet ir kito žmogaus naudai. Ir mokslo naudai netgi.“ Ema, 103-104: „<...> nieks neina, o tema tokia svarbi <...>“; 487-488: „<...> džiaugsma, kad iš viso vyksta ten tyrimas toksai.“ Fausta 68: „<...> man atrodo, labai aktuali tema buvo.“; 88-93: „<...> manau, kad prieš kokius 30-40 metų tai niekas tokio tyrimo nedarytų, nes tai būtų visiška stigma. Bet dabar, kai mes taip atvirai galim apie tai šnekėt, man labai smagu yra, kad.. tai yra kažkaip, nežinau, sunormalizuojama <...> man patinka, kad pagaliau yra domimasi tuo ir taip aktyviai e.. gilinamasi į tas patirtis žmonių.“ Ana, 96-97: „<...> nes turiu tokią patirtį, kuri šiaip, nu, aš jos niekur nepanaudosiu daugiau.“ Marija, 118-119: „<...> bet koks prisidėjimas prie akademinio pasaulio, prie, prie studentų a.. vertybiškai tinkamas man jis, .. saviraiškos galbūt būdas.“; 200-202: „<...> į šitą sritį yra gilinamasi, yra daromi tyrimai, yra daromi dalykai, bandoma suprasti žmones, kurie turi (įvardina temą). <...> ta pažanga, vadinasi, jinai eina į priekį, dėl to yra ir smagu, dė.. m.. ir įsimintina, ir ir jauti tą vertę ir naudą.“
Interviu proceso kompleksiskumas	Nejaukumas sutikti nepažįstamą tyrėją (4/6)	Smiltė, 439-441: Drąsus žingsnis susiskambinti su nepažįstamu žmogumi: „Tai jau čia buvo didžiausi plovimai vien už tai, kad aš su svetimu žmogum susitikau, susiskambinau per Zoom'ą ir kažką pašnekėjau.“ Ema, 152-154: „<...> prisimenu, į tą interviu atėjau ir aš taip galvoju: o aš to žmogaus gyvenime nemačiau ir aš jam dabar tipo pasakosiu kaip aš čia (įvardina patirtį) ar kažką tokio, nu nes aš vis tiek turėjau tą pasakoti.“ Fausta, 131-133: „Ir kažkiek bijojau, nes vis tiek tai yra nepažįstamas žmogus. Aš moku su žmonėmis bendrauti, viskas gerai <...> kažkaip įveikiau tą baimę <...>“ Marija, 311-313: „I.. ir kas čia per tyrimai, ir kokie čia klausimai, kaip čia, apie ką reikės kalbėti? Tiesiog tos nežinios, toks labai didelis a.. jausmas. Ir, ir tu žmogaus nepažįsti, nes žinutėse tu nepamatai, iš tikrųjų, tikro žmogus, nes e.. tiesiog, tai ten e.. raidės tos negyvos surašytos.“

Įtampa, pokalbis „vaisingas“ (4/6)	kad būtų	Smiltė, 413-414: „Dar pamenu, kad buvo labai nuogąstavimas gal toks, kad ar tikrai mano atsakymai tiks?“; 417-419: „<...> ar tikrai tiks, ar žmogus galės panaudot, ar aš čia dabar įtikau, ir ir buvo tikrai ne ne vieną kartą klausimas, ar aš čia tinka mano atsakymai? Jo. Tinka mano atsakymas? Ar viskas gerai su juo?“ Ema, 220-221: „<...> aš suprantu, kad aš nesu idealus tas dalyvis <...>“; 407-408: „<...> aš galvoju: nu iš viso šito punto mano .. atsakymų, gal jin ras ko jin ieško, vos ne. Kad tipo, „gal kažkas jai patiks šičia“ <...>“ Fausta, 346-348: „Kartais jaučiausi taip, kad nelabai turiu ką jau atsakyti, ir tada jausdavau tokį kaip ir įspaudimo į kampą jausmą. Kad atrodo, tai gal man dabar sukurt kažką, kad čia įdomu būtų. Tada galvoji: ne, nieko tu čia nekurk, pasakyk, kad neturi ką atsakyti ir viskas.“ Ana, 179-183: „<...> norėjau ir būt ir geras pašnekovas tame.. tame interviu, ir kuo išsamiau papasakot, ir a.., ir kažkokios naudingos informacijos suteikt, ir a.. ką galėtų panaudot <...> geriau stengtis tiesiog sakyt, kaip, kaip yra, kaip jautiesi, kaip pasakot, bet atsimenu, kad kažkaip tai stengiausi, kad būtų e.. vaisingas tas pokalbis.“
Išskirtinis atsivėrimas tyrėjui (6/6)		Smiltė, 162-163: „<...> buvo pagrindinis mano vaikščiojimas pas terapeutę. E.. pagrindinė tema ir jinai sukosi, sukosi, sukosi ir sukasi dar dabar <...>“; 204-205: „<...> gal net ir aš pati.. tyrimo tą vedėja, šita, įspėjau, kad sakau: aš galiu verkt, nes aš esu jautrus žmogus, tai yra jautri tema <...>“ Ema, 168-171: „<...> tu sakai, dalykus ten tipo, kur tu nu vienetam žmonių tikrai taip nu.. iš.. nu, aš esu tarkim sakius faktus tuos, bet nu nežinau.. turbūt tipo, aš tai atsižvelgiu, kitam žmogui turbūt, nu tą visą istoriją mano žinot, nu tai bliamba, nu apkrauni, tikrai. Nu emociškai sunku yra tą padaryt. Ir aš nematau, kad jiems dar būtiniausiai reikia tą žinot.“ Fausta, 510-512: „<...> skirtingiems žmonėms pasakodami apie tą patį dalyką, mes pateikiame visą laiką skirtingai. Nes vieniems mes pateiksim su mažiau kažkokių emocijų, dėl to, kad bijosim kaip jie sureaguos <...> draugeliui pateiksim su mažiau to gal svorio <...>“ Joris, 383-384: „<...> ten buvo labai jau taip asmeniškai ir am.. ir ir, nu jo, tokia .. atveri ten, atveri tą savo .. jo, sielą kažkam tai papasakoji. Jo“ Ana, 210-211: „<...> niekam anksčiau taip plačiai nebuvau papasakojus šitos patirties <...>“; 128-129: „<...> gera patirtis ir ir pasitikrint ir kaip save supranti, ir kaip a.., ir kiek gali pažeidžiamas jaustis su kitu žmogum.“ Marija, 132-136: „<...> jautiesi taip labiau pažeidžiamas, nes tu daliniesi <...> tam tikrais jautriais galbūt dalykais.“
Žmogiško kontakto poreikis (5/6)		Smiltė, 393-395: „<...> būtų visai smagu buvę .. tą antrąjį pokalbį atlikti gyvai. E.. vien dėl to emocinio kontakto, nes iš vienos pusės tas kompiuteris mane gelbėja, aš bet kada galėjau ten, nežinau, užsimutint ir nosį išsipūst ir šiaip toks, truputėlį atskirtis gaunasi nuo.. nuo e.. interviu ėmėjos.“ Ema, 333-336: „Man atrodo, čia toks apsimestinis dalykas, nes tipo, ten, tarkim, aš išvažiuoju, ji baigė tą intervą ir ten atsisėdo taip ramiai ir pff.. (vaizduoja, kad tyrėja atsikvepia). Nu ir tipo, ir aš suprantu, ant kiek tai yra žmogiška, bet tai tu ir būk tokia interve. Man tai tipo, dar geriau. Aš ten laisviau galiu ten kalbėt <...>“ Fausta, 106-108: „<...> tu turi kontaktą su žmogumi, i.. atrodo, kad jisai natūraliai tikrai tavimi domisi, ką tu nori pasakyti, kad kiekviena detalė svarbesnė, tas žmogus už jos užsikabina. Tai.. tiesiog, jautiesi daug labiau išgirstas kaip žmogus, kai dalyvauji tokiame tyrime <...>“ Joris, 272-274: „Taip norėjau, kad tas interviu būtų kuo natūralesnis ir ir ir kažkaip tikiu, kad ta natūrali aplinka per interviu, jinai padeda geriau atskleisti tą temą.“ Ana, 63-66: „<...> ir lengva buvo dalyvauti ir papasakoti <...> visiškai kalbėjau kaip su drauge ir, ir vardais galėjau įvardinti, ir keiktis galėjau, jeigu norėjau, ir a.. – žodžiu, buvo nesudėtinga. Kaip galėtų gal kartais būti“; 68: „<...> jaučiausi saugi, ir jaučiuosi em.. suprasta, išgirsta ir ir i.. ir pasirūpinta.“ Marija 329-332: „<...> kai nuklysti, em.. gal daugiau to ryšio sukuri, nes

		labiau pradėti pažinti tą žmogų <...> tada toksai labiau didesnis pasitenkinimas tikriausių ten to, to, to, ne to tyrimo pačio, bet to bendravimo, tos, tos skirtos valandos.“; 344-345: <...> tu jauties ne tik, kad tu atėjai, kad iš tavęs nori informacijos, bet kartu į tave žiūri kaip į žmogų, nu, pavadinkim <...>.
	Užveriantis oficialumas (4/6)	Ema, 416-418: „<...> įsirežė tas toks, kad .. nu ta tema, man atrodo, labai priešprieša tarp tos temos ir jos būvio tame. <...> įsirežė tie techniškumai.“; 328-330: „<...> ateinu ir.. sakau: tai gali man „tu“ sakyti, man tipo nereik čia, nes mes ten gal to pačio amžiaus tebuvom, nereik čia tipo ir jin vis tiek „jūs“ į mane.“; 336-346: „<...> kalbu ir aš galvoju: vau, aš taip tvarkingai kalbu, kad tipo, kad ten naudoju gal porą keiksmažodžių, nes aš šiaip esu linkęs keiktis žmogus, bet tarkim, be tarmės kalbėjau <...>. <...> jaučiau, kad aš kalbu apie tokius a.. asmeninius dalykus, aš iki galo negaliu būt asmeniška .. tarkim, nu, kad tipo .. vos ne aš, vos ne aš realiu laiku nuasmeninu tą savo medžiagą kažkokią tipo.“; 556-557: „<...> gaila dėl to, kad kad tie tipo, išsamumas mažėjo ten interviu metu, ten palaipsniui.“ Joris, 346-352: „<...> aš sakau: gal galime kažkaip pereiti prie „tu“? Ir jinai .. tarsi neišgirdo šito dalyko, ane? Ir vis tiek liko toj savo tokioj, vat „jūs“ atmosferoj, ir tada aš jaučiu, kad nu vat, aš jau tada .. nu ir truputį savo kalbėjimą pakeičiu, ir truputį tada jau įeinu į tokią (atsikrenksčia), galbūt aš tada pasakysiu tikrai tokius, nu, korektiškus dalykus. <...> nes aš matau, kad žmogus į šitą mūsų interviu situaciją, taip žiūri labai, nu, taip labai jau formaliai (juokiasi).“ Ana, 68-71: „Tik buvo labai keista, e.. nes a.. (per šypsena) kadangi toks oficialus tyrimas vyksta <...>. Jis toks labai vienas, nu kaip.. nu kaip terapijoj, kad būtų. E.. į tave žiūri lediniu veidu ir klausosi tavęs <...>“; 185-189: „<...> formalumas pokalbio, e.. toks labai įpareigojantis, pasirodė. <...> galbūt pradžioje tikėjaisi šiek tiek familiaresnio pokalbio paties, nu, pačios formos. Tai toks, gal dėl to jaučiausi šiek tiek e.. nervinga ir ir ir i.. kažkaip prieš tai nenumačius, ir, ir neapgalvojus šito faktoriaus, kad gali būti nepatogu, kad gali būt nedrąsu, kad gali būt e.. kažkaip, nu jo, nepatogu.“ Marija, 346-351: „<...> sudaromos tos patogesnės tokios sąlygos, pagalvojama apie patį žmogų, a.. pagalvojama, kad ne tik aš vat techniškai pereisiu per klausimus, nes tada toksai, nu tas ir pokalbis negyvas kažkoks, ne.. ne.., gali žmogus neatsverti galimai, kažkuris tai, nes aš tai toks šiaip plepus, užsivedu ir galiu ten kalbėt ir kalbėt, bet.. tas toksai, em.. netechninis to tyrimo atlikimas, pagalvojimas apie kitą, apie jo komfortą, yra toks man, nu vat, pasakyčiau toksai, į .. į geresnę patirtį sukuriantis dalykas.“
	Intensyvios emocijos tyrimo viduryje (4/6)	Smiltė, 195-198: „Aš pamenu, kad tikrai buvo vidurys jau interviu, nes, nu atrodo, kad tik spaudė, spaudė, aš jau ten vis laikiausi, laikiausi ir tada kažko užklausė ir nu tiesiog pasipylė e.. nepilnu užsikūčiojimu, bet tiesiog apsiašarojau.“ Ema, 489-491 „<...> prieš patį interviu ten prasidėjo, kai neradau ten tos vietos. Ir tada .. po kokio 2 klausimo: taip stiprėja, stiprėja, stiprėja <...>“; 481-483: „<...> aš jaučiau, kad aš negaliu taip normaliai atsisėsti ir papasakoti, tipo, visos savo istorijos, be kažkokių komplikacijų. Nu, tipo, man kažkoki papildomi jausmai kilo .. ten vienu momentu tai net biškį pykčio jaučiau, liūdesio kažkiek <...>“; 486-487: „vienu momentu ir visai laimę jaučiau, kad nu tokį pasididžiavimą, kad atėjau <...>“ Fausta, 281-282: „<...> pamenu, kad tikrai labai susigraudinau, apsiverkiau, tada nusiraminau, davė man servetėlę, žinai. E, bet tiesiog nesitikėjau, kad vėl iššauks man tokias emocijas <...>“ Joris, 246-247: „Ir aš papasakojau žmogui, ten pasakoju, pasakoju, ane, ten nežinau, kartais ir apsiverki per tuos interviu, jeigu jautri tema, ar dar kažką <...>“
	Patirties grįžimas (4/6)	Ema, 441-444: „<...> aplinka, kai linkus buvo mano jau patirtį interpretuoti kažkaip, aš galvojau, kad čia gal bus erdvė, ne tam, nu priešingam poveikiui. Bet jaučiau, kad galbūt tas pats poveikis buvo. Kad jin ir interpretavo .. kaip interpretavo, tarkim, žmonės anksčiau kažkaip, nu ir ir kurie, kas nesijautė man teisinga, tarkim.“

		Fausta, 127-128: <...> iš tikrųjų kai kurias akimirkas realiai taip atrodo pergyvenu iš naujo. Kai pasakojau.“; 374-376: „<...> atsimenu, kad pati pasakoju ir galvoju: kaip aš galėjau tokius dalykus pamiršt? Kaip aš galėjau tokius dalykus užkast kažkur? Bet va užkasdavau, tai.. tokia ir nuostaba buvo, ir nuostabos jausmas.“ Ana, 197-200: „<...> bepasakojant e.. atsirado vis kažkokių tai detalių, kurias aš buvau išvis pamiršęs, kad jos buvo atsitikę, ir gal ten nei karto kažkam tai pasakodama, neminėjau jų <...> gilesnis pokalbis, ta aplinka kažkaip a.. ištraukė tuos momentus, kuriuos aš buvau pamiršusi – visiškai. <...>“ Marija, 224-225: „<...> tau reikia prisiminti, kada tau (įvardina temą), kai tu negalėjai ten, pavyzdžiui, mokytis, ar ten, kiek tu ten tų vaistų įritai.“
	Ižvalga (5/6)	Smiltė, 424-426: „<...> tikrai nesitikėjau terapijos, bet .. vėlgi, tam tikra prasme, tai buvo, nes tikrai paskatino reflektuoti tie klausimai .. apie tai, kaip aš suvokiu [įvardina tyrimo temą]. Ir galbūt kitą kartą net į jas labiau sukoncentruoti ir pasekti kaip aš jaučiu, jaučiuosi.“ Ema, 360-363: „<...> aš kalbu ir aš tą suvokiu, tipo, kad aš ten.. kokius 10 metų, čystai ten turiu kažkokius, nu tipo, kažkas vos ne negerai su manimi. <...> Ir tu galvoji: blemba, aš.. man viskas gerai buvo trumpiau negu viskas blo.. nu ne.. ne viskas blogai, bet kažkas blogai buvo, tarkim.“ 375-377: „<...> man realiu laiku toks netekties jausmas atėjo, nes aš suvokiu, kiek aš būčiau galėjęs sau duot, jeigu aš nebūčiau, pavyzdžiui, patyrus tų dalykų, ten.“ Fausta, 359-362: „Ir aš tada galvoju: bet rimtai, <i>this is not normal</i>. Ir, kad tai, ką aš pasakoju, aš esu taip sau normalizavęs, bet kad mes tai patyrėm ir, kad viskas vis tiek šeimoj yra gerai, nu yra kosmosas. Tai.. man vat labai labai įstrigo va ta akimirka, kai aš tą supratau.“ Ana, 211-212: „<...> a.. toks gal net truputėlį .. galėjo .. aha, čia kažkaip išgąsdint, kad gal taip, nu, toks: „man šitas atsitiko, žinai“ <...>“ Marija, 232-236: „<...> prisiminimai apie skausmą ir apie sudėtingas situacijas i.. kelia tokią, galbūt, atjautą sau, kad, nu vat, kiek tu.. kiek tu atlaikei ten tų dienų. E.. kiek, kiek reikėjo padaryti ir ir nenuleisti rankų, ir eiti, siekti tikslų, ir baigti mokslus, ir susirasti darbus, ir dirbti, ir darbe siekti tikslų. Tai galbūt atjauta sau, kad nu – šaunuolė (juokiasi), kad kad kad, kad padarei tai.“
	Palengvėjimas, kad interviu baigėsi (4/6)	Smiltė, 316: „<...> palengvėjimas, kad visa tai baigėsi <...>“ Ema, 491-492: „<...> ir aš taip išėjau tokia: fūūū, tipo kaip po sapno, kur tu atsikeli ir tu galvoji: ką aš čia dabar sapnavau?“ Fausta, 294-296: „<...> vidury tyrimo galvoji: ar aš gerai padariau, kad aš čia atėjau? Nes .. jau po truputėlį intensyvėja dalykai ir aš nežinau, ar aš noriu šitų emocijų dabar.“ Marija, 219-220: „Gal sakyčiau apie sveikatą kalbant, tai tikrai nėra tas džiaugsmas kažkoks (per šypseną), tai yra tiesiog am.. m.. prisiminimas apie skausmą. Kaip tai įvardinti.“
Patirties apibendrinimas	Emocinės pagalbos nereikėjo (5/6)	Smiltė, 512-513: „<...> nebuvo tokio poreikio niekur kreiptis. Tiesiog, pasišnekėjau, išsišnekėjau a.. su žmogumi, kuris mane supranta, nusibraukiau ašaras ir keliavau toliau.“ Fausta, 394-396: „<...> po interviu, kad kažkokią intensyvią emociją jausčiau, tai ne.. neprisimenu. Tiesiog labai padėjo, padėjo, kad gražiai uždarė viską. Visą procesą.“ Joris, 521-523: „<...> nebūtinai, kad man norėjosi, bet .. nu, tą pasakyt, kaip pasakyt? Vat nebūtinai, kad aš skambinčiau, ir kad nebūtinai man būtų norėjusi, bet tai būtų suteikę tokio biškį, nu, tarsi užtvirtinimo. Tarsi toks vat <i>cherry on top</i> (juokiasi) <...>“ Ana, 259-262: „<...> aš ir pati supratau šitą dalyką, kad.. gal reiktų su.. su specialistu pasišnekėt apie tai. Ir čia turbūt, neužilgo po to ir pradėjau lankyt terapiją, tai e.., jo. Manau, kad .. ne.. nematau, kad sąlygojo tas, šitas tyrimas ir šitas pokalbis e.. lankyti terapiją, bet .. patarimas buvo teisingas, manau.“ Marija, 101-102: „<...> ten .. toks labai draugiškas pokalbis, tai i.. nebūtų buvę reikėję, nei prieš, nei po, nei nei nei kažkaip, kažkokios tai papildomos pagalbos.“

Po interviu – patirtis nepasibaigia (4/6)	Smiltė, 321-322: „<...> nes aš buvau visiškai pamiršęs (juokiasi). Kai jinai man parašė, aš galvoju: kas tu tokia?“; 436-438: „<...> gal tiesiog tyrėja pamiršo, gal .. nežinau, nenorėjo, gal jinai mano patirties neįdėjo į tą darbą ir tiesiog ne.. nu.. dėl to nenori pasidalint? (atsidūsta, tarsi „ech“)“ Ema, 500: „Ir tas dvi savaites jo, aš ten taip stipriai labai galvojau, paskui pamažėjo <...>“; 522-524: „Tai aš galvoju, nu tipo, man jai dabar į email`ą rašyt, kad davai atsiųsk, tipo, savo tą darbą. Tai nežinau, nu sakiau, gal ir rašysiu, tipo, jeigu ką, ten per mokslinčių pa.. pačekinsiu, gal bus įkelta ten, pavyzdžiui.“; 528-530: „Vien dėl to, kad nu tipo, čysto įdomumo, kaip ten bus, tipo, pateikta, nes aš jaučiau galvočiau: ar taip, ar taip, tipo. Jeigu neskaityčiau, tai nebūtų, kad aš: uoi, neskaitysiu, uždarysiu šita temą. Pas mane taip nebūna. Aš tipo vis tiek būsiu, tipo, toj minty.“ Fausta, 415-419: „Bet.. dabar kažkaip jau paleidau, galvoju: ai, nu, neatsiuntė, tai neatsiuntė. <...> gal kažkada ir atkasiu, gal kažkada pasieks mane ten per .. ieškant tyrimų kažkokių, lietuviškų. Nežinau.“; 401-404: „<...> aš visus tuos metus laukiau kažkokios žinios ir taip ir neatėjo tas tyrimas. Tai.. jo. Tai aš nežinau, gal jis net nedarė jo, gal jis nerašė, gal pasiėmė akademines, neįsivaizduoju, bet paskui aš jį matydavau universiteto kiemelyje, bet kažkaip galvoju: nu neprieisiu ir neklausiu, kur tyrimas (per šypsena)?“; 411-413: „Ir, aš tada galvoju, gal aš ne taip savo e-mailą parašiau? Nu bet ne, normaliai aš jį parašiau. Jis turi mano Facebook`ą. Mes per Facebook`ą komunikavom, tai atrodo, nu per tenais kažką pasakytų. Bet nē.. jokios žinios.“ Joris, 544-545: „<...> pamiršti galų gale pats, tavo pačio darbai.. ne.. ne.. kažkaip neaktualu tai tampa.“; 292-294: „<...> kažkada sėdėjau prie kompo ir galvoju: o davai paieškosiu, ar yra tas straipsnis išėjęs ir ir ar jis publikuotas yra (per šypsena). <...> Am.. ir aš radau tą straipsnį.“
Tyrėjo nauda iš dalyvio (5/6)	Smiltė, 261-262: „<...> terapeutas neturi to kažkokio labai didelio asmeninio, asmeninės naudos iš mano patirties dalijimosi, nes <...> jis darbo iš to nerašo.“; 273-274: „<...> kai tu rašai iš to, iš žmogaus patirties darbą, tu.. jeigu aišku tau rūpi tas darbas, esi .. įsipareigoji kaip ir klausyt šiek tiek atidžiau <...>“ Ema, 314-316: „<...> iš jos to balso tono, aš galvoju, kodėl jin tokia užsipisus, tipo, kas jai yra? Nesuprantu. M.. tokia tipo, atrodo, man čia reikia, o ne jai <...>“ Fausta, 62-63: „<...> tiek patirties, kiek turėjau, tikrai žinojau, kad bus labai vertinga.“ Joris, 232-234: „Ir tyrėjas susirenka tą informaciją, tada jau ten žodžiu, daro savo analizę, publikuoja straipsnius, publikuoja monografijas, dalyvauja konferencijose.. <...> gauna konkrečią naudą, ane?“; 396: „Aš atskleidžiu informaciją, vat sakau, pasakojau, bet man tai nieko iš to, kaip ir (šypsosi) <...>“ Marija, 172-173: „<...> pasidalinau kas galimai kažkokią tai vėlgi naudą atnešė tam baigiamajam darbui.“
Grįžamojo ryšio svarba patirties užbaigtumui (6/6)	Smiltė, 131-132: „<...> kai sudalyvavau tam antrajam, paprašau autorės, kad man atsiųstų savo bakalauro darbą.“; 449: „Aš savo smalsumą jau patenkinau su antru darbu.“ Ema, 521-522: „Aš prašiau pasidalint, bet ten kažkaip taip, tipo, neužtvirtinta buvo. Ir aš taip, nu nežinau, ar jin atsiųs ar ne <...>“; 525-526: „<...> ta mano patirtis jau atiduota ir dar labiau, tipo, kažkaip užslaptinta, nu, kur aš nežinau, ar aš turėsiu prieigą, pavyzdžiui, prie jos.“ Fausta, 70-72: „<...> mane ir labiausiai, tikriausiai, domino po to pamatyt visą tą darbą. Kad tai kokie tie rezultatai, su kuo aš galiu tokias bendras sąsajas rast, su kitais žmonėm.“; 392-393: „Ir sakė, kad ten man atsiųs ten tą tyrimą, bet taip ir jo neatsiuntė. Dėl ko aš labai pykau (juokiasi) <...>“ Joris, 189-192: „Dažnai būna, kad tyrėjai kalbasi, kalbasi su žmonėm, ten ane, viskas labai: ten interviu paimsim, padarysim, ten tarkim, suteikia man visą informaciją, kur tie duomenys bus panaudoti ir panašiai, bet tada aš .. m.. iki, aš aš nežinau to galutinio rezultato. Ir aš

		nežinau, kur žmonės galiausiai tuos duomenis panaudoja ir kaip juos interpretuoja.“ Ana, 245: „Aš, žinok, nesusipažinau. Nes būčiau tikrai atsiminus, jeigu būčiau susipažinus.“ Marija, 252-254: „Tai patenkinau galbūt tą savo smalsumą, kadangi gavau rezultatus, tai toksai grįžtamasis ryšis. E.. tai tikrai buvo įdomu paskaityt, nes aš nuo iki visą tą darbą perskaičiau.“
	Prieš dalyvaujant - įsivertinti galimybes (3/6)	Smiltė 220-222: „<...> aš žinojau, kad aš dėl šitos temos labai daug pagalbos ieškau ir aš neketinau tos pagalbos ieškoti iš vat tyrimo vedėjos.“ Ema, 99-103: „Tai.. kažkaip tuo metu pagalvojau nu, kad <u>man</u> asmeniškai, nu manęs emociškai nesutrikdys jeigu aš nueisiu. <...> atsižvelgiau į save, nu pasaugau save, kad ten ar .. ar galėčiau, ar kažką, ir tuo lab.. tuo labiau, kad ašėjau tuo metu asmeninę terapiją, tai aš žinojau, kad aš jeigu ką turėčiau ant ko atkrist, pavyzdžiui <...>“ Joris, 629-631: „<...> Įsivertint savo galimybes, ta prasme. Atrodo, kad: galiu sudalyvauti ir sudalyvausiu, pradėdi kalbėt ir jau tau ten, nu, tikrai žaizda kažkokia atsiveria ir ir tampa nebejauku ir nemalonu, ir tada tu ten užsidarai, užsirakini visas <...>“
	Reikšminga patirtis (5/6)	Smiltė, 477-479: „<...> tai yra unikali patirtis, tu niekada negali žinoti, kokia mintis iškils, koks galbūt klausimas, kur tave a.. patį nuves ta, būtent tas interviu. Galbūt niekur, bet galbūt paskatins, nežinau, kažką padaryt.“; 323-324: „Ir tikrai buvo labai įdomu, paskaityt ir .. kažką tikrai reiškia, jeigu aš jo vis dar neištryniau.“ Ema, 558-559: „<...> aš vis tiek turbūt būčiau dalyvavus, tipo, tai nėra, kad nu, nes tai vis tiek kažką tai man davė <...>“; 132-133: „<...> atsimenu interviu metu, net galvojau kažkaip: eina sau, kaip įdomu, kad vat aš šitą sakau, kad.. tipo kalbu apie tokius dalykus.“ Fausta, 104-106: „<...> koks yra svoris tokio tyrimo. Ir man tai daug labiau įstrigo negu, bet koks kitas kiekybinis tyrimas, kurį aš esu atlikusi, kuriame esu dalyvavusi.“ Ana, 280-282: „<...> labai priklauso nuo temos, jeigu ten kokybinis tyrimas <...> susiję su kažkokiu tai savęs pažinimu arba, nu, psichologija, tai visada už ir parekomenduočiau draugam.“ Marija, 210-212: „<...> kaip kitų, aš galbūt net neprisimenu, kur tu anketas, suspaudi ten tuos mygtukus, nes nesukelia jokios emocijos, tiesiog – padėdi, pasidalini tiesiog – padėdi, pasidalini, o šitie du tyrimai buvo tikrai tokiu .. apie mane.“